תוספות יום טוב על מסכת זבחים

תוספות יום טוב

geulaquiz.com

פרק א

א **כל הזבחים**. שם כולל כל הקרבנות הקריבים מב״ח שנוהגים בו לדורות כאשר צונו השם. הרמב״ם בסוף הקדמה למסכת זו. ואע״פ שלשון זביחה לא נאמר בכתוב אלא בשלמים ועולות. שאותה תשובה שהשיב הראב״ע ככתוב בפירושו סוף פרשת יתרו מפסוק וזבחת [עליו את] עולותיך [ואת שלמיך] עדיין לא נאמר חטאת ואשם. אבל השאלה אינה. לפי שלשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד. והראב״ע בעצמו נשתמש בזה במקום אחר. והעתקתיו בריש מס׳ תרומות ועיין ספ״ב דחולין:

שנזבחו שלא לשמן. עבודה קמייתא נקט וה״ה קבלה והולכה וזריקה כדתני סיפא [מ״ד]. תוספות:

כשרים. לשון הר״ב ויזרוק דמן ויקטיר אימוריהן. מסיים רש״י ולאכול את הנאכלים. ומ״ש הר״ב דבקדושתייהו קיימי בריש מנחות דייק לה הר״ב במתניתין גופה. ועיין מ״ש שם. [*ומה שכתב הר״ב ואם לאו שלא נשחט הזבח לשם בעלים. ול׳ הרמב״ם ששחט שלא לשמן או שלא לשם בעלים]. ומה שכתב הר״ב ודוקא קרבן יחיד שיש לו בעלים אבל קרבנות צבור כו׳ דייק ליה הרמב״ם מדתנן לבעלים. וטעמא שכתב הר״ב שהשחיטה מושכתן. בגמרא ד׳ ו׳ ומשום דלב ב״ד מתנה עליהן. ומ״ש הר״ב ודוקא כששחטן בפירוש שלא לשמן וכו׳. עיין בלשון התוספות שהעתקתי בסוף פ״ג דב״מ:

ומן החטאת. כתב הר״ב דבחטאת נמי כתיבי וכו׳ וזריקתו לשם חטאת. לאו דמשמע ליה מולקח אלא מייתי ליה בגמרא מוכפר עליו הכהן מחטאתו. שתהא כפרה לשם חטאת. ומ״ש הר״ב אבל שחט לשם חולין כשר כו׳ דכתיב ולא יחללו את קדשי בני ישראל כו׳. אע״ג דהאי קרא לחייב מיתה בטבל דרשינן ליה [כמ״ש בספ״ט דסנהדרין] דלמא קדשי מיותר קא דריש. דהו״מ למכתב ולא יחללו את אשר ירימו. תוספות. ומ״ש הר״ב קדשים מחללים וכו׳. לשון רש״י הכי דריש ליה אין דבר אחר מחלל את קדשי בני ישראל. ועיין במשנה דלקמן:

הפסח בזמנו. פירש הר״ב כל זמן שחיטתו דהיינו מחצות היום כו׳ אבל. קודם לכן וכו׳ קי״ל כו׳ וכל דינו כשלמים כפירש״י. וכ״כ התוספות ד׳ ח׳ ע״ב ועיין מ״ש במשנה ד׳ פ״ה דפסחים. ולבן בתירא דמשנה ג׳ דפסק הר״ב והרמב״ם כמותו. אפילו קודם חצות נמי. והיינו דהרמב״ם פירש כן במתניתין דהכא דזמנו יום י״ד כו׳ ומיהו לרש״י ותוספות אפשר לומר דאינהו ס״ל דאין הלכה כבן בתירא וכדעת הראב״ד בפט״ו מהל׳ פסולי המוקדשין. ול״ק מהא דתנן במשנה ג׳ פ״ה דפסחים דפסח ששחטו קודם חצות פסול דהתם לשמו ופלוגתא דלקמן בשלא לשמו. ועיין בריש מתניתין דלקמן:

רבי אליעזר. ביו״ד גרסינן כדמוכח מתניתין ג׳ פ״ג דתמורה:

החטאת באה על חטא וכו׳. איכא חטאת ואשם נמי דאין באין על חטא. חטאת יולדת ואשם מצורע. אלא משום דרובא אתו על חטא. משוי להו אהדדי. תוספות:

אף האשם. כתב הר״ב וכתיב כחטאת כאשם ולרבנן למאי הלכתא אתקש אשם לחטאת. לומר לך מה חטאת טעונה סמיכה [דכתיב בה (ויקרא ד׳:כ״ט) וסמך את ידו על ראש החטאת]. אף אשם טעונה סמיכה. גמרא דף י״א עמוד ב׳:

ב **הנשחטים לשם פסח ולשם חטאת פסולים**. דמצינו מותר פסח בא שלמים [כדתנן ספ״ב דשקלים] ואין מותר שלמים בא פסח. מה פסח שמותרה בא שלמים שחטה לשם שלמים פסול. שלמים שאין מותרן בא פסח. אם שחטן לשם פסח אינו דין שיהו פסולין. וכן מצינו בחטאת שמותרה בא עולה [כדתנן נמי התם] ואין מותר עולה בא חטאת וכו׳ בגמרא:

לשם גבוה מהן כשרים וכו׳. פירש הר״ב דכתיב ולא יחללו וגו׳ אשר ירימו במורם מהם אין מתחללין כו׳. ודרשינן נמי לענין טבל במיתה [כמ״ש בספ״ט דסנהדרין] דאי להך דהכא לחוד הוא דאתא לכתוב קרא אשר הורמו. מאי אשר ירימו ש״מ תרתי. דבעתידים לתרום כו׳ דהיינו טבל. גמרא. ולטבל לחוד לא אתי דהא קדשי מיותר כמ״ש לעיל בשם התוספות. והקשה לי מהר״ר יצחק לוי. דלעיל דרשינן ולא יחללו בדבר אחר. דלא כתיב בקרא. והכא דרשינן ולא יחללו במורם דבקרא. ותריצנא ליה דהכי איכא למדרש לקרא ולא יחללו את קדשי בני ישראל בדבר אחר. ואת אשר ירימו נמי אין מחללין. ומדהדר וכתב את גבי אשר ירימו משמע למדרש הכי דהא ה״מ למכתב ולא יחללו את קדשי ב״י אשר ירימו אלא קרא תרתי קאמר דלא יחללו קדשי בדבר אחר דהיינו חולין ואת אשר ירימו דהיינו במורם נמי אין מחללין:

כשרים. בגמרא בעי רבי זירא אי כשרים ועולים קאמר. ובתרתי פליגי. אי כשרים ולא עולים קאמר. ובגבוה [מודו רבנן ובנמוך] (ונמוך)פליגי דבנמוך פסולים לגמרי:

קדשי קדשים. מפורשים ברפ״ה:

ג **בן בתירא פוסל**. פירש הר״ב הואיל ומקצת היום ראוי וכו׳ ולא דס״ל דכל היום כשר ומש״ה פוסל שלא לשמו. אלא איהו נמי פוסל פסח שנשחט קודם חצות כדתנן במ״ג פ״ה דפסחים. גמרא:

מקובל אני. מסקינן בגמרא דגמרא גמירי ליה לבן עזאי ולית ליה טעמא בגוה. ומכאן ראיה למה שכתבתי במ״ב פ״ב דסוטה דגמירי לה לאו מסיני היא. ועיין במ״ג פ״ג דתמורה:

ד **או לשמן ושלא לשמן או שלא לשמן ולשמן וכו׳**. פירש הר״ב ואפילו עשה אחת מארבע עבודות הללו לשמן ושלא לשמן יחד כו׳. עיין במ״ב פ״ה דפסחים. כי שם הארכתי. עוד עיין מ״ש במ״ח פ״ח דב״מ. ובמ״ג פ״ד דפרה:

שהזבח נפסל כו׳ ובהלוך. פירש הר״ב והולכת הדם עבודה היא שהרי פסולה בזר כו׳ ש״מ דכל הכשר בזר לאו עבודה היא. וקשיא שחיטה דכשרה בזר כדתנן בספ״ג ותו בגמרא בפרקין דף י״ד ע״ב בהדיא אמרינן שחיטה לאו עבודה היא וכמו שאוכיח ג״כ בספ״ג דתמיד בס״ד וא״כ אמאי תפסל הזבח בשחיטה וי״ל דשאני שחיטה דבהנהו קראי דמעטיה רחמנא שלא לשמה בפסח. וחטאת. זביחה ושחיטה כתיב בהו בהדיא:

פרק ב

א **כל הזבחים שקבל דמן כו׳**. עיין ר״פ דלקמן:

זר ואונן. הא דלא תני בעל מום. ושתוי יין. ופרוע ראש. משום דכתיב בהן חלול בהדיא. תוספות:

זר. פירש הר״ב דכתיב וינזרו מקדשי בני ישראל כו׳. דבני ישראל למעוטי מאי כו׳. אלא ה״ק וינזרו הכהנים. יתרחק מטומאה ובני ישראל אף הם ינזרו למד על הזר כו׳ גמרא:

אונן. כתב הר״ב כל יום המיתה קרוי אונן. ועיין בפירושו למשנה ה׳ פ״ג דהוריות. ומ״ש הר״ב ואסור לאכול קדשים. שכ״כ בתורה (ויקרא י׳:י״ט) ותקראנה אותי כאלה ואכלתי חטאת היום. הרמב״ם. ומדאסור באכילה ילפינן בק״ו שאם עבד חלל כדאיתא בגמ׳ להכי כתבוה:

וטבול יום דשרץ ודמת ושאר טומאות שלא הוצרכו לקרבן. רש״י. ומ״ש הר״ב כדכתיב ובא השמש וטהר וכ״כ הרמב״ם וכלומר וטהר מכלל שהוא טמא כדדרשינן לקמן וטהרה. ותימה דבריש מס׳ ברכות פירש הר״ב וטהר יומא. ע״ש. ובגמ׳ רמז לט״י שאם עבד חלל מנין ת״ל (שם כ״א) קדושים יהיו [לאלהיהם] ולא יחללו. אם אינו ענין לטמא דנפיק מוינזרו. תנהו ענין לט״י וכך הוא בספ״ט דסנהדרין כמ״ש שם. [*ובתוס׳ דהכא ודהתם תמהו אמאי לא נפקא לן מובא השמש וטהר מכלל כו׳. ותירצו דגבי ט״י איכא למדרש וטהר טהר יומא כדדרשינן בשמעתא קמייתא דברכות ע״כ]:

ומחוסר בגדים. דאמר קרא (שמות כ״ט:ט׳) וחגרת אותם אבנט וגו׳. והיתה להם כהונה לחקת עולם בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם. אין בגדיהן עליהן אין כהונתם עליהם גמ׳. ומ״ש הר״ב דמיותר בגדים נמי פסול. דכתיב *)ויקרא א׳. וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים וגו׳ הכהנים בכיהונן. מכאן לכ״ה שלבש בגדי כ״ג ועבד עבודתו פסולה [*וגי׳. הספר מחוסר בגדים קודם מחוסר כפורים וכן העתיק הרמב״ם בפי׳ אבל בס״א הגי׳ בהפך. וכן העתיק רש״י. ונראה יותר אותה גרסא ומסמיך מחוסר בגדים לנשנו אחרי כן שאינם שייכים אלא בכהונה לבד]:

ושלא רחץ ידים ורגלים. כתב הר״ב וסדר כו׳ לא עומד ולא יושב אלא מוטה כלומר כפוף שמניח ידיו כו׳. ולפיכך אינו עומד אבל יושב לא כדאיתא בגמרא דכתיב (שמות ל׳:כ׳) או בגשתם אל המזבח לשרת פירש״י אתקיש קדוש לשרות:

ערל. כהן שמתו אחיו מחמת מילה. רש״י. ומ״ש הר״ב דכתיב ביחזקאל וגו׳ מה בן נכר אם עבד פסול כו׳ דמלתא דפשיטא הוא דבן נכר שעבד עבודתו פסולה וא״צ לקרא. וז״ל הרמב״ם נתן הערל כמו בן נכר שהוא פסול בלי ספק. ע״כ. אבל בגמרא ומנלן דמחלי עבודה. דכתיב. (יחזקאל מ״ד:ז׳) בהביאכם בני נכר ערלי לב וערלי בשר להיות במקדשי. לחללו את ביתי:

טמא. זו ואצ״ל זו קתני דהא כבר תני טבול יום. ומשום דאיכא תרי קראי [ותרייהו צריכי דהא טבול יום באם אינו ענין לטמא ילפינן. רש״י דף י״ז ע״א] והא דלא קתני טמא ברישא. ניחא ליה למתני בהדי ערל. כדאשכחן בפ׳ הערל ובחגיגה. תוס׳:

עומד ע״ג כלים. פירש הר״ב הואיל ורצפת העזרה מקודשת. לעמוד ולשרת שהרי דוד קדשה כו׳. כדאמרינן לקמן בשמעתין כי קדש דוד כו׳. וכלי שרת מקדשין [דכתיב] (במדבר ז׳:א׳) וימשחם ויקדש אותם. רש״י. ומ״ש הר״ב מה כלי שרת צריך שלא יהיה דבר חוצץ כו׳ פרש״י בין כהן לכלי שרת בקבלת הדם כדכתיב ולקח הכהן שתהא לקיחה עצמו של כהן:

ע״ג רגלי אדם. דעל אדם לא שכיח כמו ע״ג בהמה. ועיין מ״ש במ״ה פ׳ י״ג:

קבל בשמאל פסול. כתב ר״ב דכתיב ולקח וגו׳ מלמד שלא תהא קבלת הדם ולא נתינה אלא בימין. והולכה כתבתי ברפ״ה דיומא בס״ד. ומ״ש הר״ב דילף ממצורע דכתיב כו׳ אצבעו הימנית וחכמים למדין יד מאצבע. הרמב״ם:

פסול. ועיין פרק דלקמן משנה ב׳:

נתנו על הכבש. שאינו מקום מתן דמים. או במזבח שלא כנגד היסוד רש״י. ועיין [מ״ש] בפ״ה משנה ד׳:

פסול כו׳. כתב הר״ב ומ״מ נתכפרו הבעלים אלא שהבשר אינו נאכל דאמר רחמנא כו׳ א״ה בשר נמי אמר קרא לכפר. לכפרה נתתיו ולא לד״א. גמ׳. ועיין במשנה ב׳ פרק דלקמן דאדסיפא הנתנין למטה כו׳ ונתנם בפנים כו׳ נמי קאי כמו שאפרש שם בס״ד:

הנתנים בפנים. לשון הר״ב שדמן טעון הזיה על מזבח הזהב או אל מבית קדש הקדשים כמו שיתבאר בחמישי מן המסכת הזאת. הרמב״ם:

ואין בו כרת. לשון הר״ב האוכל מבשר הקדשים שנפסל דמו בפסולים הללו כו׳. (וכתב) [וכ״כ] הרמב״ם ובגמ׳ מקשינן דפשיטא דאין בו כרת. דכי כתיב כרת באוכל מפגול שנתפגל במחשבה כדלקמן. ומשנינן דה״ק אם נתן במחשבה דחוץ לזמנו פסול ואין בו כרת מחשבת פגול לא חיילא הואיל ולא שרינן בשר באכילה:

ב **לאכול כזית מעור האליה**. פירש הר״ב הא קמ״ל דעור האליה לאו כאליה דמי דכתיב (ויקרא ג׳) חלבו האליה ולא עור האליה. גמ׳. ומ״ש הר״ב והוי מחשב דבר שדרכו לאכול. דהכא בעור שתחת האליה עסקינן והוי מידי דמיכל כדתנן במ״ב פ״ט דחולין ושם שנינו שתחת האליה. והרמב״ם העתיק משנתינו בפי״ד מהל׳ פסולי מוקדשין עור האליה שהוא לאכילה והכ״מ העתיק לשון הרמב״ם עור שתחת האליה וכו׳.

פסול. עיין במשנה דלקמן:

ג **זה הכלל וכו׳**. עיין פרק דלקמן מ״ג:

השוחט וכו׳. לשון הר״ב אם כשהוא עסוק כו׳ חשב כו׳ ולשון הר״ב ברפ״ק במחשבת שלא לשמן כששחטן בפי׳ וכו׳. ועיין מ״ש בספ״ג דב״מ:

[*והמהלך. עיין בפ״ק דמנחות מ״ג]:

חוץ למקומו פסול ואין בו כרת. דכתיב בפ׳ קדושים תהיו ואם האכל יאכל ביום השלישי פסול יהיה. אם אינו ענין לחוץ לזמנו שכבר נאמר אם האכל יאכל וגו׳. [כמ״ש הר״ב לקמן] תנהו לענין חוץ למקומו וכתיב (ויקרא י״ט:ח׳) ואוכליו עונו ישא [כי] את קדש ה׳ חלל ונכרתה וגו׳. אתיא קדש קדש. דכתיב התם (שמות כ״ט:ל״ד) ושרפת את הנותר באש לא יאכל כי קדש הוא. מה להלן נותר. אף כאן נותר ומעוט ואוכליו [ולא כתיב והאוכל למעוטי חוץ למקומו מכרת. גמ׳:

חוץ לזמנו פגול כו׳. כתב הר״ב מדכתיב ואם האכל יאכל וגו׳ אמרת אחר שהוכשר יחזור ויפסל בתמיה. בברייתא. זו דברי ר״א ואמר לו ר״ע הן מצינו בזב וזבה ושומרת יום כנגד יום. שהן בחזקת טהרה וכיון שראו סתרו. א״ל הרי אומר כו׳ לא יחשב פירש״י דהאי לא יחשב לדרשא הוא דהא כתיב לא ירצה. ועיין ל׳ הר״ב במ״ז פ״ב דחולין ומ״ש שם:

וחייבים עליו כרת. דגמר עון עון כו׳. כתיב הכא (ויקרא י״ז) והנפש האוכלת ממנה עונה תשא. וכתיב בנותר (שם י״ט) עונה ישא. גמרא:

המתיר. ל׳ הר״ב הדם. וכ״כ רש״י וכלומר שהוא סוף העבודות וכדמסיק לקמן. ולעולם בכל העבודות תלוי שיהיו כמצותן וכדתנן לקמן:

כמצותו. פי׳ הר״ב דגבי פגול כתיב לא ירצה כדכתיב גבי כשר ירצה לכפר עליו רש״י רפ״ק דמעילה [כ׳ ע״ב ד״ה ומשני הואיל כו׳] ולא ידעתי למה לא כתב לרצונכם תזבחוהו. דכתיב גבי קרא דלא ירצה:

ד **בשתיקה**. ל׳ הר״ב בלא מחשבה הפוסלת כ״ש אם היתה מחשבתו במקצת ההוא כמצוה ר״ל מחשבת כשרה. הרמב״ם:

או ששחט קבל הלך וזרק חוץ למקומו. וכה״ג נשנה בספ״ק דמנחות ופירש״י או או קתני. וכן פירש הר״ב שם בסיפא:

ה **אמר ר״י זה הכלל כו׳**. והר״ב העתיק ר״י אומר. וכן ל׳ רש״י והוא נכון דהא פליג. אבל במשנה בגמרא וכן מייתי לה הגמ׳ וגרס אר״י כו׳ וכיוצא בזה פ״ב ופ״ג דנזיר:

אם מחשבת הזמן קדמה כו׳. כתב הר״ב בעבודה אחת נמי פליג כו׳ והיינו דקתני זה הכלל גמ׳:

וחכ״א זה וזה פסול. צ״ע דחכמים היינו ת״ק:

לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית. אע״ג דמרישא [דתנן במ״ג] לאכול דבר שדרכו לאכול כו׳ שמעינן הא דלאכול ולהקטיר. דהשתא לאכול ולאכול דבר (שדרכו להקטיר) [שאין דרכו לאכול] לא [מצטרף] [ועיין במנחות רפ״ג] לאכול ולהקטיר מיבעיא איצטריך סד״א התם הוא דלאו כי אורחיה מחשב אבל הכא דבהאי כי אורחיה ובהאי כי אורחיה אימא ליצטרף קמ״ל. גמ׳:

פרק ג

א **בזרים בנשים וכו׳**. יש לדקדק אמאי תני להאי טפי משאר כל הפסולים והרי לכולם למדנו דדוקא מקבלה ואילך כו׳ כדפי׳ הר״ב ובריש חולין כתבו התוס׳. דנשים איצטריך משום דבשאר עבודות פסולות אפילו כהנות:

ובטמאים. ה״ג ולא כיש נוסחאות דל״ג. דהא כתב הר״ב דמש״ה תני ששחטו דיעבד והוא מהגמרא. וכן בברייתא שבגמ׳ גרסי׳ בהדיא. ומ״ש הר״ב בסכינא אריכא לשון התוס׳ הקשה הר״ר אפרים איך יתכן שיהיה כל כך ארוכה מהר הבית עד עזרת ישראל כדתנן בפ״ק דכלים ע״נ מקודשת הימנה שאין טבול יום נכנס לשם. וכל ע״נ ארוכה קל״ה אמות [כדתנן במדות פ״ב מ״ה] והיאך יתכן שיהיה סכין ארוכה כ״כ. ותירץ דמשכחת לה. דשחיט דרך גגין ועליות דלא נתקדשו. ע״כ. ומ״ש הר״ב כגון שהוא עומד חוץ לעזרה וכו׳ ואין טמא נכנס לעזרה גמרא. ומסיים הרמב״ם או אם שגג ונכנס לעזרה. [או] שעבר ג״כ. ומ״ש הר״ב ובנטמא בשרץ כן לשון רש״י וה״ה לשאר טמאים שאינם מטמאים כלים. וכדתני להו בסוף זבים. ומ״ש הר״ב והסכין מטמא את הבשר. לשון התוס׳ ואע״ג דדם קדשים אינו מכשיר [כדתנן במ״ד פ׳ בתרא דעדיות] חיבת הקדש מכשרת. או כשהעבירה בנהר ועדיין משקה טופח עליה כדאמר בפ״ק דפסחים ע״כ. עיין בפי׳ הר״ב במ״ג פ״ב דעדיות ומ״ש שם בס״ד:

וכולן. עיין בפירוש הר״ב ברפ״ק דמעילה דכתב שאם היה הפסול שקבל פסול טומאה דאין לו תקנה בחזרה. ועיין מ״ש שם. ועיין במשנה דלקמן:

שקבלו את הדם. או הוליך או זרק. הרמב״ם פי״ד מה׳ פסולי המוקדשין:

יחזור הכשר ויקבל. מ״ש הר״ב ואין המחשבה פוסלת אלא במי שראוי לעבודה. ובדבר הראוי. ובמקום הראוי לעבוד. מימרא דרבא פרק דלעיל דף כ״ו ופירש״י בראוי לעבוד כהן כשר. ובדבר הראוי לעבודה. לאפוקי מנחת עומר שהיא של שעורים ואינה ראויה אלא לעבודה זו בלבד להתיר. ולא משום קרבן אתיא. ומנחת קנאות שהיא של שעורים דפסלה משום דחטאת קרייה רחמנא. ובמקום הראוי לאפוקי נפגם המזבח. דכתיב וזבחת עליו בזמן שהוא שלם. דעליו כולו משמע. הכי מפרש במנחות [פ״ק דף ה׳ [ע״ב]]. ועיין בפי׳ הר״ב ספ״ט וגם מ״ש ברפ״ו. ואגב ריהטא הוא דנקט הר״ב לכולה מימרא ולא היה צריך לענין משנתינו אלא במי שראוי לעבודה. וכן רש״י והרמב״ם לא כתבו לאינך בכאן. אבל בסוף משנה דלקמן כתבם:

ב **יחזיר לכשר**. כתב הר״ב ולא מפסיל במה שנתן אותו לפסול. כלומר כיון שהפסול לא הוליך. דאילו הוליך א״א לתקן כדאיתא בגמ׳ בספ״ק:

נתנו ע״ג הכבש. לשון הר״ב נתנו פסול. וז״ל הרמב״ם אמר שזה הדם שקבל אותו הכשר ונתנו לפסול אם זרק אותו הפסול כו׳. הואיל וזה ששינה השינוי הזה אינו ראוי לזריקה. וכמו שאין מחשבתו פוסל כמו שאמרנו הואיל ואינו ראוי לאותה עבודה. ג״כ אין פוסלין מעשיו. ע״כ. דאילו היה כשר הראוי לעבודה נתנו ע״ג הכבש. כיון דהבעלים נתכפרו כדתנן ברפ״ב. אין זריקה דלא מכפרת שריא בשר באכילה כדאיתא בגמרא פ״ב דף כ״ו. ומ״ש הר״ב דאי אשמועינן ברישא ה״א הנך דחזו לצבור כגון טמא כו׳ ל׳ דגמ׳ ה״א מאי פסול טמא כו׳. ומ״ש דחזי לכתחילה בצבור. כדתנן בפ״ז דפסחים ורפ״ב דתמורה. ומ״ש איכא תקנתא בחזרה. פירוש כשאין הטמא ראוי לטמא הכלי. ועיין מ״ש ברפ״ק דמעילה:

שלא כנגד היסוד. פי׳ או שלא כנגד היסוד כמ״ש בריש פ״ב:

ג **ר״א פוסל**. טעמו פירש הר״ב ריש פ״ג דמנחות:

לאכול כחצי זית כו׳. צ״ע דהא תנינא לה חדא זימנא בס״פ דלעיל. והתם בגמרא בעי רבא חישב לאכול כזית ביתר מכדי אכילת פרס מהו. לאכילת גבוה מדמינן לה. או לאכילת הדיוט מדמינן לה. אמר אביי ת״ש לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית כשר כו׳ טעמא דלאכול ולהקטיר הא לאכול ולאכול דומיא דלהקטיר מצטרף. והא הקטרה ביותר מכדי אכילת פרס הוא. דילמא בהיסק גדול. והשתא איכא למימר דלהכי הדר תני ליה הכא לאשמועינן הא. דלא תימא דוקא בהיסק גדול. אלא כל הקטרה ודכותה לאכול ולאכול מצטרף. ומסתייענן מדהרמב״ם בספי״ד מהלכות פסולי מוקדשין פסק כדפשיט אביי ולא חש לדחייה והכ״מ כתב דמשמע ליה דדחייה בעלמא היא ואפשר שלא היה בגירסתו דחייה כלל ע״כ. ולדידי ממשנה יתירה דייק לה בגמרא אע״ג דלא פשטא הכי. סמך בעל הגמרא דממילא תפשוט כדמשכחת לה למשנה יתירה. ועיין מ״ש במ״ו פ״י:

ד **מן העור**. חוץ מעור האליה שהוא לאכילה. הרמב״ם שם. ועיין פ׳ דלעיל מ״ב:

הרוטב. ל׳ הרמב״ם הוא המרק. ועיין ברפ״ט דחולין בפי׳ הר״ב ומ״ש שם:

הקיפה. פי׳ הר״ב תבלין ודק דק שבשולי קדרה. וכן ל׳ רש״י. ובלשון משנתינו נשנה ג״כ בר״פ העור והרוטב. וכ״כ רש״י כאן שהוא כדמפרש בהעור והרוטב. ותימה דהתם מפרשים רש״י והר״ב תבלין בלבד. וכן הוא התם בהדיא בגמ׳ דאילו דק דק אוכלא מעליא הוא. וכן פי׳ הרמב״ם בכאן קיפה הוא התבלין שמבשלין בתבשיל הראוי להן ע״כ ופי׳ תבלין עיין במ״ה פ״ט דשבת. ובמ״ה פ״ב דטבול יום מפרש הר״ב [קיפה הם] התבלין והמרק ושומן הבשר שנמוח ונ״ל שכל אחד למד מענינו:

אלל. פי׳ אחר שכתב הר״ב גיד הצואר כו׳ עיין עליו ברפ״ט דחולין:

הגידים. שם נופל על הגידים ממש ועל העורקים הדופקים ושאינם דופקים ועל המיתרים ועל הגידים הקושרים הפרקים. הרמב״ם:

ה **תורין**. לשון משנה. רש״י פ״ק דחולין משנה ה׳ ועי׳ פי״א דחולין משנה ב׳:]

ו **שחטו ע״מ ליתנו ע״ג הכבש וכו׳**. ועיין ברפ״ב. ומ״ש הר״ב הא דלא פסל רבי יהודה וכו׳ משום דסבירא ליה לר״י כו׳. כאילו חשב לזרקו במקומו ובלבד שלא יחשוב לזרוק חוץ לעזרה. דגבי מחשבת חוץ לזמנו כתיב שלישי ודרשינן שיהא אותו חוץ משולש בדם ובשר ובאימורים דהיינו חוץ לעזרה ממש שבשעת היתר במות נשתלש בכל אלה. גמרא. [ורש״י]. ומהאי טעמא נמי לא פסול כשמחשב לפנים כדאיתא בגמרא ספ״ח דף פ״ב. וצ״ע בנתנין בפנים ונתנם בחוץ שהוא מקום משולש אמאי כשר. ותו בגמ׳ דבשובר עצמות כו׳ לא פליג דזיבחא גופיה מי מפסל וע״מ שיאכלוהו טמאים כו׳ לא פליג נמי מה״ט. ל״א כל כמיניה דלא ישמעו לו הטמאים וכו׳ הלכך אין מחשבתו מחשבה. לערב דמו וכו׳. רבי יהודה לטעמיה דאמר אין דם מבטל דם:

פרק ד

א [*שאם. עיין במשנה דלקמן מ״ש שם בס״ד]:

נתן את הראשונה חוץ לזמנה כו׳ פגול כו׳. והא דלא תני בעדיות גבי קולי ב״ש וחומרי ב״ה. דכי איתשל להתירא איתשל. פי׳ לענין היתר הבשר והאימורין נשאלה אם נתן מתנה אחת בחטאת ונשפך הדם ועמדו ב״ש ופסלו וב״ה הכשירו דהוה ליה ב״ש לחומרא. גמרא:

ב **כל הנתנין על מזבח הפנימי**. דלא כר״ש דמתניתין ד׳:

שאם חסר אחת כו׳ לא כפר. פי׳ הר״ב דבפר העלם דבר כתיב ועשה לפר וגומר ומקרא שא״צ הוא. שהרי כל עבודותיו נתפרשו בו חוץ מיותרת הכבד ושתי הכליות שהוא צריך ללמוד מפר כהן משוח האמור למעלה הימנו. והא ליכא למימר דלהכי הדר ואקשינהו להא מלתא דהאי קרא כתיב ביה כפרה וכפר עליהם וגו׳. ואימורין לא מעכבי כפרה אלא כולי׳ לדרשא כו׳ רש״י. ובברייתא [ועשה] לפר זה פר יה״כ. כאשר עשה לפר זה פר כהן משוח. החטאת אלו שעירי עבודה זרה שמכפרין על עבירות מצוה ידועה וכתיב לו למעוטי שעירי רגלים ושעירי ר״ח שאין מכפרין על עבירות מצוה ידועה אלא על טומאת מקדש וקדשיו שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף כדאיתא בפ״א דשבועות מ״ד ועיין בפירוש משנה א״ב דפרק דלקמן:

שאם. הר״ב העתיק אם. והיא גירסא נכונה:

ואין בו כרת. פירוש הר״ב שאין מפגלים בחצי מתיר עיין בראש וסוף פ״ב דמנחות:

ג **הקומץ**. ואי קשיא פשיטא דקומץ לא מחייב עליה כרת משום פיגול דהא אי אכיל מיניה פקע ליה פגולא שהרי לא קרב המתיר. תריץ כגון שהוצת האור ברובו. דחשיב כמאן דקרב כדאמרינן לקמן [מנחות ד׳ כ״ו] קומץ מאימתי מתיר שירים באכילה משתוצת האור ברובה רש״י פ״ב דמנחות ד׳ י״ד והתוס׳ הקשו עליו שם וכאן סוף דף מ״ב:

והלבונה. פי׳ הר״ב אין אחר מתירה דלבונה אין [לה] מתיר בעבודת המזבח. דאע״ג דקמיצת הקמיצה קודמת. הקטרה דקמיצה לא מיחייבה שתקדום. ומה שהקשו התוס׳ אמאי לא חשיב הכא עצים. כי היכי דחשיב לבונה. אע״ג דלא חזיא לאכילה. לל׳ הרמב״ם שאני מעתיק במשנה ה׳. אינה קשיא. דלבונה שייך בה אכילה משא״כ בעצים דלא שייך בהו אכילה כלל:

מנחת כהנים. לשון הר״ב מנחת נדבת כהנים. וכן לשון רש״י. וטעמייהו דבמנחת כהן חוטא פליג ר״ש ברפ״ו דמנחות וס״ל דנקמצת:

ומנחת נסכים. ה״ג בנ״א. וכתב הר״ב דל״ג כו׳ דהא מפליג פליגי בה כו׳ וכ״כ רש״י ואע״ג דלקמן פליגי בנסכים ומשמע שהוא היין בלבד. ליתא כדכתב הרמב״ם ברפ״ב מהל׳ [מעשה] הקרבנות היין והסלת שמביאין עם הקרבן הם הנקראים נסכים ע״כ. וכ״כ בהקדמתו לפי׳ מס׳ מנחות שהוא ע״ד העברה בשמות ע״כ. וכבר כתבתי זה ברפ״ה דשקלים. ועיין ברפ״ב דתמורה. אבל בפירושו דהכא גרס מנחת נסכים. ומפרש שהיא הסלת כו׳ ונסכים מפ׳ היינות. ותמיהני דמשמע דל״פ ר״מ אלא ביין ומ״ש מסלת. ועיין [מ״ש] במ״ד פ״ב דמנחות. והתוספות כתבו דיש לישב הגירסא דמנחת נסכים מיירי במתנדב מנחת נסכים בכל יום. וההוא דבאין בפני עצמן מיירי במביא זבחו היום ונסכיהם ביום אחר. אבל קשה שלא ה״ל להפסיק בדם וה״ל למתני הכי. והדם ומנחת נסכים ונסכים הבאים בפני עצמן. ושמא איידי דתנא מנחת כהנים ומנחת כהן משיח תנא מיד מנחת נסכים. ע״כ:

וחכמים אומרים אף הבאים עם הבהמה. פירש הר״ב דכיון דיכול להקריב כו׳ עיין מ״ש במ״ד פ״ז דמנחות:

לוג שמן של מצורע. לשון הר״ב שיריו נאכלין. וכ״כ רש״י ולא ידענא למאי נ״מ פירשו כך בכאן [*ועי׳ לקמן]:

רבי שמעון אומר כו׳. נראה דר״ש דהכא הוא רבנן דלעיל גבי נסכים. וקשה אמאי לא עירב דתרווייהו חד טעמא הוא. תוס׳. [*ואפשר משום דלא דמי לאינך במאי שאין שיריו נאכלין ואולי שלזה נתכוונו רש״י והר״ב שפירשו דשיריו נאכלין ונסתלקה קושיתי דלעיל. ועיין ספ״ב דמעילה] ונ״ל דהיינו טעמא דפסק הר״ב וכן הרמב״ם כר״ש וא״צ לדוחקו של הכ״מ שכתב משום דר״ש מיקל ולית לן לחיובי מספיקא ועוד דמסתבר טעמיה ע״כ:

אין חייבין עליו משום פגול. לשון הר״ב כיון דאדם מביא אשמו עכשיו ולוגו עד י׳ ימים. וכ״כ [*רש״י וכ״כ גם שניהם במנחות] פ״ט מ״ד וברפ״ב

דתמורה והכי תניא בגמ׳ דף מ״ד ובמנחות פ״ב [סוף] דף ט״ו. וכך העתיק הרמב״ם סוף הל׳ מחוסרי כפרה. ובמ״ד פ״ז דמנחות כתב הר״ב אפילו עד כמה ימים. וכן לשון הרמב״ם בפי״ח מהל׳ פסולי המוקדשין:

וכל שיש לו מתירין כו׳. בברייתא יליף לה דשלמים לאו דוקא מאשר הם מקדישים לי [*ולענין טומאה גבי וינזרו כתיב והכל בכלל. רש״י]. ואתי נותר מטומאה ופגול מנותר כדפי׳ הר״ב במ״ה מאחר שסופו לרבות כל דבר. למה נאמר שלמים מעתה לומר לך מה שלמים מיוחדים שי״ל מתירין בין לאדם בין למזבח. אף כל כו׳:

בין לאדם בין למזבח. לשון הר״ב או לזה או לזה. ועיין בפירושו ספ״ב דמעילה:

ד **פרים הנשרפים כו׳**. מתיר את אימוריהן ליקרב. אבל בשרן הנשרפות אין בהן משום פגול. לפי שאין לו דבר המתירו. הרמב״ם פרק י״ח מהלכות פסולי המוקדשין. והיינו טעמא דאיצטריך לאשמועינן בפרים כו׳ לומר דדוקא אימוריהן. אבל בשרן לא. דאי אאימוריהן. כל הזבחים יש פגול באמוריהן כמ״ש הרמב״ם שם:

כל שאינו על מזבח החיצון. לשון הר״ב לאפוקי פרים כו׳ שדמן טעון הזיה. פירוש על הפרוכת שא״צ נגיעה. ומתן דמים פירוש על מזבח הזהב:

כשלמים. לשון הר״ב דפגול בשלמים הוא דכתיב. עי׳ מ״ש במשנה דלעיל:

ה **אין חייבין עליהן משום פגול כו׳**. כתב הר״ב דפגול יליף מנותר בג״ש דעון עון דגבי פגול כתיב (ויקרא ז׳:י״ח) והנפש האוכלת [ממנו] עונה תשא. וכתיב גבי נותר (שם י״ט) ואוכליו עונו ישא. ומ״ש ונותר יליף מטמא בג״ש דחלול חלול. דגבי טומאה כתיב (שם כ״ב) ולא יחללו את קדשי בני ישראל. וגבי נותר כתיב (שם י״ט) כי את קדש ה׳ חלל. פ״ק דתמורה דף ג׳:

והשוחטן בחוץ פטור. לא מצאתי טעם מפורש. ואפשר מדכתיב (שם י״ז) למען אשר יביאו בני ישראל את זבחיהם. ודרשינן זבחיהם דוקא:

רבי יוסי מחייב. ת״ר קדשי עכו״ם לא נהנים ולא מועלין. ואין חייבים עליהם משום פגול כו׳. אמר רבי יוסי רואה אני בכולן להחמיר שנאמר בהן לה׳. ומכאן סתירה לדברי האומר בכ״מ ספי״ח מהל׳ פסולי המוקדשין דפלוגתא דר״י לא קאי אלא על ושוחטן בחוץ. ולא עוד אלא דוהשוחטן בחוץ לא מתני בהך ברייתא כלל:

חוץ מן הדם. כתב הר״ב דמעטיה קרא דכתיב ואני נתתיו לכם כו׳ ועוד כתיב על המזבח לכפר כו׳ ולא למעילה הלכך אין חייבין כו׳. קרא דלכם נמי לענין מעילה נדרש. ועוד שלישי אמר קרא הוא. הוא לפני כפרה כלאחר כפרה מה אחר כפרה אין בו מעילה אף לפני כפרה אין בו מעילה. ומסקנא חד למעוטי מעילה וחד לנותר וחד לטמא. אבל פגול לא צריך קרא דתנן [משנה ג׳] כל שיש לו מתירין כו׳ חייבין עליו משום פגול ודם גופיה מתיר הוא. גמרא. וכך פי׳ הר״ב ספ״ח דחולין תרי מעוטי לנותר וטמא. וכתבו התוס׳ תימה לנותר וטומאה סגי בחד מעוט דילפי׳ מהדדי חילול חילול. ואף לקולא (לענין) [כדלעיל גבי] קדשי עכו״ם. וי״ל דמוקמינן מיעוטא בנותר דוקא. אבל משום טומאה הוה חייב כי היכי דאין לו מתירין כגון קומץ ומנחת כהנים אע״ג דאין בהם פגול יש בהן איסור טומאה דמרבינן מאשר הם מקדישים הכי הוה מרבינן נמי לגבי דם. ע״כ:

העצים והלבונה והקטרת אין חייבין עליהן משום טומאה לא טומאת עצמן ולא טומאת הגוף. ר״ל שהטמא אם אכל קטורת ולבונה או הקריב עצים טהורים שהוא פטור. וכן אם היה טהור. והן טמאין. הרמב״ם. ולא פירש כן בחיבורו ספי״ח מהלכות פסולי המוקדשין. ומ״ש הר״ב ורבנן פליגי עליה ומרבו להו לטומאה מקרא. ומסיק שם הכ״מ דהרמב״ם ס״ל דדרשא גמורה היא ולא אסמכתא. ואני תמה עליו דבהדיא כתב בפ״ו מה׳ איסורי מזבח דטומאתן מעלה בעלמא וכפירש״י דמעלה דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא וכ״כ בשמו ברפ״ח דעדיות. אבל התוס׳ בפ׳ דלעיל דף ל״ד נחלקו עליו. וכתבו דדרשה גמורה היא ועמ״ש ברפי״ב דמנחות. [*והא דבברייתא לא נקט אלא עצים ולבונה. דממילא קטורת נמי במשמע דאטו תנא כי רוכלא כו׳]:

ו **לשם זבח**. שנאמר (שם ז׳) ובשר זבח תודת שלמיו. שתהיה זביחה עם שאר העבודות לשם שלמיו וכן שאר הקרבנו׳. הרמב״ם ספ״ד מהלכות מעשה הקרבנות:

אף מי שלא היה בלבו. פי׳ הר״ב אלא שחטו סתם כו׳ וכן פירש״י ומשמע דתנא קמא נמי אשוחט קאי. והיינו דפירש הא דקאמר ר״י שאין המחשבה כו׳ אף כי אמרי הבעלים וכו׳. והרמב״ם פי׳ דת״ק מצריך שתהא כוונת בעל הקרבן כו׳ ופליג ר״י וכו׳ ואתא שפיר שאין המחשבה כו׳. לאפוקי לת״ק דמצריך ג״כ למחשבת בעל הקרבן. ומ״מ אף ת״ק לא אמר אלא לכתחלה. ולא דבעלים מפגלים. דהא בגמרא אמרינן מתני׳ דלא כי האי תנא. דתניא אר״א בר״י שמעתי שהבעלים מפגלים. ומדאמרי׳ מתניתין [דלא כי האי תנא ולא אמר ר״י דלא] וכו׳. ש״מ דאף לתנא קמא [אין] הבעלים מפגלים ועיין במשנה ז׳ פ״ב דחולין:

פרק ה

א **קדשי קדשים**. ל׳ הר״ב עולות חטאות ואשמות. וכן לשון הרמב״ם ומסיים ודבר תורה בחטאת ואשם ק״ק היא. ולמדנו העולה לפי ששוה עם החטאת ואשם בשחיטתה ובקבול דמה כמו שיתבאר [במ״ד] ע״כ ותימה דלא כתבו ג״כ זבחי שלמי צבור דתנן להו בהדי אשמות במ״ה. ורש״י כתבם. ובגמרא דף נ״ה תני רב מרי בריה דרב כהנא על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם מה עולה ק״ק אף זבחי שלמי צבור ק״ק. מה עולה בצפון. אף זבחי שלמי צבור בצפון:

שחיטתן בצפון. כתב הר״ב עולה בהדיא כתיב ביה ושחט אותה על ירך המזבח צפונה אשכחן בן צאן. בן בקר מנלן אמר קרא ואם מן הצאן. ו׳ מוסיף על ענין ראשון וילמד עליון מתחתון. גמ׳. ומ״ש הר״ב והא דלא תנא הכא וקבול דמן בצפון כו׳ אלא משום דאיכא אשמו של מצורע כו׳ דכתיב ולקח וגו׳ ונתן. מה נתינה כו׳ גמ׳. [ועיין במ״ח פ׳ בתרא דנגעים] וכתבו התוס׳ תימה דגבי חטאת נמי כתיב ולקח וגו׳ ונתן. מה נתינה כו׳ ולא אמרינן מה נתינה בעצמו כו׳. ושמא הכא דריש משום דמיותר דכתיב במצורע עשיר ועני. ואע״ג דבת״כ דריש מקמאי אבתראי סמיך. ע״כ. ומ״ש הר״ב שלאחר כו׳ היה כהן אחר מקבל הדם בכלי דכתיב (ויקרי׳ יד) כי כחטאת האשם הוא. מה חטאת טעונה כלי. אף אשם טעונה כלי ברייתא בגמרא:

בצפון. מכותל המזבח צפוני עד כותל העזרה. והוא ששים אמה [וחצי] וכל שכנגד הרוחב הזה מכותל האולם עד כותל המזרחי. והוא ע״ו אמה. הרמב״ם. וכבר הארכתי בזה בס״ד במ״ט פ״ג דיומא:

פר ושעיר של יוה״כ. שהן חטאות דכתיב (שם ט״ז) בפר בן בקר לחטאת. והשעיר *) בד״פ וד״ק הוא שעלה גורל לחטאת לה׳. אשר עלה עליו הגורל לה׳ ועשהו חטאת:

טעון. ל׳ צורך הוא כדפי׳ הר״ב בריש פ״ב דבכורים.

[*ועל הפרוכת. כתב הר״ב דכתיב וכן יעשה לאהל מועד. ובפרים הנשרפים דמשנה ב׳ כתיב (שם ד׳) לפני ה׳ את פני פרכת הקדש:]

אם לא נתן כו׳. לשון הר״ב דבתר הזאות ומתן דמים כו׳. עיין בפ׳ דלקמן מ״ד:

לא עכב. עיין [מ״ש] במשנה ו׳ פרק י״ג:

ב **פרים הנשרפים**. לשון הר״ב פר העלם ופר כהן משוח. ענינם נשנה במסכת הוריות ועיין בסמוך:

ושעירים הנשרפים. לשון הר״ב שעירי ע״ז שהוקשו לפר העלם. כמ״ש במ״ב פ׳ דלעיל וגם לשון רש״י דנקט לעיל פר העלם אף על גב דשעירים בלשון רבים. וטעמא דשעירים בלשון רבים דקי״ל דשאר שבטים מביאין על ידיהם כדאיתא בספ״ק דהוריות. וביומא פ״ה ד׳ נ׳ תניא כה״ג. והקשו התוס׳ דה״ל למתני (פר) [פרי העלם דבר] נמי בלשון רבים. שהרי כמו כן כל השבטים מביאין. ותירצו דאתי למטעי למימר דאיירי נמי בפר שמביא צבור בע״ז. וזה אינו דההוא עולה הוי ע״כ:

אלו ואלו כו׳. לשון הר״ב ובפרים הנשרפים כתיב על שפך הדשן ישרף. והשתא הוקשו כדלעיל שם. רש״י:

ג **על ארבע קרנות**. עי׳ בפי׳ הר״ב דרפ״ד:

עלה בכבש ופנה לסובב. ששני כבשים קטנים יוצאים מן הכבש שבהן פונים ליסוד ולסובב כדאמרינן בגמרא פ׳ דלקמן דף ס״ב ובס׳ צורת הבית סימן מ״ד סמכתיה על מקרא דיחזקאל (מ״ג) ומעלתהו פנות קדים מדלא כתיב ומעלתו. ועיין מ״ש פ׳ דלקמן מ״ג. ומה שכתב הר״ב בריש פ״ב דתמיד:

ובא לו לקרן דרומית מזרחית. לשון הר״ב כדקי״ל כל פינות וכו׳ דילפינן לה מים של שלמה לקמן בגמרא פרק דלקמן דף ס״ב. וכבר כתבתיו במ״ה פ״ד דיומא:

[*דרומית מזרחית כו׳. כלם בתי״ו וכן הוא בהל׳ הרמב״ם וגם במשנה בכ״מ כלם בתי״ו. ואף שקרן הוא לשון זכר ומשום כך ביסוד דלקמן *) כ״ה בד״ק ובד״ח הגיהו ״ג״כ״ וא״ל מובן והיותר נכון שצ״ל וכן בברייתא בגמ׳. וכן גרס דרומי וכן במשנה דלעיל יסוד מערבי. לפי שיסוד הוא לשון זכר. אעפ״כ כאן הוא כמו חסר רוח וכאילו שנינו קרן רוח דרומית מזרחית. ולכך בא התי״ו להורות על רוח החסירה ורוח נמצא בלשון נקבה כמו בלשון זכר כמ״ש רש״י בפי׳ פרשת וישלח. כך נ״ל לקיים גי׳ הס׳ ולשון הרמב״ם אף שראיתי סדור התפלה הנדפס באמשטרדם ונחסרו שם כל אלו התוי״ן]:

שירי הדם היה שופך כו׳. דכתיב (ויקרא ד׳:ל׳) ואת כל דמה ישפוך אל יסוד המזבח:

בכל מאכל. עי׳ מ״ז פ״י ומ״ש שם בס״ד:

ליום ולילה. לשון הר״ב דכתיב ובשר זבח וגו׳. למדנו לתודה שנאכלת ליום אחד. ובקדשים לילה הולך אחר היום. דכתיב (ויקרא ז׳:ט״ו) לא יניח ממנו עד בקר. רש״י:

ד **העולה קדשי קדשים**. לשון הר״ב ומשום דלא כתיב בקרא כו׳. תימה ומה״ט ה״ל למימר [נמי] גבי זבחי שלמי צבור דהא לא כתיב בהו קדש קדשים. וילפינן [כמ״ש בר״פ] מדאתקש לעולה מה עולה ק״ק. תוספות:

קדשי קדשים. לשון הר״ב ליפסל ביוצא וטבול יום ומחוסר כפורים ומועלים בה. וכן לשון רש״י וכתבו התוספות ולא היה לו לפרש לענין טבול יום. ומחוסר כפורים. שזה הדין נוהג בכל הקדשים אפי׳ קלים [כדמוכח רפ״ב] אבל יוצא ומעילה ניחא דקדשים [קלים] לא מיפסלי ביוצא. ואין בם מעילה. ע״כ. ואני אומר דאף יוצא לא ה״ל לפרש מדאשכחן דמיפסלו ביוצא חוץ לחומת העיר שלא לאכלן כדפירש הר״ב והרמב״ם ספ״ח. ועיין מ״ש במשנה ג׳ פ״ג דמנחות. וכן לקמן משנה ו׳ דתנן קדשים קלים לא פירשו רש״י והר״ב אלא מעילה:

שתי מתנות. לשון הר״ב בקרן מזרחית צפונית כו׳ לא בקרן שעל המזבח אלא כלומר בזויות. וכן בפ״ו משנה ב׳ ובהדיא תנן בריש מסכת קנים דעולת בהמה נעשה למטה. ומ״ש הר״ב דקרן מזרחית דרומית לא ה״ל יסוד כו׳. באחסנתיה יתבני מקדשא. דבר המקודש לדמים וכו׳. כשמגיע לקרן מזרחית צפונית היתה כלה וכו׳. וכ״כ ברפ״ג דמדות. ועיין מ״ש במשנה ד׳ י״ב דנגעים. ותמיהני דכיון שמפרש שלא היה בנין היסוד בשל יהודה ה״ל לכתוב דמתרגם באחסנתיה יתבני מדבחא דמשמע בנינא ממש. אבל מקדשא משמע דבנין היה אלא שלא נתנו שם הדמים. דהכי איתא בגמרא מאי לא היה לו יסוד. רב אמר בבנין. לוי אמר בדמים. רב מתרגם באחסנתיה יתבני מדבחא. לוי מתרגם באחסנתיה יתבני מקדשא מקום מקודש לדמים. וכן רש״י נקט לה בד״ה טורף וכו׳ באחסנתיה תתבני מדבחא. אבל אין ספק אצלי שהטעהו להר״ב תרגום דידן שמתרגם מקדשא ואגב שטפיה ורגילות בתרגום דידן נקט מקדשא וכ״כ התוס׳ בפ״ו ד׳ ס״ב דתרגום דידן מתרגם מקדשא. ומ״ש הר״ב בחלקו של טורף וכו׳. גמ׳. ופירש״י בנימין דכתיב ביה זאב יטרף. ע״כ. ומ״ש הר״ב ועולה טעונה תחלת מתן דמה כנגד היסוד. דכתיב אל יסוד מזבח העולה. וכדכתב הר״ב והרמב״ם סוף פרקין. וכן בגמרא שם דף נ״ז וכ״פ התוס׳ דף נ״א ע״ב אע״ג דלרש״י בק״ו אתא בגמרא דף נ״ב. ודאמרן תחלת מתן דמה לא למעוטי שירים דשירים ג״כ היה שופך אל יסוד דרומי כדתנן רפ״ד דתמיד וע״ש. ועיין מ״ש במשנה ב׳ פרק דלקמן. וכתבו התוס׳ דתימה דלא תני לה הכא. והרר״י מאורלינ״ש פי׳ דכיון דשמעינן תנא דפנימיות ביסוד מערבי. וגם התחיל בחיצונית למתני יסוד דרומי. ה״ה בכולהו. ואע״ג דחשיב בכל פנימיות היינו משום דהתחיל בפנימיות וצריך למתני בחיצונים ואין רוצה להפסיק. ע״כ. ועיין במשנה ב׳ פ״י ומ״ש שם:

ה **אשם שפחה חרופה**. לשון הר״ב הבא על שפחה שחציה שפחה וכו׳. עיין במשנה ה׳ פ״ב דכריתות:

שחיטתן בצפון וכו׳. עיין בר״פ בדברי הר״ב ומ״ש שם דזבחי שלמי צבור יליף מעולה דמחטאת ליכא למילף כדיליף הר״ב לקמן בסמוך לנאכלין כו׳ דצפון בחטאת גופיה מהיקש נלמוד כמ״ש הר״ב בר״פ ואינו חוזר ומלמד בהיקש. גמרא. ועיין מ״ש בספ״ז דמנחות:

ונאכלין לפנים מן הקלעים. לשון הר״ב דכתיב באשם בקדש הקדשים תאכלנו. בויקח קרח ולכל אשמם וגו׳ רש״י. ולא ידעתי מאי דוחקיה דלא כתב לקרא דפרשת צו דקדים שנאמר שם בפרשת אשם במקום קדוש יאכל. וגבי חטאת גופיה לא כתיב נמי אלא במקום קדוש כמ״ש הר״ב לעיל [במ״ג]. והרמב״ם פירש במשנה דלקמן שנאמר כחטאת כאשם. ומ״ש הר״ב וזבחי שלמי צבור סמך אותן לחטאת כו׳ שאין נאכלין כו׳. אבל אין טעונין ד׳ מתנות כו׳. וליכא לאקשויי לחטאת. כדדרשינן לעיל פ״ק דף י׳ אותה דמה למעלה ואין אחרת דמה למעלה. תוס׳. [לפנים מן הקלעים] *) דברים אלו הוסיפם התוי״ט בד״ק בין מלת כאשם למלת ומ״ש הר״ב כו׳ והב״ד העבירם משם לכאן ועשאם לדבור בפ״ע, ויפלא מדוע לא הקדים לכתוב כן במ״ג ועוד שכבר כתב כן הר״ב שם, וצ״ע. [*והעזרה במקדש כנגד לפנים מן הקלעים במשכן. הרמב״ם. ועיין במשנה דלקמן]:

ו **קדשים קלים**. פי׳ הר״ב אין מועלים בהם. וכן לשון רש״י. ועיין ספ״ק דמעילה. ועיין לעיל במשנה ד׳ ומ״ש שם:

בכל מקום בעזרה. לשון הר״ב אין טעונין שחיטה בצפון. דתודה לשלמים אתקוש כדפי׳ הר״ב לקמן והיינו נמי טעמא דטעון ב׳ מתנות וכו׳. [*ויש לדקדק אמאי שינה הכא ונקט בעזרה במקום לפנים מן הקלעים דלעיל. ונ״ל דתנא [דלעיל] מסריך סריך בלישניה דבפ׳ בתרא משנה ד׳ דהתם קאי על משכן]:

בכל העיר. לשון הר״ב דגבי חטאת כתיב כו׳ אלא במקום טהור. כדכתיב את חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור. ומ״ש הר״ב טהור מליכנס שם מצורעים כדתנן במשנה ז׳ פ״ק דכלים. דכל עיירות דינן כך. וא״א לאכלן כשיצאו חוץ לעיר כדפירש הר״ב ספ״ח. ואיצטריך למעוטא דאותה דאף ע״ג דבהדיא כתיב במקום טהור. דלא תימא מאי מקום טהור. טהור מטומאת זב. והוא הר הבית. גמ׳. [*וה״נ תקשה דה״ל למנקט חוץ ממחנה ישראל. ועיין לעיל]:

ליום ולילה עד חצות. עי׳ בסוף מתני׳ ג׳:

לנשיהם ולעבדיהם. כל הנאכלים לכהנות נאכלים לעבדי הכהנים ולנשיהם כתרומה. הרמב״ם פ״י מהל׳ מעשה הקרבנות:

ז **בכל מקום בעזרה**. פי׳ הר״ב ג׳ פרשיות נאמרו כו׳ בקמייתא כתיב ושחטו פתח אהל מועד. ובתרתי בתרייתא כתיב לפני וגו׳ להכשיר את כל הרוחות. פירש״י דלא תימא כנגד הפתח דוקא. והא דכתב בקמייתא פתח מפרש בגמרא לומר בזמן שפתח ההיכל פתוח. ולא בזמן שהוא נעול. וקרא שלישי לפסול צידי צדדין. פירש״י כגון לשכות ואפי׳ תוכן קדש. ע״כ. וכלומר דאילו אחורי ההיכל כשר. וכ״כ הרמב״ם בפ״ה מהל׳ מעשה הקרבנות. והכ״מ כתב הא דמכשיר אחורי ההיכל. צריך לימוד מנין לו. ע״כ. ואשתמיטתיה דאמר רמי בר רב יהודה אמר רב [דף נ״ה] לול קטן [כמין חלון פתוח מן התא] היה אחורי בית הכפורת גבוה ח׳ אמות כדי להכשיר את העזרה לאכילת ק״ק ולשחיטת קדשים קלים:

שתי מתנות. שנא׳ בזריקת דם השלמים סביב כמו שנאמר בעולה. רמב״ם במשנה דלעיל:

לשני ימים ולילה אחד. לשון הר״ב דהכי כתיב בשלמים והנותר מבשר הזבח ביום השלישי באש ישרף. ומסיים הרמב״ם ואינן נאכלין אלא ביום השחיטה והלילה. וממחרת עד ליל שלישי. ע״כ. והיינו דלא תנן אלא ולילה אחד. והוא הלילה שבין שני הימים. ויליף לה בבריי׳ מדכתיב והנותר עד יום. עד יום הוא נאכל. פירש״י בעוד יום. והתוס׳ פירשו עד. ולא עד בכלל. ע״כ. וביום השלישי [באש] ישרף אתא לשריפה שיכול שישרף תיכף לאכילה. וכמו שכתבתי במשנה ג׳ פ״ז דשקלים. והא דלא עשו הרחק מן העבירה בנאכלין לב׳ ימים ולילה אחד. כתבו התוס׳ בסוף פרקין [זבחים נ״ו ע״ב ד״ה להרחיק] דניכר הוא מתי יהיה שקיעת החמה. אבל בלילה אינו ניכר:

ולילה אחד. הכי גרסינן. ועיין מה שכתבתי במשנה ה׳ פ״ב דברכות.

ח **ודמן טעון מתנה אחת**. לשון הר״ב דלא כתיב בהו סביב. וכתיב בעולה וחטאת ואשם הוה להו ג׳ כתובים דלכ״ע כל ג׳ כתובים הבאים כאחד אין מלמדין הלכך לא מהני ג״ש דזריקה זריקה דלקמן למילף ב׳ מתנות. גמ׳ [נ״ז ע״ב]:

מתנה אחת. ועיין בדבור האחרון שכתבתי בסוף פסחים:

ונאכלין בכל העיר. פירש הר״ב דכתיב והבאתם שמה עולותיכם וגו׳. ותניא [וכו׳] בספרי וכפרש״י. וכתבו התוס׳ דיש לתמוה דהא כתיב שם ואכלתם לפני ה׳. ועוד תימה גדולה דהכי מתניא בספרי מעשרותיכם. רע״א בב׳ מעשרות כו׳ ותרומת ידך אלו הבכורים כענין שנאמר (דברים כ״ו:ד׳) ולקח הכהן הטנא מידך. ובכורות זה הבכור. בקרכם וצאנכם אלו חטאות ואשמות. ואכלתם שם לפני ה׳ אלהיכם. אלו המחיצה. ונראה לפרש דנפקא לן מדמקשינן לחזה ושוק של שלמים לאכילת שני ימים וה״ה לענין שנאכלין בכל העיר. ע״כ. והרמב״ם בפ״י מהלכות מעשה הקרבנות כתב שהרי הן קדשים קלים כשלמים ועיין עוד לקמן. ובפירושו למשנה ח׳ פ״ק דכלים כתב שאמר הש״י בבכור והוא קדשים קלים לפני ה׳ אלהיך תאכלנו שנה בשנה במקום אשר יבחר ה׳ (שם ט״ו) ועמ״ש שם:

בכל העיר בכל מאכל. גרסי׳ ולא גרסי׳ לכל אדם דהא קתני בכור לכהנים. רש״י:

לשני ימים ולילה אחד. כתב הר״ב דבבכור הוא אומר ובשרם יהיה לך כחזה התנופה כו׳. מה חזה ושוק של שלמים וכו׳ ואימא מה חזה ושוק של תודה דתפשת מועט תפשת פליגי ר׳ ישמעאל ור״ע. ר״י אומר חזה ושוק שמורמים מתודה מהיקשא דשלמים אתיא ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש. ור״ע אומר הואיל ויום ולילה בתודה כתיב אע״ג דחזה ושוק למדה בהיקש לא הויא זמן אכילה דחזה ושוק של תודה דבר הלמד בהיקש. ואה״נ דתחלת ההיקש לתודה היא. אלא מדהדר אמר הכתוב (ובשרם יהיה לך) [לך יהיה] דלא אצטריך דהא כתיב ברישא יהיה לך הוסיף לך הויה אחרת כמו זו הבאה לו בהיקש שיהא לב׳ ימים. ומעשר כתב רש״י דלא ידע מנא ליה. ותוס׳ כתבו דנראה דיליף משלמים בבנין אב. מה שלמים קדשים קלים אף מעשר ק״ק. דבכור נמי הוה אתי משלמים אי לאו משום דמתנה לכהן. וא״כ מעשר דלא הוי מתנה לכהן משלמים אתי. ע״כ. וכ״כ הרמב״ם בפ״י מהל׳ מה״ק. וא״ת כי היכי דדרשי׳ מדכתיב דמם ולא דמו לרבות מעשר לזריקה ה״נ נדרוש בשרם לרבות מעשר לאכילה. ל״ק דאצטריך לבכור בעל מום שהוא מתנה לכהן כדאיתא בגמרא:

הפסח איני נאכל כו׳. תימה ליתני נמי דאינו נאכל אלא על מצה ומרורים. ותירץ הר״ר חיים דלא חשיב אלא דבר שכנגדו בקדשים והוא חלוק מהם דשאר קדשים נאכלים ביום ובלילה עד היום לכל אדם בכל מאכל. ופסח אינו נאכל אלא בלילה עד חצות ולמנויו וצלי. א״נ לא תני מצות ומרורים דאין מעכבין. א״נ לאו מצוה דגופיה. תוס׳:

אלא בלילה. כדכתיב (שמות י״ב:ח׳) בלילה הזה. רש״י:

ואינו נאכל אלא עד חצות. כלומר אפילו מדין תורה. ולהכי קתני אלא. ומתני׳ ראב״ע היא דדריש נאמר כאן בלילה הזה ונאמר להלן (שם) ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה מה להלן עד חצות אף כאן עד חצות. ועמ״ש במ״ט פרק בתרא דפסחים:

פרק ו

א **ששחטן**. מדאורייתא שוחט לכתחלה כדדרשינן מוזבחת עליו ושמא הא דנקט דיעבד מדרבנן שלא תרביץ גללים. תוס׳:

כאילו נשחטו בצפון. פי׳ הר״ב דכתיב וזבחת עליו כו׳ והא דדרשינן עליו שיהא שלם [כמ״ש בסוף מתני׳ א׳ דפ״ג] התם דייק משום דוזבחת עליו. משמע שמצוה לזבוח עליו. תוס׳ דף נ״ט:

ב **חטאת העוף היתה נעשית על קרן דרומית מערבית**. לשון הר״ב משום דמנחת חוטא כלומר דדלי דלות. והיינו דכתב ומשמע נמי וכו׳ דכולהו חדא קרא וחדא דרשה:

קרן דרומית מערבית. והר״ב העתיק מערבית דרומית ולא נ״מ מידי. ובמשנה ב׳ פ״ג דמנחות ופ״ה משנה ה׳ פי׳ שהיא בחודה של קרן ופירוש קרן דהכא עיין מ״ש במשנה ד׳ פרק דלעיל:

בכל מקום היתה כשירה. פי׳ הר״ב למליקתה וכתבו התוס׳ תימה דלא ילפינן נמי למליקה [ושמא] לא ילפינן אלא מידי דאשכחן דבעי מזבח כמנחה. וכן פירש בקונטרס. ע״כ:

ושירי הדם. לשון הר״ב של חטאות החיצונות וכו׳ והרמב״ם בפ״ז מהל׳ מעה״ק כתב ושירי הדם של עולות וחטאות הנאכלות ואשמות ושלמים ששופכים עליה. ועמ״ש פרק דלעיל משנה ד׳:

והיין. לשון הר״ב בכל יום ששם היו השיתין. עיין בפי׳ הר״ב מ״ט פ״ד דסוכה ומ״ג פ״ג דמדות:

ועולת העוף. עיין מ״ש במשנה דלקמן:

ג **עולין דרך ימין**. כדפרישית לעיל מ״ג:

לשלשה דברים אלו. פירש הר״ב שהן ניסוך המים וכו׳. ולג׳ דברים הנעשים בה למטן אינו עולה ואינו מקיף אלא עומד על הרצפה בקרקע. רש״י:

שהיו עולים. לשון הר״ב שכשהוא עולה למזבח פונה לסובב לשמאל. וכן לשון רש״י. ולפי זה כבש קטן היה גם כן לשמאל. וכן פירשו התוספות. דף ס״ד. שכמו שהיה כבש קטן שפנה על הסובב למזרח הכבש. כמ״ש פרק דלעיל משנה ג׳. כך היה ג״כ למערבו של הכבש דאלת״ה כשהיה מגיע לקרן מערבית דרומית בנתינת דמים דחטאת דתנן שם היה צריך לחזור על עקיבו לכך נראה שהיה כבש קטן גם כן למערב. ואין ראיה מהא דתנן במסכת סוכה [פ״ד משנה ט׳] גבי נסכים עלה בכבש ופנה לשמאל ולא תנן בהו ופנה לסובב. אבל קשה דלא חשיב ליה לעיל גבי שני כבשים קטנים יוצאים מן הכבש [שהעתקתי בפרק דלעיל משנה ג׳]. ע״כ. ולי נראה דמשום דבכבש השני שעל השמאל שפונה אל יסוד להוליך בו שירים של חטאת שיורד מן המזבח פונה לשמאלו ליסוד דרומי כדפירש״י שם שאותו כבש עצמו היה רחב ומקצת ממנו מוגבה ועולה עד על הסובב גם כן. אלא דרש״י מפרש בדף ס״ד בהדיא דלא היה יכול לפנות לסובב לצד מערב שלא היה שם כבש קטן. לכך נ״ל לפרש דסובב שהזכיר רש״י בכאן הוא מקום הלוך רגלי הכהנים שעל ראש המזבח ונקרא סובב בלשונו בדף ס״ב ע״א גבי תרי הוה חד לנוי. וחד לכהנים.

וחוזרין לעקב. [גרסי׳] ול״ג ומקיפים על (הדרך) [העקב]. [שירדו] בדרך שעלו בו. ואין מקיפין דכל כמה דמצינן למעוטי בהלוך של שמאל ממעטין. לשון רש״י פרק ד׳ דסוכה דף מ״ח ע״ב. ותוס׳ כתבו דטעמא דהכא חזרתן על העקב [הויא לה] דרך ימין:

ד **חטאת העוף כיצד וכו׳**. משום דדם חטאת קודם לעולה. מפרש חטאת תחלה. תוס׳:

מולק. עיין פרק דלקמן משנה ה׳:

ממול ערפה. עיין בפי׳ משנה דלקמן ומ״ש שם:

ואינו מבדיל. ל׳ הר״ב אלא חותך שדרה ומפרקת ורוב בשר עמה וכו׳ ואין כן ל׳ הברייתא בסוף פרקין אלא חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לושט או לקנה חותך סימן א׳ או רובו ורוב בשר עמו ופרש״י שדרה חוט השדרה. מפרקת עצם הצואר בלא רוב בשר המקפת סביב כדאמרינן בהכל שוחטין [דף כ׳] נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבילה ומטמאה ואפילו מפרכסת הלכך אי הוה חותך רוב בשר קודם הסימן הויא ליה מתה ולא מהניא בה מציקה וסימנין הלכה למשה מסיני הם ע״כ. וה״נ מסקנא דגמ׳ בהכל שוחטין דף כ״א כהאי ברייתא וכן העתיק הרמב״ם בעולת העוף בספ״ו מה׳ מעה״ק:

ומזה מדמה. ל׳ הר״ב שלא היה מזה מכלי וכו׳ דילפינן בברייתא מדכתיב והזה מדם החטאת מגופו של חטאת מדלא כתיב ולקח מדם וכו׳. ומ״ש הר״ב אלא בגופה של עוף. וז״ל רש״י פ״א דמנחות *) בתוי״ט ד״פ וד״ק ״ריש דף ג׳״ שכ״ה בגמ׳ ד׳ וויניצא ובד״ח תקנו כלפנינו. סוף דף ב׳ הזאה אוחז בגוף העוף ומעלה ומוריד בכח והדם ניתז מעצמו:

היה מתמצה על היסוד. פי׳ הר״ב שמקרב בית מליקתו למזבח וכו׳. וכן לשון רש״י אבל במנחות [שם] פי׳ מצוי סוחט בין אצבעותיו ונצוק הדם הולך למרחוק ע״כ. ומ״ש הר״ב דבחטאת העוף כתיב והזה כו׳ איזהו קיר וכו׳. לא ידענא למאי איצטריך להא דקרא גופיה הא קאמר דימצה אל יסוד המזבח. אבל בגמ׳ מייתי הברייתא על ההזאה שתהא למטה ולא למעלה כחטאת הבהמה. וכן הביאו הרמב״ם בפירושו. וכ״כ הר״ב בעצמו בריש מסכת קנים. ופרכינן דאע״ג דקרא קאמר דימצה ליסוד דלמא ההזאה למעלה עביד ליה והדר עביד המצוי למטה. ומשני מי כתיב ימצה כלומר בשו״א ובפת״ח דהוי משמע שמזהיר את הכהן שיחזור וימצה אחר הזאה. ימצה כתיב בחיר״ק וקמ״ץ דממילא. משמע נמי לענין הזאה. דממילא יהיה דם מצוי אצל היסוד:

ה **עלה בכבש**. כתב הר״ב לפי שעולת העוף נעשית למעלה. דלא כתיב בעולת העוף יסוד אלא בחטאת העוף בלבד וכ״פ הרמב״ם. ולא סגי לן בהכי. דהא ג״ש. אית לן למול עורף ונילף נמי ליסוד. אלא כדאיתא בברייתא דכתיב ומלק והקטיר מה הקטרה בראש המזבח. אף מליקה בראש המזבח. ועוד נאמר והקטיר ונמצה דמו. וכי תעלה על דעתך לאחר שהקטיר חוזר וממצה. אלא לומר לך. מה הקטרה בראש המזבח. אף מיצוי בראש המזבח. והראשון כתב הר״ב בריש מס׳ קנים:

ממול ערפה. לשון הר״ב מול הרואה את העורף. וז״ל רש״י ערפה גובה הראש. מול ערפה למטה לצד האגפיים מול הרואה את העורף ע״כ. וצ״ע דה״ל לפרש במשנה הקודמת. ועיין פ״א דחולין מ״ד. ומ״ש הר״ב למדנו מול עורף מחטאת בג״ש ומלק ומלק. וכתבו התוספות דליכא למילף מליקה דחטאת דתהא ג״כ בראש המזבח. דכיון דמליקה דעולה לא ילפינן אלא בהיקש אינו חוזר ומלמד בג״ש:

ומבדיל. פירש הר״ב חותך שני סימנים דמדכתיב בחטאת העוף ולא יבדיל למדנו שבעולת העוף מבדיל. וכ״כ הרמב״ם. ולא סגי לן. דהא ג״ש אית לן למול עורף ונילף נמי ללא יבדיל. אלא כדאיתא בברייתא [ס״ה ע״א] דת״ל ומלק והקטיר. מה הקטרה הראש לעצמו והגוף לעצמו אף מליקה הראש לעצמו והגוף לעצמו. ומנין שהקטרת הראש לעצמו והקטרת הגוף לעצמו. שנאמר והקטיר אותו. [הרי] הקטרת הגוף אמורה. הא מה אני מקיים והקטיר המזבח. בהקטרת הראש הכתוב מדבר:

וממצה. דלא כתיב בעולה אלא מצוי בלבד:

והקיף. פי׳ הר״ב מקרב מלשון אין מקיפין שתי חביות פ״ד דביצה [משנה ה׳]:

וספגו במלח. כדכתיב (ויקרא ב׳:י״ג) וכל קרבנך במלח תמלח. רש״י:

ואת הנוצה. לשון הר״ב קודר בו כמין ארובה כו׳ אב. בלא קדירה לא. שהעור נמשך אחריו ונוטל יותר. רש״י:

והבדיל בחטאת ולא הבדיל בעולה פסל. בחטאת ניחא. כדדרשינן בת״כ חטאת היא שאם מלקה שלא לשמה פסולה [וכדתנן במתניתין דלקמן] וה״ה דכל ששינה בה פסולה. אבל בעולה קשה מנלן. ועוד דמהקטרה ילפינן מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו אף כאן מה הקטרה אינה מעכבת אף הבדלה אינה מעכבת. תוס׳:

ולא מיצה דם הגוף פסולה. לשון הר״ב דעיקר דמים בגוף הוא דשכיחי. גמ׳. וז״ל הרמב״ם שעיקר הדם הכבד והלב והגידים היוצאים משניהם. ע״כ. ות״ר עולה אע״פ שמיצה דם הגוף ולא מיצה דם הראש. יכול מיצה דם הראש ולא מיצה דם הגוף. ת״ל היא:

ז שלא לשמה. דדריש בת״כ. כמ״ש לעיל בשם. התוס׳:

או לשמה ושלא לשמה וכו׳. עיין פ״ק משנה ד׳:

כיצד קרב המתיר כמצותו כו׳. כל הנך משניות דהכא ופ״ב דמכילתין. ופ״ק דמנחות. צריכי לדקדק אמאי צריכי לכולהו. תוס׳ [ס״ה ע״ב ד״ה כיצד]:

פרק ז

א **שעשאה למטה**. פירש הר״ב למטה מחוט הסיקרא. עיין מ״ש בזה בריש מס׳ קנים:

כמעשה חטאת לשם חטאת כשירה. פירש הר״ב אע״פ ששינה בסדר מליקה כגון שמלק והבדיל. ובחטאת נאמר ולא יבדיל. וכ״פ הרמב״ם. וצ״ל דמתניתין ראב״ש היא שאמר שמעתי שמבדילין בחטאת העוף. ומאי לא יבדיל. מפרש בגמרא בס״פ דלעיל. א״צ להבדיל דמכדי כתיב [בעולת העוף] והקריבו ולא כתב והקריב. חלק הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף. פירש״י דהכי מפיק ליה ראב״ש הבדלה בעולת העוף בהכל שוחטין [דף כ״א]. ולא דרש ומלק והקטיר כדדרשינן לעיל. מה הקטרה הראש בעצמו וכו׳. ולא יבדיל למה לי [כמו מאי היא] דאי אזהרה היא בחטאת לא שמעינן מוהקריבו אלא דאינו מוזהר להבדיל בעולה. אבל מצות הבדלה לא נפקא לן. שמע מינה א״צ להבדיל. הלכך נפקא לן בעולה מוהקריבו דצריך להבדיל דהא חילק ביניהם ומ״מ לא ידענא מאי דוחקייהו דהר״ב והרמב״ם. לאוקמא למתניתין כראב״ש דלא כסתמא דמשנה ו׳ פרק דלעיל דתנן הבדיל בחטאת פסול. דהא בגמרא לא בעינן למוקים למתניתין כראב״ש ולא כרבנן אלא מציעתא דתנן כמעשה עולה לשם חטאת פסולה. עלה אמרינן דאפילו

ראב״ש היא. והא דעביד כמעשה עולה דשני בהזאה שלא היזה אלא מיצה ואתיא כר״ע. ולא בעינן למימר דראב״ש היא ולא רבנן. ועוד דכי ס״ד למימר כמעשה עולה דשני במליקה והבדיל וקאמר נימא דלא כראב״ש מהדר ליה דמאי קושיא דהא סתמא דפרק דלעיל נמי דלא כראב״ש. ועוד דבגמרא אמתניתין דלקמן מסקינן בהדיא דמתניתין דהכא דלא כראב״ש. וכמ״ש שם בס״ד. סוף דבר רישא דמתניתין דלדברי הר״ב והרמב״ם דוקא ראב״ש היא מעולם לא איתמר הכי בגמרא. ולא מהדר גמרא אלא למוקמי מתניתין אף כראב״ש ואמציעתא. משום דאיכא לפרושי במליקה ודלא כראב״ש ובה גופה לא אמרן אלא דאף ראב״ש היא ובהזאה מיירי אבל לדחויי מתניתין דלא כרבנן היא לא סלקא אדעתין כלל. וא״ת כמעשה חטאת לשם חטאת דכשירה פשיטא. כבר הרגישו התוספות בזה וכתבו עלה כשירה זו היא מצותה ואגב אחרינא נקטיה. ועיין עוד בתוספות דס״פ דלעיל מה שפירשו לפירוש דר״ת. וכן ג״כ בתוספות דחולין דף כ״א ואין להאריך בזה. [*ועיין בריש משנה י״א פי״ב דמסכת פרה]:

כמעשה עולה לשם עולה פסולה. השתא בחדא כעולה פסולה. בתרתי מיבעיא אלא אגב אחריני נקטיה:

עשאה למעלה כמעשה כולם פסולה. פירש הר״ב כלומר כמעשה אחד מכולם וכו׳ הך סיפא ליכא לאוקמא דשני במליקה ועשאה למעלה. דהא תנן במשנה ב׳ פרק דלעיל בכל מקום היתה כשרה למליקתה. אלא דשני בהזייה. וכן פירש הר״ב בריש מסכת קנים ועיין מ״ש שם. ולקמן משנה ג׳. ומ״מ ליכא למשמע מיניה מדסיפא דוקא דשני בהזייה. מציעתא דתנן כמעשה עולה נמי דוקא דשני בהזייה. הא במליקה לא. ואתיא כראב״ש דוקא ודלא כרבנן. דמידי איריא. הא כדאיתא. והא כדאיתא. כדאיתא בגמרא:

פסולה. פירש הר״ב ואפילו כמעשה חטאת לשם חטאת. וכן פירש״י וכתבו התוספות דפסולה היינו באכילה. אבל בעלים נתכפרו [כדפירש הר״ב בסוף משנה א׳ דפ״ב] כיון שהגיע דם למזבח נתכפרו הבעלים. ע״כ:

ב כמעשה עולה לשם עולה כשירה. פירש הר״ב אע״פ ששינה במליקתה שלא הבדיל וכו׳. וכ״כ הרמב״ם. ואע״פ שלא שמענו לראב״ש אלא דאמר שמעתי שמבדילין בחטאת. אבל בעולה לא אמר ששמע שאם לא הבדיל כשירה. מ״מ י״ל דעיקר פסולא לא אשכחן בקרא אלא בחטאת. וכמ״ש במשנה ו׳ פרק דלעיל בשם התוספות. והלכך בהבדלה ליכא פסולא כלל בחטאת. ואע״ג דלית בה מצוה שלא להבדיל לראב״ש אבל בעולה מצוה להבדיל. אפ״ה כיון דבהבדלה לא אשכחן פיסול בחטאת לית לן למיפסל נמי בעולה אלא דמצוה היא להבדיל ואם לא הבדיל כשירה. ומ״מ דוקא לראב״ש ודלא כסתם דבפרק דלעיל. וכבר הארכתי בזה בריש פירקין ועוד קשיא הכא דקאמרינן בגמרא דמשום דניחא לאוקמי מתניתין כר׳ יהושע. מש״ה דוקא ששינה במיצוי כשעשה כמעשה חטאת כו׳ ולא ששינה במליקה. וכמו שאכתוב בס״ד במשנה דלקמן. ואי איתא דניתניתין ראב״ש היא הא בלאו הכי שינוי דמליקתה לא פסלה:

כמעשה חטאת וכו׳. עיין מה שאכתוב במשנה דלקמן:

פסולה. תמהו התוספות בס״פ דלעיל מנלן עיכובא בעולה:

עשאה למטן כו׳ פסולה. ואפילו מליקה בלבד שעשאה למטה נראה דפסולה. דהא ילפינן לה מקרא דמליקת עולה דוקא בראש המזבח כמ״ש בפרק דלעיל מ״ה והיינו דכתבו התוספות בס״פ דלעיל דקשה ממליקת עולה שעשאה למטה דפסולה. דהא מהקטרה ילפינן דון מינה ומינה וכי היכי דלא הקטיר למעלה כשר לא מלק למעלה נמי [יהא] כשר. ע״כ. ובריש מס׳ קנים כתבו די״ל דילפינן הכי כמו גבי הקטרה ששינה המקום הרי הוא כמו שלא הקטר כך מליקה כששינה מקום הוי כמי שלא מלקו ואם לא מלק פסול. ע״כ. ומיהו לסברא שכתבתי לעיל להרמב״ם והר״ב דכל שלא מצינו פסול בחטאת ליכא למיפסל בעולה. אפילו בדבר שבחטאת אין מצוה ובעולה יש מצוה. ה״נ במליקה דבחטאת בכל מקום כשירה ואין מצותה דוקא למטה. הלכך אע״ג דבעולה מצותה דוקא למעלה. אפ״ה אין לנו לפוסלה. ובלאו הכי נמי קשיא לי על דברי התוספות דמאי קשיא להו משום דון מינה ומינה. הא קיימא לן דון מינה ואוקי באתרא. כמ״ש בסוף נזיר ופ״ד דשבועות. ועיין מ״ש בפרק בתרא דמנחות מ״ה. דהתם רבנן סברי דון מינה ומינה:

ג ומועלים בהן לר׳ יהושע דאמר לקמן דעולת העוף שעשאה למטן כמעשה חטאת כו׳ דאין מועלין בה. התם דבין מליקה בין הזייה נעשה כמעשה חטאת והלכך נמשכת לחטאת לכל דיניה. אבל הכא דאמרינן וכולן וכו׳ דמועלין הא דתנן לעיל כמעשה חטאת כו׳. ועלה תני נמי עשאה למטה כו׳. מיירי דלא שינה במליקה אלא בהזייה בלבד [כלומר שלא מיצה כלל. וכמ״ד מיצוי לא מעכב בחטאת. הכי מסקי התוספות] דכיון דלא שני במליקה תו לא נמשכה לחטאת. ואע״ג דהשתא דמתניתין דלקמן דשני במליקה ודהכא במצוי ודר״פ נמי במליקה דהא סתים לן תנא דלא כראב״ש. אין רישא וסיפא במליקה ומציעתא במצוי. גמרא. פירש״י דלא תוקמא כר״א דשמותי הוא:

חוץ מחטאת העוף שעשאה למטן כו׳. אעפ״י ששינה במליקה שלא מלקה כמו שאמרנו בסדר מליקת חטאת של עוף בפרק שלפני זה. לפי שאותו סדר [אינו אלא] למצוה ואם שינה לא הפסיד כלום הרמב״ם. וכבר כתבתי לעיל דזה דוקא לראב״ש ודסוגיא דגמרא דידן. דמתניתין לאו ראב״ש היא וא״כ

כי שינה במליקה פסולה. לא קשיא למאי תנן חוץ מחטאת כו׳. דכיון דנעשית כמצותה וכשירה. פשיטא דאין מועלים בה. דכיון דתני וכולן וכו׳ דמהדר אדלעיל איצטריך לאפוקי ולמיתני חוץ מחטאת כו׳ הואיל ולעיל מיתנייא:

ד **רי״א אין מועלין בה.** פירש הר״ב דכיון דשינה כו׳ נעשית חטאת כדפרישית לעיל דבכל מעשיה נעשית כמעשה החטאת. ומסקינן בגמרא דלא אמר ר״י אלא לאפוקי מידי מעילה. אבל למיסק ליה לחובה שתהא חטאת ויוצא י״ח לא אמרינן כי היכי דלא תקשי מפ״ג דקנים דר״י היא כדמסיים בה בסופו אר״י זה שאמרו כו׳. וכתבו התוספות תימה מאי שנא זו מזו. וי״ל דכה״ג אשכחן פ״ק דמנחות [דף י״ב] דזריקה מועלת ליוצא ושיריים שחסרו בין קמיצה להקטרה שאסורים באכילה והקטרתן מוציאן מידי מעילה וזריקת פגול ר״ל בפ״ק דמעילה כו׳. וי״מ דמדאורייתא נמשכת ונעשית חטאת גמורה ותקנתא דרבנן היא דאינה עולה לשם חובה. וצ״ל דקסבר ר״י אין שחיטה לעוף מן התורה וחולין [בעזרה] לאו דאוריי׳ כדאמרינן בנזיר [פ״ד דף כ״ט] וא״נ קסבר דאורייתא. חיה ועוף לאו דאורייתא ולית ליה ההיא דרשא בפ״ב דקדושין [שכתבתי שם במשנה ט׳] דמרבה עופות [עכ״ל]:

ומועלים בהן. ל׳ הר״ב מפני שנפסלו בשינוי מקומן ולא הוציאתן זריקתן מידי מעילה. וז״ל רש״י ולא הביאתן זריקתן [לכלל] שעת היתר להוציאן מידי מעילה:

בדבר שכולו היתר. פירש הר״ב בחטאת העוף שאין בו צד מעילה. כלומר שאין בו אימורים ומשעה שהותר לכהנים אין בו צד מעילה:

ה **מלק בשמאל.** כתב הר״ב דמליקתו פסולה. שכל מקום שנאמר אצבע וכהונה. מסקינן בגמרא פ״ב דף כ״ד דאו אצבע או כהונה בדבר המעכב כפרה ומש״ה לא תקשה דהא במליקה לא כתיב אלא כהונה [*ועי׳ [מ״ש] במ״ד פ״ג דמנחות]:

שחט חולין בפנים. יליף בברייתא בגמרא מדכתיב (ויקרא י״ז) וכל נפש אשר תאכל נבלה וטריפה [ובנבלת עוף טהור מיתוקמא קרא בת״כ והאי טריפה קרא יתירה הוא. שאי אפשר לשמעו כמשמעו שהיא טרפה ומטמאה בבית הבליעה מחיים אם טרפה חיה. ואם אינה חיה הרי בכלל נבלה] מה טריפה שוה בפנים כבחוץ [דכאן וכאן היא אסורה] אף כל שוות בפנים כבחוץ. יצא שחיטת חולין בפנים הואיל ולא שוו בפנים כבחוץ:

וקדשים בחוץ. אמר רבא אם הועילה לו שחיטת חוץ לחייבו כרת. [כדתנן במשנה ז׳ פי״ג] לא תועיל לטהרו מידי נבלה:

אינן מטמאין בבית הבליעה. פירש הר״ב הואיל ופסולן בקדש ואהני מליקה דידהו שאם עלו לא ירדו ומסיים רש״י הלכך [נבלה] נמי לא הוו. ע״כ. וא״ת והאר״י פליג במשנה ב׳ פ״ט וקאמר שנשחטה בלילה אם עלתה תרד וכותיה פסקו הר״ב והרמב״ם בפירושו וגם בחבורו פ״ג מהל׳ פה״מ. וי״ל כתירוץ שני שכתבו התוספות כאן ובפ״ב ד׳ כ״ה דמודה ר״י בעוף דכל שפסולו בקודש אם עלה לא ירד דהנך תלתא מיעוטי לקמן בבהמה כתיבי ומיהו ע״כ חד מינייהו בעוף דלא תימא כל פסולי דעוף אם עלה לא ירד ע״כ:

מלק בסכין. כתב הר״ב לאו מליקה היא ולאו שחיטה היא דהא מליקה כו ושחיטה לא הוי כדאמרינן בהכל שוחטין [ד׳ כ׳] מפני שהוא מחליד מפני שהוא דורס. רש״י:

מלק חולין בפנים. כ׳ הר״ב והמולק חולין בכ״מ. ובגמרא אמרינן דאתיא בזה הכלל דכל שלא היה פסולו בקדש. רש״י:

תורין שלא הגיע זמנן כו׳. פירש הר״ב תורים גדולים כשרים כו׳ כדתנן במ״ה פ״ק דחולין. ושם מפורש. גם שם כתבתי בשם רש״י דתורין בנו״ן לשון משנה:

שיבש גפה. פירש הר״ב דמחוסר אבר. ושנסמית עינה היינו שנחטטה. כ״פ התוספות. ומ״ש הר״ב משום הקריבהו כו׳ כך פירש״י אבל הרמב״ם והתוספות הביאו ספרא דמייתי לה בפ״ק דקדושין [דף כ״ד] ויליף לה מן התורה מדכתיב מן העוף ולא כל העוף פרט לשיבשה כו׳:

זה הכלל כל שהיה פסולה בקדש. גמרא לאתויי שחיטת קדשים בפנים הואיל ולא שוה בפנים כבחוץ א״ה מלק קדשים בחוץ נמי לא [שוה] בפנים כבחוץ אמר רב שימי בר אשי דנין דבר שלא בהכשרו שחיטת קדשים בפנים וחולין בפנים מדבר שלא בהכשרו משחיטת קדשים בחוץ ושחיטת חולין טרפה בחוץ ואין דנין דבר שלא בהכשרו כגון מליקת קדשים בחוץ. מדבר שבהכשרו מליקת קדשים בפנים. וסיפא דלא היה פסולה כו׳ לאתויי מלק חולין בחוץ כדכתבתי לעיל:

ו **מלק ונמצא טרפה.** דטרפה אסורה בהקרבה כמ״ש הר״ב טעמא ברפ״ו דתמורה. וכ״כ שם הרמב״ם. וכאן מפרש משום הקריבהו וגו׳:

רי״א מטמאה בבית הבליעה. דתרי טרפה מייתר בנבלת עוף טהור חד דלעיל וחד נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה (שם כ״ב) להביא טרפה ששחטה שמטמאה. ור״מ למעוטי עוף טמא שאין במינו טרפה. ור״י מנבלה נפקא ליה כו׳ בגמרא:

ומה אם נבלת בהמה וכו׳. שחיטתה מטהרת וכו׳ כדילפינן בגמרא מוכי ימות מן הבהמה [וכתבה הר״ב בריש מסכת טהרות אבל במשנה ד׳ פ״ד דחולין מסברא בעלמא דרשינן לה ושם פירשתי בס״ד] עוף שאינה מטמא במגע ובמשא. אלא באכילה ובבית הבליעה. כדכתיב לא יאכל לטמאה בה אין לך אלא האמור בה. רש״י:

רי״א דיה כנבלה. פירש הר״ב דדיו לבא מן הדין להיות כנדון כדילפינן ממרים כמ״ש הר״ב בספ״ב דב״ק ומש״ה [כיון דדיו דאורייתא מסקינן בגמרא דר״מ קרא אשכח וקדריש זאת תורת הבהמה והעוף (ויקרא י״א:מ״ו) לומר לך מה בהמה דבר שמכשירה באכילה מטהר טרפתה מטומאתה אף עוף דבר שמכשירה באכילה מטהר טריפתה מטומאתה. וכתב הרמב״ם וז״ל ור״י מוציא ההיקש הזה לדין אחר ולא יאות כפי כונתינו לזכור כל הטענות ע״כ. ולא ראיתי שום משא ומתן בהל׳ בין ר״מ ור״י. איברא דברפ״ב דחולין דף כ״ז תניא זאת תורת הבהמה והעוף. לומר לך מה בהמה בשחיטה אף העוף בשחיטה. אבל התוספות כתבו דהיקשא הוא ואין היקש למחצה וכולי מילי דרשינן מינה. ע״כ:

פרק ח

א כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות וכו׳. גמרא הא תנינא חדא זימנא כל האסורים לגבי המזבח אוסרים בכ״ש [ברפ״ו דתמורה] צריכי אי מהתם ה״א הני מילי לגבוה דלא חשיב התם אלא ברובע ודכותיה שאינן אסורי הנאה להדיוט וכיון דדוקא לגבוה אסירי מאיסי אבל שור הנסקל ודכותה דלהדיוט נמי אסירי אימא לא ואי מהכא ה״א הני דאיסורי הנאה נינהו. אבל הני אימא לא. צריכי. דהא דקתני הכא ברובע ונרבע דלאו איסורי הנאה לא קתני בהו בכמה. דברבוא דרישא לאו עלייהו קאי. והתם קתני בכל שהן והכא קתני תקנתא ירעו עד שיסתאבו. ופריך דאוסרין בכל שהן נמי קתני במ״ט פרק בתרא דעבודה זרה. צריכי דאי מהתם ה״א להדיוט אבל לגבוה אימא לא נפסדינהו לכולהו [ואי אשמועינן הא לגבוה דמאיס אבל להדיוט אימא איסורי הנאה לבטלו ברובא קמ״ל. גמרא דרפ״ו דתמורה] וכתבו התוספות וא״ת תנינא חדא זימנא במסכת קנים [פ״ב משנה ג׳] ואם פרח מבין המתות לכולם הרי כולם ימותו. ושמא אי מהתם ה״א עופות דהפסד מועט אבל זבחים דהפסד מרובה אימא לא נפסדינהו לכולהו. ע״כ. ואי מהכא ה״א דוקא בהמה הוה ב״ח חשוב ולא בטיל אבל עוף לא חשיב ובטיל צריכא. נ״ל.

ימותו כולם. פירש הר״ב דב״ח חשיבי ולא בטלי. הכי מסיק בגמרא דלא תקשה אמתניתין ז׳ דפ״ג דערלה:

בשור שנעבדה בו עבירה. ל׳ הר״ב כגון שהמית כו׳ וז״ל רש״י ומפרש ואזיל מאי היא כגון כו׳ [*ותיבות או או נ״ל לפרשם כמו בין בין:

או ע״פ עד אחד. עמ״ש בדבור דלקמן]:

ברובע ונרבע כו׳. פירשם הר״ב רפ״ו דתמורה. וע׳ במ״ד פרק בתרא דבכורות. ומ״ש הר״ב כאן או קודם שנגמר דינו ה״נ ה״מ לפרושי לעיל בשור שהמית כו׳:

ובמוקצה. פירש הר״ב שהפרישוהו ובפ״ו דתמורה מפרש דבעי נמי שעבדו בה הכומרים.

ירעו כו׳. עמ״ש במשנה ט׳ פרק בתרא דע״ז וע׳ משנה ג׳ פ״ו דתמורה:

שיסתאבו. מפורש בפירוש הר״ב במ״ט פרק בתרא דמנחות:

וימכרו. ויביא בדמי היפה כו׳. עמ״ש משנה ח׳ פ״ט דפסחים:

וימכרו. ויביא כו׳ כן הוא גרסת הרמב״ם כמו שהעתיק ברפ״ו מה׳ פה״מ ועמ״ש במשנה דלקמן. ומ״ש הר״ב ויביא בדמי היפה שבהן מאותו המין. אם חטאת חטאת כו׳ וכ״כ עוד לעיל מהך כל הני חולין נינהו וזבח אחד מעורב בהן. וכ״כ רש״י. [והרמב״ם] וכתבו התוספות משמע לפירושו שהזבח מעורב בריבוא של רובע ונרבע והלשון משמע כן וא״א לומר כן דדומיא דרישא קתני שהנסקל נתערב ברוב זבחים וכן מוכח בגמרא [ר״ל בצריכותא] ובדמי היפה שבהן. היינו דמי יפה של כל אחד ואחד ומניח הגרוע שבהן שלא יחלל ע״כ:

[*ימכרו החולין לצריכי אותו המין. וכתב הר״ב ותקנתו שיקריב כל אחד לשם מי שהוא וכו׳. ועיין בפירש משנה דלקמן ומ״ש שם בס״ד]:

ב זה יקרב לשם מי שהוא. לשון הר״ב ולא יזכיר שם אדם. ומשמע אבל יזכיר לשם מי שהוא. והתוספות הקשו מהא דאמרינן וכתבו הר״ב בספ״ד] שהוא תנאי ב״ד שישחוט סתם ולא לימא לשמן דילמא אתא למימר שלא לשמן. ופירשו לשם מי שהוא היינו סתמא דסתמא נמי כלשמו דמי. ומ״ש הר״ב וה״מ בקרבנות של נשים כו׳ גמרא. וכתבו התוספות דלא משני הכא א״נ בחטאת העוף כדמשנינן במ״ג פ״ג דגיטין [כמו שהעתקתי שם] דהכא בזבחים מיירי ועוד דעופות לאו בני רעייה ופדייה נינהו. וליכא נמי למימר מין במינו כגון בכור בבכור. ומעשר במעשר דמשמע דמיירי בכל קדשים. וכתבו עוד דאף על גב דמצינו בנזיר פ״ח ששנים מביאין קרבן בתנאי וכן בפ״ה דכריתות שניהן מביאין אשם אחד וחטאת אחת התם כדי לפטור עצמן מקרבן תקנו שיביאו בלא סמיכה מ״מ קרבן אחר שהוא מחויב סמיכה ודאי לא התירו לו חכמים להביאו בלא סמיכה כדי לפטור את עצמו. ע״כ. והרמב״ם פ״ו מהלכות פה״מ כתב עוד תקנה אחרת מלבד הרעייה שיתן האחד חלקו לחבירו. ויראה לי שלמד כן מדר״ש דס״ל הכי בשנים שמביאים אשם אחד וחטאת אחת בפ״ה דכריתות. ואע״ג דהתם הלכה כר״ע ורבי יוסי דפליגי עליה. וכ״כ שם הר״ב והרמב״ם במשנה ה׳. וכן פסק הרמב״ם בספ״ח מהלכות שגגות. הכא שאני דאל״ה תומם:

וימכרו ויביא בדמי היפה כו׳. לשון הר״ב שאם מכר אחד מהם בשנים כו׳. והרמב״ם בפירושו ובחיבורו [פ״ו מהפה״מ] מחייבו שימכור כל אחד בפני עצמו. [*והטעם דאם ימכרום ביחד אכתי הדמים מעורבים. ונמצא שעדיין נחוש שמא יחליף שקדושת בהמה חלתה על דמיה ואין משנים מקדושה לקדושה ומפני כך פירש״י שאח״כ מביא מעות מביתו כו׳ כמו שהעתקתי לשונו בפ״ט דפסחים משנה ח׳]:

נתערבו בבכור. עיין במ״ח פ״ט דפסחים ומ״ש הר״ב שאין להם פדיון כו׳ כדתנן ספ״ג דתמורה:

ירעו עד שיסתאבו ויאכלו כו׳. הכא ל״ג וימכרו דהא בכור ומעשר אסורים במכירה. ורש״י כתב מדהכא א״א לגרסו הלכך בכולי מתניתין נמי ל״ג וימכרו ובתחלת חלולין יאמר כל מקום שהיא עולה תהא מחוללת כו׳:

ויאכלו כבכור וכמעשר. פירש הר״ב שלא ימכרם באטליס כו׳. דשאר פסולי מוקדשים נמכרים באטליז כו׳ דיש הנאתן להקדש כדתנן רפ״ה דבכורות. וכתב רש״י וא״ת השתא איכא בהאי זבח המעורב פסידא דהקדש דכיון דאין נשקל בליטרא לא טפי ופריק ליה [אין] הכי נמי דמשום פסידא דידיה לא מזלזלינן בבכור ומעשר. נהי דאי לא הוה מיערב דליכא זילותא אלא בדידיה. מזלזלינן ביה משום דרווחא נמי דידיה הוא אבל באחריני משום איהו. לא מזלזלינן. ע״כ:

חוץ מן החטאת ומן האשם. [*ובספר אחר גרס והאשם] פירש הר״ב שהחטאת אינה לעולם איל וכו׳ והחטאת אינה באה אלא נקבה מלבד שעיר נשיא שהוא זכר כדכתיב שעיר עזים זכר. וכמו שכתב הר״ב בסמוך. ומשום הכי נמי איצטריך לפרש דהחטאת אינה לעולם איל. ולא סגי ליה במאי דפירש דהחטאת אינה אלא נקבה:

ג **ירעו עד שיסתאבו**. ובנוסח אחרינא ל״ג. וכן במשנה שבגמרא ל״ג לה. וכן נראה מדלא גרסינן נמי וימכרו ויביא בדמי היפה כו׳:

ד **וחכמים אומרים תעובר צורתן**. פירש הר״ב דהא עבר משום כל שממנו וכו׳ דקראי הכי כתיבי. כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה׳ קרבן ראשית תקריבו אותם לה׳ ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח. ודייקי רבנן אותם אשאור ואדבש קאי. כדדרשינן לעיל. קרבן ראשית תקריבו מן השאור והדבש. ודרשי רבנן אותם מיעט רחמנא אותם אותם הוא דאי אתה מעלה אל המזבח. אבל אתה מעלה לשם עצים. אבל מידי אחריני שממנו לאישים דנפיק מסיפא דקרא קמא לא. ור״א מוקי למעוטא דאותם אבל מידי אחרינא לא. לענין כבש דמרבינן מואל המזבח שאפילו בכבש לא יעלו. ומהא ממעטינן מאותם דשירים אינן בכלל ריבוי דכבש. ורבנן תרתי ש״מ דמיעוט דאותם [אכל] מאי דכתיב [בהאי] קרא קאי. וכי היכי [דמימעט] שירים מאיסורא דריבויא דכבש במזבח. ממעט להו נמי מהיתרא דהעלאה לשם עצים דנפקא מהאי קרא:

לבית השריפה. עיין במ״ה פי״ב:

ה אין פירוש

ו **דם שנתערב במים אם יש בו מראה דם כשר**. אפילו רבנן מודו דלא אסרו לשם עצים ולשם מים אלא במידי דהקרבה כגון אברי חטאת ואברי עולה. וכן נתנין למעלה כו׳ כדלקמן אבל חולין גמורין שרי לכ״ע. לשם עצים ולשם מים. וכן נתערב בדם פסולים בדם התמצית. מדלא מפרשים התם דפליגי ברואה אני. תוספות. ומ״ש הר״ב וה״מ כשנפלו כו׳. אבל אם נפל דם קדשים לתוך מים. אמרינן קמא קמא בטיל. [ועיין פ״ו דחולין משנה ה׳] ובמשנה ט׳ פ׳ בתרא דע״ז מפרש התם לענין יין נסך. דהיינו כשנפל מתוך כלי קטן שאינו מוציא אלא טפה טפה. וכן פירשו התוספות אדהכא בכאן ובמנחות:

אם יש בו מראית דם כשר. לאו באדמימות מעט מתכשר. אלא מראית דם גמור קאמר. למעוטי היכא דדיהא מראיתו. דהא אי לאו טעמא דעולין או מין במינו. היה דם הפר מבטל דם השעיר כדלקמן אעפ״י שאם היה דמו של פר מים היה בו מראית דם קצת. תוספות: נתערב בדם בהמה כו׳ רואין כו׳. ר״א אין דם מבטל דם. אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו ולקח מדם הפר ומדם השעיר (ויקרא ט״ז:י״ח) הדבר ידוע שדמו של פר מרובה מדמו של שעיר. רבנן סברי מכאן לעולים שאין מבטלין זה את זה [והני דמים דמתניתין לא עולין נינהו ולהכי מבטלין אהדדי]. ור׳ יהודה סבר מכאן למין במינו שאינו בטל. ורבנן דלמא משום דמין במינו הוא. אי אשמועינן מין במינו ולא אשמועינן עולין כדקאמרת. השתא אשמועינן דעולין משום עולין הוא. ודלמא עד דאיכא מין במינו ועולין. קשיא. ורבי יהודה דלמא משום עולין הוא. אי אשמועינן כו׳ ודלמא כו׳ קשיא. גמרא פ״ג דמנחות דף כ״ב:

ר״א אין דם מבטל דם. לשון הר״ב דמין במינו לר״י לא בטיל. ואפילו טיפה לתוך כלי. גדול וכן לשון רש״י. ומדבריהם למדנו דר״י בקמא קמא בטיל נמי פליג. והדין עמהם ממתניתין ה׳ פ״ג דאהלות כדפירש הר״ב שם. ומסוגיא דפרק בתרא דנדה דף ע״א פירשו כך. ותימה על הרמב״ם שנראה מלשונו שבפירושו דאף ר״י מודה בקמא קמא בטיל:

ז **נתערב כו׳ ישפך לאמה**. פירש הר״ב דגזרינן דלמא אתי לאכשורי כו׳. והא דלא גזרינן בדם הבהמה ובדם החיה משום דבההוא לא אתו למטעי לאכשורי בעיניה. תוספות:

בדם הפסולים. פירש הר״ב כגון בדם שנשחט חוץ לזמנו וה״ה בדם פסולים בעצמם לגבי מזבח. ורש״י כתב כגון בדם רובע ונרבע. או שנשחט חוץ וכו׳ וכן לשון הרמב״ם פ״ב מה׳ פה״מ בדם פסולי המזבח או בדם קדשים שנפסלו בשחיטה:

ר״א מכשיר. פירש הר״ב בדם התמצית וכו׳. דסבר אין דם התמצית של בהמה מצוי להיות רבה כו׳. וכשנתערב בדם פסולין לא פליג. דאי פליג. לערבינהו ולתננהו נתערב בדם הפסולים ובדם התמצית ישפך לאמה. גמרא. אבל מ״ש הר״ב דת״ק סבר. פעמים שדם התמצית רבה כו׳. הלכך גזר היכא דלא רבה אטו דרבה. קשה דלעיל בדברי ת״ק לא פי׳ כן. אלא דגזור משום דלמא אתי לאכשורי בעיניה. ובגמרא פליגי רב זביד אומר בגוזרין גזרה במקדש קא מפלגי. מר סבר גוזרין ומר סבר לא גוזרין. ופירש התוספות דת״ק סבר דגזרינן דלמא אתי לאכשורי דם הפסולים לזריקה בעינייהו. דלא כפירש״י שפירש דגזר לא רבה אטו רבה דא״כ לפלוג רבי יהודה ולקמן דייקינן לפלוג ר״א [כדפירש הר״ב במשנה י״א וכן במשנה דלקמן] רב פפא אמר דכ״ע גוזרין. והכא בדם התמצית מצוי לרבות כו׳ הא קמן דלמאי דפירש הר״ב ברישא בדברי ת״ק דגוזרין משום בעינייהו הוה ליה לאסוקי בטעמא דר״א דסבירא ליה דאין גוזרין. ומטעם שפירש״י דאין עושין סייג בקדשים להרחיק מן העבירה. ולא [צ״ל דחיישינן להפסד] חיישינן להפסד קדשים שלא יפסיד את אלו בשביל סייג דאחרים. ע״כ. ור״א בין בתמצית בין בפסולים פליג והיינו כרב זביד. ולמאי דפירש כאן דפליגי בדם תמצית מצוי לא ה״ל לפרש ברישא אלא כדמסיק הכא וכרב פפא. ואשכחן נמי דבין אדרב זביד בין אדרב פפא קשיא. דלרב זביד טעמא דר״א דס״ל דאין גוזרין במקדש וא״כ אף בדם הפסולין פליג. ואסיק בגמרא בקשיא דלערבינהו ולתננהו. ולרב פפא דפליגי באטו רבה קשיא קושית התוספות דא״כ נפלוג רבי יהודה כדפריך בגמרא לקמן. דנפלוג ר״א. ועיין עוד מ״ש אמתניתין דהכא בס״ד במתניתין י׳:

ח **דם תמימים וכו׳**. כתב הר״ב ובהא לא פליג ר״א דעבר בזריקתו משום בל תקריבו. כל אשר בו מום לא תקריבו בפרשת אמור:

כוס בכוסות וכו׳. כתב הר״ב כדרך שנחלקו באברים וכו׳ וצריכא וכו׳. אבל גבי כוסות וכו׳ ואי אתמר בהא בהא קאמרי רבנן. אבל בהא אימא מודו לר״א. צריכא. גמרא:

ט **יתן למעלה וכו׳ ויחזור ויתן למטה**. כתב הר״ב שמצוה להקדים עליונים וכו׳ כדתנן בפ״י מ״ב. ומ״ש ונתינת מטה תעלה לו לתחלת מתנות עולה. עמ״ש בזה במשנה דלקמן בס״ד:

ואם לא נמלך ונתן כשר. פירש הר״ב דהא ניתן ממנו למעלה וכן לשון רש״י כשר העליון דהא ניתן ממנו למעלה ומסיים בברייתא דיחזור ויתן למטה. וכ״כ הרמב״ם בפ״ב מה׳ פה״מ. ותמהו התוספות בפ״ב [סוף] דף כ״ו שהרי כבר נתכפר כיון שהגיע הדם למזבח בכל מקום והבשר נפסל ואין לו תקנה בחזרה כמ״ש במ״ב פ״ג. אבל לר״א לא קשיא למאי דמסקינן לקמן במ״י דס״ל דאין בילה. ובמי״א אתרץ בס״ד גם לרבנן:

י **הנתנין מתנה אחת וכו׳**. כתב הר״ב בגמרא מפרש כגון כוס דם בכור שנתערב בכוס כו׳ משום דרמינן מדתנן ברפ״ט דמסכת פרה צלוחית שנפלה לתוכה מים כל שהוא. ראי״א יזה שתי הזאות מפרש רב אשי דס״ל אין בילה וכמ״ש שם בס״ד. ואי אמרת מתניתין בבלול. היאך קאמר רבי אליעזר ינתנו מתנה אחת. [דמשמע ולא יותר. תוספות]. דלמא מהאי קא יהיב ומהאי לא קא יהיב. ומסיק רבא [דף פ״א] בבלול לא פליגי כי פליגי בכוסות. ואמתניתין דלעיל נמי קאי. כדאמרינן בהדיא בסוף השיטה מסקנא בכוסות פליגי. וקאי אמתניתין דלעיל. נתנין למטה בנתנין למעלה. ועוד א״א לפרש אלא כמסקנא דהא בהדיא פירש הר״ב לעיל ביחזור ויתן למטה שתעלה לתחלת עולה ולמאי דאמרן אין בילה. היכי אמרת דתעלה לחטאת ולעולה. דלמא דמי עולה יהיב למעלה ודמי חטאת למטה. וה״ל להר״ב לפרש זה. לעיל. ועוד יש תפיסה עליו דבמתניתין ז׳ בדם הפסולין. לא ה״ל ג״כ לסתום. אלא לפרש. דאע״ג דלא אמרינן עלה בגמרא ולא מידי היינו טעמא כדמסקי התוספות סוף דף פ׳ דמההיא לא קשיא דסתמא קתני דמכשיר. ולא פירש כמה יתן. ואיכא לפרושי כשיש רוב דמים כשרים ויתן כשיעור הפסול ועוד. דממ״נ מהכשר יהיב. משא״כ בנתנין למטה כו׳. בעינן לאכשורי למעלה ולמטה. וזה א״א. ולפיכך ה״ל להר״ב לפרש שם כגון דדמים הכשרים מרובים ויהיב שיעור הפסול ועוד. אלא העיקר דנטר לה עד הכא ואכולהו תערובות דפליג בה ר״א מהדר וקאי למימר דבכוסות פליגי. ודם הפסולים נמי בכלל. ואע״פ שאין דם הכשר מרובה. ואע״פ שה״ל לבאר דאכולהו קאי י״ל דבזה סמך על המובן:

ינתנו במתנה אחת. פירש הר״ב דכל הניתנין וכו׳ כדתנן ברפ״ד:

א״ל ר״א והרי הוא עובר על בל תגרע. לא ס״ד דר״א שיקשה לו רבי יהושע מבל תוסיף משום דרואה אני כאילו הוא מים. ור״א שהשיבו לפי דבריו של ר׳ יהושע השיבו דלית ליה טעמא דרואה אני (לשם) [שהם] מים. תוספות:

א״ל ר״י והרי הוא עובר על בל תוסיף. וא״ת וליתי עשה ולידחי לאו דבל תוסיף. כדמפרשינן בכמה דוכתי דקי״ל דאתי עשה ודחי לא תעשה וי״ל דהכא על ידי פשיעה הוא בא והיה יכול להתקיים בלא דחיית הלאו. תוספות סוף עירובין דף ק׳:

א״ל ר״א לא נאמר בל תוסיף אלא כשהוא בעצמו. פירש כשהדבר עומד בעצמו ולא כשיש בו דבר אחר. וא״ת וכי לא ס״ד דר״א שר״י ישיבהו כך ג״כ

על בל תגרע. ונ״ל שלזה נתכונו התוספות בפ״ג דר״ה דף כ״ח שכתבו לא נאמר בל תוסיף אלא כשהוא בעצמו. והלכך טוב שלא יגרע המצוה. ע״כ. כלומר דסברת ר״א דאע״ג דבל תגרע נמי אינו אלא כשהוא בעצמו. כיון שגם בל תוסיף אינו אלא כשהוא בעצמו טוב לנו שלא יגרע המצוה. ור״י השיבו לא נאמר בל תגרע אלא כשהוא בעצמו. פירשו התוספות והלכך כיון דיוצא באחד למה נזקיקנו למתן ארבע. ועוד טפי עדיף באחת מארבע. כמו שמפרש ע״כ:

יא **נתן בחוץ וחזר ונתן בפנים כשר וכגון דיהיב דמי הפנימית בחוץ לשם מים.** דאל״ה היאך חוזר ונותן בפנים. והלא כבר נתכפר [כמ״ש במשנה ב׳ פ״ג] וכה״ג מיירי בסיפא בפנים ונתן בחוץ שהכניס דמים החיצונים לשם מים. וקצת קשה אמאי פסול כשמכניס לשם מים דלכפר כתיב. תוספות. ואני תמה דלעיל אמתניתין ט׳. ואם לא נמלך ונתן כשר. ויחזור ויתן למטה. הניחו בתימה דהרי נתכפר. ולא אמרו דיהיב לשם מים. משום דהא שמעינן לרבנן דלית להו רואין. כמפורש בהדיא בדבריהם. והכא מוקמינן ליה בנתנן לשם מים. ומאי חזית דדמים דלעיל סומק טפי ולא נתנם לשם מים. אלא נ״ל דבין הכא בין לעיל לא קשיא. דלא אמרו אין רואין אלא לכתחילה ובנמלך. אבל בנתן ולשם מים. מהניא הכא והתם:

שהיה ר״ע אומר כל הדמים כו׳ דתניא חטאת אין לי אלא חטאת. קדשי קדשים מנין. ת״ל כל חטאת. קדשים קלים מנין. ת״ל וכל חטאת דברי ר״ע. א״ל ר״י הגלילי אפילו אתה מרבה כל היום כולו איני שומע לך אלא כל מיני חטאות:

יב **שאין המחשבה פוסלת בפנים.** כדתנן ספ״ג:

אע״פ שלא כפר פסול. דיליף לכפר דהכא בחטאת חיצונה מלכפר דחוץ [דמזהיר לאדם שיעמוד חוץ]. וכל אדם לא יהיה באוהל מועד בבואו לכפר בקדש. (ויקרא ט״ז:י״ז) מה להלן בבואו לכפר משמע מתחילת ביאת המכפר הלכך כתיב לכפר ועדיין לא כפר משמע אף אשר יובא מדמה לכפר בתחלת הבאתה ע״מ לכפר משמע שנפסל. גמרא:

עד שיכפר. דלא יליף לכפר דבבהמה מלכפר דבבואו דבאדם אלא מלכפר דבבהמה ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת [אשר הובא את דמם לכפר] (שם) מה להלן בשכפר דהא שריפה בתר כפרה הוא אף כאן בשכפר. גמרא:

אם נכנס שוגג כשר. הא מזיד פסול בשכפר. כדדייקינן בגמרא מברייתא דדריש לכפר דבפר חטאת כר״ש. והרמב״ם בפ״ב מהלכות פה״מ לא כתב כן והאריך בזה הכ״מ:

שהציץ מרצה על הטמא. ועיין בפירש הר״ב מ״ד פרק בתרא דעדיות ומ״ש הר״ב דכתיב בציץ ונשא וגו׳ ובפרשת אמור כתיב [כו׳]. כן כתב הרמב״ם וגם במ״ג פ״ג דמנחות הראה מקום על פירושו בכאן. אבל הר״ב לא פירש שם כן. וכדבריו דהתם איתא בגמרא שם [דף כ״ה] וכן במכילתין פ״ב דף כ״ג. גם בפ״א דפסחים דף י״ז ופ״ק דיומא דף ז׳. ועוד דלדרשא דהתם אתי שפיר הא דאיצטריך למתני ואינו מרצה על היוצא. אף על גב דאינו מרצה אלא על הטמא בלבד:

פרק ט

א **רבן גמליאל אומר כל הראוי למזבח.** דמוקדה לאהדורי פקעין הוא דאתא [כשרים שפקעו דמוקדה משמע מוקד שהיה לו כבר] ור״י נפקא ליה מאשר תאכל האש [דקרא יתירא הוא] ור״ג איבעי ליה לעיכולי עולה אתה מחזיר. ואי אתה מחזיר עיכולי קטורי. ור״י לאו ממילא ש״מ דעכולי עולה מהדרינן. [גמרא]. [*ופירש פקעים תמצא במ״ו]:

שנאמר היא העולה על מוקדה על המזבח. ור״י טעמא קאמר דהא דראוי על מוקדה לא ירד. משום קדושת מזבח הוא. ור״ג מזבח אחרינא כתיב [כל הנוגע במזבח יקדש] ואידך חד להיכא דהיתה לה שעת הכושר [לפני פסולה כגון לן וטמא ויצא] [ונ״ל להגיהוחד להיכא דלא היתה לה שעת הכושר פירש נשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו] ור״ג כיון דפסולי נינהו ורבינהו רחמנא ל״ש ה״ל שעת הכושר. ל״ש לא היתה לו שה״כ. [*והא דבקרא כתיב הוא. הר״ב נקט היא היינו דדייק הקרי שהוא היא. ומ״ש הר״ב היא משמע בהווייתה תהא. וכן פירש״י וכתבו התוספות דקשה דלקמן [דרשינן] היא מיעוטא ולא רבויא [כמ״ש במשנה דלקמן בד״ה רי״א כו׳] אלא תנא אזאת תורת העולה סמיך. עכ״ל]:

הנסכים כשרים והזבח פסול. א״א [להיות] לנסכים כשרים גמורין כיון שהזבח פסול. אלא כלומר כשרים מפסול עצמן. תוספות:

ב **והנשחט חוץ לזמנו וחוץ למקומו.** ופסח וחטאת ששחטן שלא לשמן ושקבלו פסולים כו׳ והנתנין למטה שנתנן למעלה כו׳. כדמיתנייא בברייתא. ואע״ג דתני אלו. תני ושייר. ושמא משום דמהני דהכא שמעינן דכ״ש הנהו. תוס׳:

שקבלו פסולין וזרקו את דמו תחלת עבודה שבדם וסופה נקט. ולא איצטריך למינקט הלך. וע׳ בפירש הר״ב בריש מסכת מעילה:

ר״י אומר שנשחטה בלילה כו׳. ל׳ הר״ב דכתיב זאת תורת העולה היא העולה זאת היא העולה הרי כאן ג׳ מיעוטין. ל׳ רש״י זאת מיעוטא והיא מיעוטא. וה״א דהעולה מיעוט דמשמע העולה המיוחדת כשרה ולא פסולה. ע״כ. ומייתי הר״ב העולה תניין כדכתבו התוספות משום דהעולה קמא איצטריך לכדדרש בפרק תמיד נשחט (פסחים נ״ח ע״ב). שלא יהיה קרבן קרב קודם לעולה של שחרית. שנאמר העולה עולה ראשונה. וכתבו הר״ב במ״ד פ״ד דמנחות. ועמ״ש שם:

אם עלתה תרד. כתב הר״ב והלכה כר״י. ועמ״ש בפ״ז מ״ה ועיין ברפ״ק דמעילה:

כל שפסולו בקדש. פירש״י משבאת לעזרה נפסלה. והתוספות פירשו שאירע פסול לאחר שחיטה ונתקדש בקדושת כלי משום דרובע ונרבע בעזרה מאי איכא למימר:

לא היה פסולו בקדש אין הקדש מקבלו. דלהכי אתי זאת למעוטי כדתניא בגמרא:

ג **הרובע והנרבע כו׳**. מפורשים ברפ״ו דתמורה. ויש לדקדק. דבשתיהן תנן לקמן פי״ד משנה ב׳ דלא תנן שהמית את האדם כדתנן בר״פ דלעיל ועיין מ״ש במשנה ד׳ פ׳ בתרא דבכורות:

והטרפה. עיין מ״ש במשנה ד׳ פי״ב:

ר״ח סגן הכהנים. ה״ג וכן היא גירסת הרמב״ם והר״ב העתיק ר״ח בן אנטיגנוס ואיננו ר״ח סגן הכהנים כאשר הזכיר שניהם הרמב״ם בפ״ד מעשרה פרקיו שבהקדמתו לפירוש המשניות. אבל מ״מ היה כהן כמו שהוא בגמרא דספ״ד דבכורות [ל׳ ע״ב] והעתקתיו במשנה ג׳ פ״ב דדמאי. ומ״ש דהלכה כמותו. כ״כ הרמב״ם בפירושו. ואפשר משום דמעשה רב. אבל בחבורו פ״ג מהל׳ פה״מ לא העתיק דבריו:

ד **כך אם ירדו לא יעלו**. ע׳ במשנה ו׳ ומ״ש שם:

ה **פרשו לא יעלו**. עיין בריש מתניתין דלקמן ומ״ש שם:

ו **וכולם**. פירש הר״ב בין פסולין וכו׳ בין עצמות וגידין שהעלו מחוברים וכן פירש״י. וטעמייהו דאילו בזמן שפירשו אפילו עלו ירדו כר׳ דבברייתא. ואע״ג דתנן פרשו לא יעלו. ה״ה דאם עלו ירדו ודלא כתוספות שכתבו דמדקתני לא יעלו דמשמע דאם עלו לא ירדו. ודלא כרבי. ודעת הרמב״ם ג״כ כדעת רש״י והר״ב שהעתיק בפ״ו מה׳ מה״ק. ואם פירשו לא יעלו. ופסק בפ״ג מה׳ פה״מ אם עלו ירדו:

שפקעו. עפו. כמו שאנו רואים במוקדי האש. שכל דבר שיש בתוכו לחות. הוא עף מן האש כשמתחיל אותו לחות להתנועע ולצאת. הרמב״ם. ודומה לו מבלאי מכנסי כו׳ מפקיעין במ״ג פ׳ בתרא דסוכה שענינה קריעה ופרישה:

לא יחזיר. לשון הר״ב א״צ להחזיר. והא דתנן בריש מתניתין ד׳ ואם ירדו לא יעלו דמשמע דאסור להעלותם. והיינו נמי דכתב הרמב״ם בפ״ג מהלכות פה״מ לא יעלו שנייה שהרי פסולים הם. ע״כ. התם כשלא אכלתן האש כלל. והיינו דאמר עולא עלה דמתניתין דלעיל. ל״ש אלא שלא משלה בהן האור. אבל משלה בהן האור יעלו. ופירשו התוספות יעלו היינו אם ירצה. אבל אין חובה להעלותם כדפרש״י הכא אין צריך להחזיר. א״נ הכא שאכלתן האש ונתאכלו קצת דומיא דאברים שפקעו. ולפיכך אין חייב להחזיר. ומשלה בהן האור היינו פורתא כו׳. וכהאי א״נ דעת הרמב״ם פ״ג מהלכות פה״מ:

ז **כך הכלים מקדשים**. וע״מ שיהיה אותו דבר ראוי לאותו כלי. הרמב״ם:

[*כלי הלח. פירש הר״ב קערות כו׳ וכן הוא ל׳ רש״י. ותמיהני שהרי ז׳ מדות הלח היו במקדש. כדתנן בפ״ט דמנחות משנה ב׳. אבל לשון הרמב״ם. כלי הלח הכלים שמקבלים בהם הדם והיין. או המים והשמן. ע״כ]:

ומדות היבש. פירש הר״ב ב׳ מדות של יבש היו שם עשרון וחצי עשרון. וכן פירש״י. גם הרמב״ם כתב המדות שמודדין בהן הסולת למנחות. ועיין בפ״ט דמנחות משנה ה׳. וע״ש פרק י״א משנה ג׳. והוקשה להתוספות דאמאי לא יקדשו מחתה דקטרת והכף. וכן בזיכין דשולחן. ופירש ר״ת דמדה לאו דוקא אלא להכי קרי ליה ליבש מדה ולא כלי. לפי שיבש יכולין למדוד מחוק או גדוש בכל ענין שירצה. אבל דבר לח. לא שייך מדה גביה. שהרי מדת לח אינה שוה. דדבר לח אינו יכול להיות גדוש. ופעמים שמדת לח זה. יתירה מזה. כמו מדת יין יתירה ממדת מים לפי שיין עב יותר וכן שמן מיין [וכן לשון הר״ב דשמן עב בפירש משנה ב׳ פרק ג׳ דמכשירין אבל במשנה ב׳ פ״ג דכלים מפרש בהפך] להכי לא קרי ליה מדה ע״כ. ול״נ דלהכי קרי ללח כלי משום דא״א ללח שיהיה אלא בכלי משא״כ היבש שאפשר שיהיה מונח בקרקע עולם בלא כלי. [*ומ״מ במנחות פ״ט משנה ב׳ קרי לכלי הלח בשם מדות]:

כלי הקדש שנקבו כו׳. כתב הר״ב וכל זמן שהמזבח פגום כו׳ דכתיב וזבחת עליו כו׳ עיין מ״ש ברפ״ו. ומ״ש הר״ב וכל קדשים הנמצאים בעזרה כו׳ דהאי עליו בגינו ובשבילו קאמר. רש״י פ״ו דף נ״ט. והרמב״ם בפ״ג מהלכות פה״מ כתב שהרי אין שם מזבח לזרוק עליו. ומ״ש הר״ב אע״פ שנשחטו

בכשרות. לכאורה וכ״ש אם לא נשחטו כלל. וכרבי יוחנן דהתם בגמרא פ״ו אלא כיון דא״כ בעלי חיים נדחין ובריש פ״ו דיומא משמע דקי״ל אין בעלי חיים נדחין. וכמ״ש עוד בפ״ט דפסחים [משנה ו׳] צריך לפרש דלא אתא למימר אלא דשחיטת כשרות לא מהני ליה אבל אם לא נשחטה כלל אין בעלי חיים נדחים. וכרב דפליג אדר׳ יוחנן. ומ״ש הר״ב אפילו שירי מנחה כו׳ אפילו קדשים קלים אייתו מדרשא לעיל פ״ו בגמ׳ דף ס׳:

אלא בקדש. בעזרה. רש״י:

פרק י

א שנאמר מלבד עולת הבקר וגו׳. ועיין בפי׳ הר״ב מ״ד פ״ד דמנחות ומ״ש שם:

ב המקודש מחבירו. שיש בו צד רבוי קדושה ממנו. רש״י:

קודם. עיין בפירש הר״ב סוף מ״ו ומ״ש שם:

דם חטאת קודם וכו׳. לשון הר״ב אם שניהם שחוטים וכו׳. וכן לשון רש״י. וכך כתבו באברי העולה אם נזרקו כו׳. ונ״ל משום דקשיא להו הא דתנן במ״ד החטאת קודמת ולא תנן דם חטאת. והתם אמרינן זה בנה אב לכל החטאות וכדפירש שם הר״ב. ולהכי פירשו. דהכא דוקא כששניהם שחוטים ונזרקו. ומדברי הר״י קורקוס שכתב הכ״מ בפ״ט מה׳ תמידין למדתי כן דאדתנן לקמן החטאת קודמת כו׳. כתב וזה לשונו נראה שהכונה שישחוט החטאת ויקריב אותה לגמרי ואח״כ העולה ולעיל דמפליג בין דם לאיברים שאמרו שדם של חטאת הוא שקודם ואברי עולה קודמים היינו כשנשחטו שניהם ושני הדמים לפנינו ואנו באים לידע איזו הדם יקדום שזורק של חטאת. ואחר שזרק שני הדמים ואברי שניהם לפנינו. ואנו באים לדון על האברים אז מקדים של עולה מפני שכולה כליל ע״כ:

חטאת קודמת לאשם. עיין במשנה ה׳:

מפני שדמה נתן על ד׳ קרנות. ולא סגי ליה מפני שהחטאת מרצה על חייבי כריתות. דאיכא באשם נמי דיש לו קצבה לדמים כדלקמן משנה ה׳. אבל חטאת כל דהוא. והכי פריך לה בגמרא אדרבה אשם קדים ומשני אפ״ה רבוי דמזבח עדיף. ועיין לקמן. וכתבו התוספות דגבי וקודם לעולה לא קאמר מפני שדמה ניתן על ד׳ קרנות משום דכיון דעולה אתא מכח כולה כליל לא סגי בטעמא דד׳ קרנות:

ועל היסוד. לשון הר״ב ובאשם לא מצינו שנאמר בו. וכ״כ רש״י ובמ״ד פ״ה כתבתי בשם התוספו׳ דבכולהו נמי שיריהם ליסוד. וכן פירש״י עצמו שם בגמרא דף נ״ב וכ״כ הרמב״ם בפ״ה מה׳ מעשה הקרבנות. לכך צריך לדחוק דתנא קחשיב צד רבוי מה שנאמר בפירוש ממה שנלמד בלמוד בעלמא:

מפני שהוא קדשי קדשים. לא סגי ליה בטעמא דמרצה משום דתודה ואיל נזיר מקודשים דטעונין לחם. כדאמרינן בגמרא. תוספות:

וסמיכה ונסכים. משא״כ בכור כדתנן בפ״ט דמנחות מתניתין ו׳ ז׳:

ג מפני שהוא זבח. פירש הר״ב וזבחים חשיבי מפני שמצותן מרובה שכל הקרבנות באין מהן. רש״י:

דמו ואמוריו. גמרא בשלמא אימורים ליתנהו בעופות. אלא דם מיהא איתא [ולא הל״ל אלא ואמיריו קדשי קדשים משא״כ בעופות אלא לאשמועינן אמוריו כי דמו. מה דמו לפני זריקה. אף אמוריו קודם זריקה דהא קרי להו קדשי קדשים. ומה דמו מיפסל ביוצא. אף אמוריו מיפסלי ביוצא. ויראה לי דמתניתין אליבא דר״א מ״ג פ״ק דמעילה דס״ל דאמוריו נפסלין ביוצא וכן מוכח בסוגיא:

ד מפני שבאה על חטא. כלומר דמכפרת. כדאיתא בגמרא:

חטאת העוף קודמת לעולת העוף. כתב הר״ב דכתיב והקריב את אשר לחטאת ראשונה. וכיון דלית בה הקטרה לא מהני טעמא דמרצה כדלעיל מ״ב תוספות דף פ״ט ריש ע״ב. ומ״ש הר״ב זה בנה אב וכו׳ כדמפרש בברייתא שאין ת״ל ללמד שתקרב ראשונה שהרי כבר נאמר (ויקרא ה׳:י׳) ואת השני יעשה עולה. אלא זה בנה אב וכו׳ ופירש״י זה בנה אב תלה [טעם] הקדמתו בשביל שם חטאת. [*ועיין בפירוש הר״ב ספ״ב דמסכת קנים] ומ״ש הר״ב בין בבהמה בין בעוף ה״ק אפילו חטאת העוף לעולת בהמה. דבתרוייהו בהמה לא צריכא לבנין אב. והכי מפורש בגמרא:

וכן בהקדשה. פירש הר״ב כשהוא מפריש כו׳ קורא שם לחטאת תחלה. ולאו כללא הוא. דהא ביולדת כתיב אחד לעולה ואחד לחטאת הרי שהקדים הכתוב עולה לחטאת וטעמא כדתניא בגמרא לפי שכאן באה במקום בהמה דעשירות שהיתה בהמה לעולה. ומ״מ מסיק רבא דאף ביולדת לא הקדימה הכתוב אלא למקראה שתקדום בקריאת שם ולא לעבודה. [*אבל לשון רש״י למקראה שתהא נקראת בענין תחלה אבל בעבודתן חטאת קודמת ע״כ. וז״ל בפ״ה דערכין דף כ״א שתהא נקראת במקרא תחלה ולא שתקרב תחלה. ומדלא פירש למקראה קריאת שם. צריכין אנו לומר דבעבודתן וכן שתקרב שבלשון רש״י כל עניני עבודה וקריבה במשמע. ואף קריאת שם. וז״ש קריאה שבענין. וכן שתהא נקראת במקרא הכל חדא ור״ל שבענין הפרשה

במקרא הוא שכתובה. העולה קודם. וא״כ נקראת קודם להקורא בתורה. וכך פירש הרא״ם בפרשת תזריע לדברי רש״י דהתם. ואשתמיטתיה מלהביא לו ראיה מלשונות אלו של רש״י דהכא ודבמס׳ ערכין. ומ״מ למדנו לפי זה שמשנתינו כללא היא ואף דעת הרמב״ם כך היא שכתב בפ״ט מה׳ תמידים וכן בשעת ההפרשה מפריש החטאת תחלה ולא חילק בין חטאת לחטאת. ודברי הרמב״ם הן הנה משנתינו דהכא שכן בפירושו כתב על וכן בהקדשה ר״ל כי בשעה שיפריש כו׳ ולפיכך אני תמה על הכ״מ שהראה מקום על התוספתא]:

ה **מפני שהוא בא ע״י הכשר**. וכן העתיק הרמב״ם בפ״ט מה׳ תמידין והר״ב העתיק מפני שהוא בא להכשיר וכן העתיק רש״י וכן הגי׳ בס״א ובמשנה שבגמרא מפני שהוא בא על הכשר:

ובאין בכסף שקלים. כתב הר״ב אשם תלוי בגז״ש כו׳ עמ״ש במ״ב פ״ה דכריתות:

שהן באין בני שנתן. כתב הר״ב ומדאיל בן שתי שנים כדתנן פ״ק דפרה [משנה ג׳]:

ו **שלמים של אמש**. ל׳ הר״ב של קרבן אמש. כלומר שנקרבו אמש ודלא כמ״ש בפירוש רש״י שבאו אמש לעזרה ושהו עד היום לשחטן דא״כ בסיפא אמאי לא תנן נמי עולה בהדי חטאת ואשם ומה שהביא ראיה מן התוספתא הואיל ובא ראשון וכו׳ אינה ראיה דלא אמתניתין דהכא קאי אלא אחטאת העוף כו׳ פרים קודמים לאילים וכו׳ דאמתניתין דהכא שנוי שם בתוספתא קדשי קדשים קודמים לקדשים קלים הנאכלים ליום אחד כו׳ שלמים של אמש כו׳. ומינה ראיה דלענין אכילה היא. ופשיטא לי מלתא דזו מהדורא קמא מרש״י שהרי בתוספות שאעתיק בסמוך הביאו ל׳ הקונטרס דמפרש לענין אכילה:

של אמש קודמין. פירש בקונטרס דזלזול הוא להשהותם כל כך שצורת הבשר מתקלקלת. ועל חנם דחק. אלא היינו טעמא דשלמים של אמש אין להם היתר אכילה אלא עד הלילה וחטאת ואשם של יום עד בקר דנאכלין ליום ולילה. תוספות. וכן לשון הרמב״ם בספ״ט מה״ת שהרי קרוב זמנן ע״כ. וז״ש התוספות עד בקר דין תורה קאמרי אבל חכמים עשו סייג עד חנות כדתנן במשנה ג׳ פרק ה׳: וחכ״א החטאת קודמת. וה״ה אשם דקדשי קדשים [היא]. כ״כ התוספות. ובתוספתא שנוי בהדיא חטאת ואשם של יום קודמין [ומ״ש הר״ב ותדיר ומקודש] כגון דם עולת תמיד ודם חטאת. וכפירש״י. והקשו בתוספות מהא דמפרשים במנחות בפ״ד מ״ד דמלבד עולת הבקר דדרשינן מיניה תדיר קודם דבעבודת הדם מיירי. ונראה כלשון אחר שפירש הקונטרס עולות מוספי ר״ח וא״ת תפשוט ממתניתין [דריש פרקין] דתנן מוספי שבת קודמין למוספי ר״ח. דמשמע אפילו עולות מוסף של שבת. לחטאת מוסף של שבת ר״ח. וי״ל דכיון דעולת מוסף דשבת קודמת לעולת מוסף דר״ח משום דתדירא. קודמת נמי לחטאת שהשוה הכתוב עולות דמוסף עם החטאת. ע״כ. ומ״ש הר״ב דמיבעיא בגמרא ולא אפשיטא. ונראה דתדיר קודם. יראה לי טעמו משום דתדיר קודם מקרא נפקא לן מעולת התמיד יתירא אבל למקודש לית לן קרא יתירא דאע״ג דאית לן בנה אב לכל חטאות כדפירש הר״ב במ״ד ולדם חטאת דמ״ב נמי דריש מקרא בגמרא. מ״מ לא שמעינן טעמא דמשום דמקודש הוא ולפיכך קדים. [כדשמעינן מקרא יתירה דעולת התמיד]. וכל זה איננו שוה לי כיון דבגמרא לא פשטינן לה מנלן למיפשטיה מדנפשין ולקבוע הלכה. ולא דמי למ״ש בפ״ג משנה ג׳ וק״ל. והרמב״ם בפ״ט מה״ת כתב יקדים איזו מהן שירצה כמ״ש עוד שם בשאר אבעיות דלא אפשיטו:

ז **רשאין לשנות באכילתן**. נ״ל דהא אתא לאשמועינן דרשאי לשנות שאם צלאו יכול להוסיף עליו בתבלין וכן אם בשלו יכול אח״כ לשלקו או לצלאו. דאלת״ה הא תנינא לה חדא זמנא בפרק איזהו מקומן. וגם לישנא דיכול לשנות דייקו הכי שפיר טפי. ולשון התוספתא. וכולן רשאין הכהנים לשנות באכילתן מנחות ללותתן ולהוציא שמנן ולתת לתוכן תבלין כו׳:

שלוקין. פירשו הר״ב במשנה ו׳ פ״ב דפסחים:

דברי ר״ש. וכבר פסק הר״ב דאין הלכה כמותו במשנה ג׳ פ״ח. ועוד שנוייה פלוגתא כיוצא בזה בתבלי תרומה במסכת שביעית פ״ח משנה ז׳. וגם שם כתב דאין הלכה כר״ש. [*ושם בירושל׳ מייתי כדון הלכה כר״מ דתמן. דהוא רבנן דהכא]:

שלא יביא את התרומה לידי פסול. פירש הר״ב לפי שהתבלין כו׳ אם יבואו לידי נותר הרי הן באזהרה כו׳. לא ידעתי למה דקדק לכתוב באזהרה. דלמעטו מכרת דנותר. א״א לומר כן. שלא מצינו מחלוקת בטעם כעיקר אלא בחולין בתוספות בפ׳ גיד הנשה (חולין דף צ״ט) אבל בקדשים [ודאי] טעם כעיקר כדאיתא התם בגמרא וכ״ש שכבר דקדקתי מלשון הר״ב ברפ״ג דפסחים דאפילו בחולין סובר טעם כעיקר לחייבו כרת מלבד בחמץ:

ח **מותר רקיקי מנחות ישראל**. כתב הר״ב ואמר ר״ש במסכת מנחות מושחן כמין כ״י כו׳ וכן ל׳ רש״י. ולרווחא דמלתא בעלמא פירשו דר״ש אמר. שכן הוא בברייתא פ׳ אלו מנחות נקמצות (מנחות דף ע״ה.) אבל במשנה מסתם סתם לן דמושחן כו׳:

ולוג שמן של מצורע. ה״פ ומותר לוג כו׳ דמותר קמא קאי נמי אלוג. דהא הזה ממנו כדתנן פי״ד דנגעים מ״י. וכ״כ הר״ב לעיל פ״ד מ״ג דשיריו נאכלין.

וכן נמי לקמן מותר דמנחת כהנים קאי נמי אדבתריה מנחת כהן משיח:

ר״ט אומר מתנדבין שמן. כתב הר״ב ואין פחות מלוג ונשרף בפני עצמו. ובס״פ י״ב דמנחות כתב דקומצו ומקטיר הקומץ ושירים נאכלין והן דברי שמואל בגמרא דהכא. וכמ״ש שם בס״ד. וכך פסק הרמב״ם בפי״ו מה׳ מעשה הקרבנות. ואע״פ דאמרינן נמי בגמרא כתנאי רבנן ורבי דמתניתין ה׳ פרק בתרא דמנחות דפליגי במתנדב שמן. חכמים סברי לוג. ורבי סובר ג׳ לוגין וקאמרינן דרבי מנסכים יליף ליה. וכמ״ש הר״ב שם ומה נסכים דכולן לספלים. אף שמן דלאו בר ספלים כולהו לאשים. ויש מקום לומר דכרבי קי״ל דהא אמרינן דלרבי דון מינה ואוקי באתרא ס״ל. וה״נ וכרבנן דרפ״ד דשבועות כמ״ש שם דקי״ל נמי כותייהו. אלא דא״כ ה״ל להר״ב לכתיב ואין פחות מג׳ לוגין. גם שם כ׳ דאין הל׳ כרבי. לפיכך דבריו שבכאן תמוהין מכמה פנים [ודע דבסוגיא דגמרא דהכא יש ט״ס והיא ג״כ בסוף מנחות דף ק״ז ושם היא כהוגן]. וכן נמי מ״ש הר״ב שמתנדבין יין וזורקין אותו ע״ג האשים ונשרף שם. בס״פ י״ב דמנחות כתב דמנסכו לשיתין. וכ״כ בפ״ו דמנחות מ״ב. ושם אפרש בס״ד. וגם בפירש הרמב״ם שבנוסחאת א״י נמחק כל הלשון והוגה שמנסך על השיתין של יסוד המזבח כמו שעושין לשאר נסכים:

פרק יא

א **תורה אחת לכל החטאות**. כתב הר״ב ודוקא חטאת בהמה. אבל דם חטאת העוף כו׳ תשחט החטאת כתיב וכו׳. ואע״ג דנשרפים נמי אמעוט מתאכל ורבתה תורה. הא איכא מיעוטא זאת ומרבה אני הנשרפת דדמיא לנאכלת. שכן היא בהמה [ושחיטה] כמותה ובצפון וכלי קרן ואצבע וחודה ואישים כמותה ומוציא אני עוף דלא דמיא לה אלא בחוץ ובאכילה. גמרא:

ב **בין שהיה לה שעת הכושר בין שלא כו׳**. דתרי מעוטי כתיבי. כתיב מדמה. וכתיב אותה בתרה דקרא דכבוס ומריקה ושטיפה כתיב (ויקרא ו׳:כ״ב) כל זכר בכהנים יאכל אותה. גמרא. ועמ״ש בזה מ״ז בס״ד:

שקבלו וזרקו. עמ״ש בפ״ט מ״ב:

וזרקו. כ׳ הר״ב דלא גרסינן ליה. דאפילו חטאת כשרה כו׳. וכ״כ רש״י. וכן בנ״א ל״ג. אבל התוספות כתבו פירש בקונטרס או זרקו. אע״ג דאפילו כשרה אם נתז דמה כו׳. איצטריך לאשמועינן בפסולין למימר דדם דחוי הוא. ואין הנותר במזרק כשר לזריקה. ולא תימא יחזור הכשר ויזרוק דפסול עושה שירים ע״כ. וברפ״ק דמעילה פירש הר״ב. דאין פסול עושה שירים אלא הטמא. וגם הרמב״ם גורס וזרקו שכתב בפ״ח מה׳ מה״ק שנפסלה בזריקת הדם:

ג **משהופשט טעון כבוס**. כתב הר״ב דמשהופשט הוי ראוי כו׳ אם חשב וכו׳ וא״צ קצוע כדפירש הר״ב במ״ז פרק כ״ו דכלים:

אלא מקום הדם. יליף לה בגמרא בברייתא אשר יזה לא אמרתי לך אלא מקום דם בלבד:

ד **ומריקה ושטיפה בכלי נחשת במקום קדוש**. דבתר וכלי חרס כתיב ואם בכלי נחשת בושלה ומורק ושוטף במים ברייתא ופירש הכ״מ בפ״ח מה׳ מה״ק דכיון דכתיב וי״ו בתר במקום קדוש דכתיב ברישא בתריה גרירי:

[*בכלי נחשת. עמ״ש בריש מ״ר]:

זה חומר. לשון הר״ב אכבוס קאי. וכן ל׳ רש״י. ולשיטתו אזיל שכן פירש גם כן בפירוש החומש אישבר דכתיב גבי כלי חרס בחטאת וה״ה לכל הקדשים. ע״כ. ותמיהני דא״כ כי תנן לקמן משנה ז׳ אחד קדשי קדשים ואחד קדשים קלים טעונים מריקה ושטיפה. ואמאי לא תנן נמי שבירה. והרמב״ם פירש זה חומר דקאי אכבוס ואשבירת כלי חרס. ובמשנה ז׳ אכתוב עוד מזה בס״ד:

זה חומר בחטאת מק״ק. איכא טפי קרן ואצבע כו׳ אלא [חד] מתרי תלת חומרי נקט. גמרא:

ה **קורעו**. פירש הר״ב ברובו. ועמ״ש במשנה ח׳ פכ״ח דכלים ועוד הארכתי שם פכ״ז משנה י׳. ומ״ש הר״ב ואף ע״ג דבגד שנטמא כו׳. הכא שרי כו׳. גמ׳ וכתבו התוס׳ דזהו תימה. מאי שנא דלענין טומאה לא מקרי בגד מן התורה אע״ג דשייר בה כדי מעפורת. ולגבי חטאת מקרי בגד. וכמו כן קשה בסמוך גבי כלי חרס. ונראה לפרש כיון שמועיל לו יחוד לאותו בגד ששייר בו כדי מעפורת ולאותו כלי שניקב כשרש קטן שאם היה מיחדו לזיתים או לרמון היה מקבל טומאה מכאן ולהבא חשוב הוא כלי ובגד לענין דם חטאת כיון דאין מחוסר מעשה אלא יחוד בעלמא ע״כ.

נקבו. פירש הר״ב נקב קטן כשיעור שרש קטן. דבזה טהור מטומאתו וכן פירש״י והרמב״ם והקשו התוספות דבהדיא תנן במסכת כלים ריש פ״ג האלפס והקדירה שיעורן בזיתים ושיעור שרש קטן לענין הכשר זרעים תנן בסוף פ״ב דעוקצים. ואי ה״א דשיעור זיתים דבעינן מדרבנן הוה ניחא כדאמרת גבי בגד. אבל מדאורייתא אם ניקב כשרש קטן טהור ע״כ:

ו **כלי נחשת.** אין הפרש בין כלי נחשת לשאר כלי מתכות. הרמב״ם:

פוחתו. פירש הר״ב דכלי מתכות אינו טהור מטומאתו בנקב כל שהוא כדתנן ברפי״ד דמסכת כלים. ומ״ש הר״ב ומיהו אחר שפחתו מקיש עליו בקורנס כ״כ רש״י והרמב״ם בחבורו ספ״ח מהלכות מה״ק וגם בנא״י הוא כך בפירושו. והקשו התוספות דא״כ בגד נמי יקרעהו ויטהרהו לגמרי ויחזור ויתפרו לאחר שקרעו. אלא א״כ היה חשוב בגד חדש כאילו אינו ראשון. ה״נ בכלי חשוב כלי חדש ואינו ראשון. אלא ה״פ דפוחתו שהופך צד פנים לצד חוץ וצד חוץ לצד פנים ונעשה תוכו גבו וגבו תוכו ומיטהר בכך מטומאתו. ע״כ:

ז **אחד קדשי קדשים ואחד קדשים קלים טעונים מריקה ושטיפה.** פירש הר״ב דכתיב אותה פרט לתרומה. דאי למעוטי קדשים קלים. מקדשי קדשים דכתיב בהדיא אמעוטי. וכיון דאמעוטי קדשים קלים כ״ש תרומה ולמאי איצטריך אותה אלא דלא תמעוט אלא תרומה בלבד דאין מיעוט אחר מיעוט. אלא לרבות. תוספות:

טעונין מריקה ושטיפה. ואין הפרש בזה בין כלי חרס לזולתם ואין כלי חרס טעונים שבירה אלא בחטאת בלבד. הרמב״ם. מדשבקה מתניתין לשבירה. והכ״מ בפ״ח מהל׳ מה״ק הביא ראיה לדבריו מלשון התוספתא בכה״ג. והיה יכול להביא ראיה ממשנתינו זו. וכבר כתבתי במ״ד דלהר״ב ורש״י שבירת כלי חרס נמי בקדשים קלים. וכן דעת הראב״ד בהשגותיו לפרק הנזכר ואפשר לי לישב לדבריהם דמדסיים במתניתין דלעיל במריקה ושטיפה נקט נמי בה. וכן בתוספתא שהביא הכ״מ. אבל ה״ה לשבירה:

רש״א קדשים קלים אין טעונים מריקה ושטיפה. מפרשים בגמרא דאיהו איצטריך אותה לפרט לפסולה שאין דמה טעון כבוס כמ״ש במ״ב. כלומר ואע״פ שהיתה לה שעת הכושר. והשתא לת״ק דהכא כי היתה לה שעת הכושר דמה טעון כבוס ומתניתין דלעיל דלא כת״ק דהכא. והכי מוכח בהדיא בגמרא דהתם [דף צ״ג] דמייתי עלה דמתניתין פלוגתא דר״ע ודר״ש בברייתא דלר״ע היתה לה שעת הכושר טעון כבוס ומפרש דבפלוגתא דאותה קא מיפלגי. דלר״ע אותה פרט לתרומה. ולר״ש פרט לפסולה. ומפני כן אני תמה על הרמב״ם דבפ״ח מהל׳ מה״ק פסק לסתמא דלעיל. ופסק נמי לדברי ת״ק דהכא. והא הוו תרתי דסתרן אהדדי. והראב״ד לא השיגו. וגם הכ״מ לא העיר בזה. ולי צ״ע *) עי׳ בלח״מ מה שתירץ בזה. (נמוקי הגרי״ב)::

אין טעונים מריקה ושטיפה. ומ״ש הר״ב ולא במזוג. פירש״י מים ויין כאחד שני חלקי מים ואחד יין. ע״כ. ומ״ש הר״ב ואם בשל במקצת כלי טעון מריקה ושטיפה כל הכלי. דאמר קרא (ויקרא ו׳:כ״א) ואם בכלי נחשת בושלה ואפילו במקצת כלי. גמרא. ומ״ש הר״ב ואילו קדשים קלים לר״ש א״צ להגעיל אלא מקום בישול בלבד גמרא. וצ״ל דבמריקה ושטיפה גזירת הכתוב הוא ולא משום דמפעפע בכולו. דא״כ לר״ש היה צריך בהגעלה נמי להגעיל כולו. ואפשר נמי לומר דהכא כשמקצת הכלי על האש שמבשל בו [חם] ושאר הכלי צונן אבל כשכל הכלי חם פשיטא דמפעפע בכולו. וצריך הגעלה לכולו. וע׳ בתוספות דצ״ו רע״ב. ומ״ש הר״ב בכאן דהל׳ כמ״ד מריקה בחמין. עמ״ש בזה לקמן במקומו בס״ד:

יבשל בו את כל הרגל. פירש הר״ב דמתוך דשלמים מרובים ברגל כו׳ שהרי זמן שלמים לשני ימים כו׳. וכן פירש״י ומסיים ואם בא לבשל חטאת. זהיר לבשל אחריו שלמים בו ביום. ופולט את החטאת ובולע את השלמים. ע״כ [*ועיין במשנה דלקמן]. אבל הרמב״ם פירש יבשל בו את כל הרגל. ר״ל יבשל בו כל היום כל ימות הרגל. וענין כל זה שאם יבשל בו אלו הקדשים. יצטרך למרוק הכלי ואז יבשל בו קדשים פעם שנייה. ורבי טרפון אומר שבמועד אין מחוייבין למרוק הכלי כשתכלה האכילה. אבל ראוי לו למרוק אותו בסוף היום מפני שהוא עסוק בשמחת הרגל. ועכ״פ צריכין מריקה לדברי הכל ואז מבשלים בהם ממחרת. שאילו לא נמרקו. אותו השמנונית המדבק בכלים יהיה נותר ואסור ממחרת לבשל בהם. וחכ״א שלא יאחר למרקן אלא כפי זמן אכילה בלבד וכשתכלה האכילה ממרק אותן. ע״כ. ועמ״ש בסמוך:

וחכ״א עד זמן אכילה. פירש הר״ב שלא יהא כו׳ אלא זמן אכילה כו׳. [*לפי זה לא ה״ל להר״ב לגרוס תיבת עד. וכן רש״י בפירוש הברייתא השמיט תיבת עד ודקדקו התוספות דהכי שפיר טפי דלא לגרוס עד. דלא חייב הכתוב אלא עד אחר שנעשה נותר דאל״כ אלא אף קודם לכן א״כ לר״ט מאי מהני גיעול דלחברו כיון שכבר הוזקק למריקה ושטיפה. ע״כ. ומזה אני תמה על הר״ב שפירש שממתין זמן אכילה בלבד והדר עביד ליה מריקה ושטיפה בו ביום מיד דאם כן מריקה ושטיפה קודם שנעשה נותר הוא. ותקשה לר״ט. ומיהו בזה אפשר לי לתרץ דס״ל להר״ב דר״ט בהא נמי פליג. אלא דמפירושו בדברי ר״ש דמודה שיגעיל שהרי הטעם הבלוע נעשה נותר כו׳. משמע דאזמן דרבנן קאי. וכן נמי בסוף מתניתין ד׳ שפירש זה חומר אכבוס קאי דכלומר ולא אמריקה ולא אשבירה וכדעת רש״י. ובפירוש החומש בפ׳ צו מפרש בהדיא דמשום נותר הוא דישבר. ולפיכך אף בקדשים קלים. וכמדומה אני שז״ש הר״ב בכאן בו ביום מיד מדברי הרמב״ם הוא שלמד כן. שכך מפרש זמן אכילה לא שיער הכתוב לזמנו שרשאין לאכלו מן התורה. אלא זמן אכילה כלומר שיעור עת האוכל לכל אדם כשעתו וכזמנו וכנראה מהלשון שהעתקתי לעיל וכן יראה בחבורו פ״ח מה׳ מה״ק. אבל לפי שהר״ב הולך לשיטת רש״י בפירש דברי ר״ט לא ה״ל לפרש כן בדברי חכמים אלא כמ״ש התוספות והאי זמן אכילה היא האכילה הקצובה בתורה. דלהרמב״ם שאני. שמפרש בדר״ט דבסוף כל יום מורק ושוטף. ומש״ה אע״ג דלרבנן זמן מריקה ושטיפה קודם שנעשה נותר ל״ק לר״ט. דאף לר״ט ממרק ושוטף קודם

שנעשה נותר ומידי דהוי לרבנן גופייהו בשעת האכילה שכ׳ בהדיא בחבורו ומבשל ושונה ומשלש מיד כו׳. וממרק ושוטף עד סוף אכילה:

מריקה כמריקת הכוס וכו׳. [מבפנים]. ככוס של ברכה. כדאמרינן בברכות דף נ״א שטעון הדחה בפנים ושטיפה מברוץ. רש״י. ולפ״ז גרסינן מריקה ושטיפה בצונן וכדגרס הר״ב לעיל בסמוך. ודשני קרא ולא כתב ומרק מרק או ושטף שטף משום דחד בפנים וחד בחוץ. ונ״א דגרס מריקה בחמין ושטיפה בצונן היא גירסת הרמב״ם ומפרש מריקה כו׳ כמריקת הכוס כו׳ וז״ל מריקה ושטיפה הכבוס המופלג עד שמסיר מה שנדבק בכלי יקרא מריקה ותוספות בנקיות יקרא שטיפה והוא שיתן מים לתוך הכלי ואינו ממרק בידו הכלי אלא משפשף. ואמרו מריקה בחמין ושטיפה בצונן. ומה שאמר כמריקת הכוס וכשטיפת הכוס ר״ל שאינו חייב להפליג עד שיסיר כל הרושם ע״כ. והכ״מ שהעתיק פירש״י על כמריקת הכוס כו׳ שכ׳ הרמב״ם בחבורו. לא דק שה״ל להעתיק לשון הרמב״ם שבפירושו. ומעתה הרמב״ם שכתב בחבורו מריקה בחמין ושטיפה בצונן היינו משום דכך היא גירסתו במשנה. אבל הר״ב דלא גרס הכי קשיא לי על פסקו דפסק כמ״ד בברייתא מריקה בחמין דאע״ג דחכמים ס״ל הכי בברייתא מ״מ מחלוקת בברייתא וסתם במשנה הלכה כסתם שבמשנה כדאיתא בפ׳ החולץ דמ״ב ויש לי לומר דכיון דרבי הוא שסתם כדברי עצמו ורבי חייא העיד דחכמים פליגי עליה לא הוה בכלל סתם דמתניתין ומחלוקת בברייתא אלא כשהסתם שבמשנה היא שסתם רבי כדעת אחר. ומ״מ סברא זו צריכה רבה מנלן למימר הכי. ולכך הקרוב אלי שהר״ב נמשך בפסק אחר הרמב״ם ולא דק דהרמב״ם יש לו גירסא אחרת במשנתינו:

מגעילן. שיסיר השמנונית שנבלעה בשפוד שהנפש מואסת אותה. מגזרת געלה נפשי. ומענין הזה נשתמשו בכל דבריהם גיעול גיעולי עכו״ם ומגעילן וזולתן ר״ל להסיר ההגעלה. הרמב״ם:

בחמין. והתוספות כתבו דאית דל״ג בחמין והיינו דהר״ב מפרש לה מגעילן בחמין ומ״מ קיימו בתוספות גירסת הספר ואין צורך להאריך בזה. [*ועמ״ש בסוף מסכת ע״ז]:

ח **ואינן פוסלין במגע.** ענין פוסלים במגע שיהיו כמו ק״ק שכל הנוגע בהם מן המאכלים יפסול אם יהיה אותן הקדשים פסולים. או יהיה כמותן ויאכל בקדושה אם היתה כשירה לפי שנאמר בחטאת (ויקרא ו׳:כ׳). כל אשר יגע בבשרה יקדש. ואמרו יקדש להיות כמוה. כיצד אם פסולה תפסל ואם כשרה תאכל כחמור שבה. וע״מ שתהא שם בליעה. והוא מה שאמרו כל אשר יגע בבשרה יכול אע״פ שלא בלע. ת״ל בבשרה עד שיבלע. ואמרו אשכחן חטאת שאר קדשים מנין ת״ל (שם ז) זאת התורה לעולה וכו׳. הרמב״ם:

פרק יב

א **אינן חולקים בקדשים.** כתב הר״ב דכתיב הכהן כו׳ כהן הראוי לחטוי חולק. דמחטא יאכל שאינו מחטא לא יאכל אי אפשר לומר שהרי כל המשמרה כולה דאין מחטאין ואוכלין [ברייתא] [צ״ל כדאיתא] בגמרא. ומ״ש הר״ב בשעת הקרבה ללא צורך כתב כן דבסיפא מתניא בהדיא ועוד דה״ל לפרש כן בתחלה. ומ״ש הר״ב דהא איכא קטן דאינו ראוי לחטוי ואוכל פירש״י קטן פסול לעבודה. דנפקא לן (ויקרא כ״א) מאיש מזרעך לדורות׳ בהכל שוחטין [ד׳ כ״ד.] בסופיה. ובקדשים אוכל דאמרינן במנחות [ד׳ ע״ג] איש כאחיו. איש חולק ואין קטן חולק. ומדאמעיט ליה מחלוקה מכלל דאכיל. ועוד כל זכר כתיב. ע״כ:

לערב. משום טבול יום קתני לה. דאי מחוסר כפורים לא בעי אלא טבילה כדמוכח מתניתין ג׳ פ״ג דחגיגה. וכמ״ש במ״ה פי״א דפרה:

אונן נוגע. פירש הר״ב והוא שטבל ולא הסיח דעתו וכו׳ וכ״פ הרמב״ם ומסיים וכן מחוסר כפורים. ומפירושם דהכא הקשיתי לשאול על פירושם במ״ג פ״ג דחגיגה. ועכשיו כשבא לידי נוסחת ארץ ישראל מצאתי שהוגה בל׳ הרמב״ם דהכא שבמקום שכתב ליגע צ״ל לאכול. והא דכתב ע״מ שלא יסיח וכו׳. עד וכן מחוסר כפורים נמחק וגרס הכי ומותר לו ליגע אפילו קודם טבילה כמ״ש בכאן. ואמרו באכילה מעלה עשו רבנן בנגיעה לא עשו מעלה אמנם מחוסר כפורים פוסל את הקדש אם נוגע בו. ובספרא והבשר אשר יגע בכל טמא אפילו במחוסר כפורים ע״כ. [*ומכל מקום לשונו שבהלכות אבות הטומאות אינו כן והעתקתיו שם בחגיגה] ועיין במ״ב פ״ב דטהרות ועוד אאריך בזה בס״ד במ״ז פרק בתרא דנדה:

ואינו חולק לאכול לערב. גמרא מפלג הוא דלא פליג וכי מזמנים ליה אכיל ורמינהו אונן טובל ואוכל את פסחו לערב אבל לא בקדשים [ספ״ח דפסחים] אמר רב ירמיה לא קשיא כאן. מתניתין דהכא. בפסח. איידי דאכיל פסח אכיל נמי קדשים. והתם בפסחים בשאר ימות השנה. והכי קאמר אבל לא בקדשים של כל השנה. רב אסי אמר לא קשיא. כאן שמת לו מת בי״ד וקברו בי״ד. כאן שמת לו מת בי״ג וקברו בי״ד. יום קבורה לא תפיס לילו מדרבנן [כדפירש הר״ב במ״ה פ״ג דהוריות] גמרא:

בעלי מומין בין בעלי מומין קבועין בין בעלי מומין עוברין. דתלתא כל זכר כתיב. במנחה וחטאת ואשם. תרי לתם ונעשה בעל מום בין קבוע בין עובר וחד למעיקרו כדתניא בגמרא [דף ק״ב]. וכתבו התוספות תימה דלמא איצטריך לבעל מום מעיקרו חד לאכילה וחד לחלוקה. דאי מחד. הוה אמינא

דוקא אכילה ולא חלוקה כמו קטן דאוכל ואינו חולק. וי״ל כיון דאשכחן תם ונעשה בעל מום דאין חלוק בין אכילה לחלוקה דמסתמא ה״ה לבעל מום מעיקרו ע״כ. עיין מ״ש לקמן בסמוך:

אבל לא מקריבין. בת״כ בעל מום עובר מנין ת״ל (שם) כל אשר יהיה בו מום לא יקריב:

וכל שאינו ראוי לעבודה כו׳. כתב הר״ב חוץ מבעלי מומין כו׳ דרבינהו קרא כו׳ כל זכר בבני אהרן יאכלנה לרבות בעלי מומין למחלוקת. הכי איתא בגמרא אפיסקא דבעלי מומין וכמ״ש בסמוך ואוקמתא קמייתא דריש פרקין. והא דכתב הר״ב לעיל מדאפקיה קרא לחלוקה בלשון אכילה כו׳ הלכך בעלי מומין חולקין הוא אוקמתא דרב יוסף בריש פרקין. ואפשר דלרב יוסף איצטריך ליה משום דלא תימא בעל מום מעיקרו לא אתרבי אלא לאכילה כתמיהת התוספות לעיל ובהכי ניחא דאף לרב יוסף קיימא הנך ברייתות דדרשי תלתא כל זכר לרבות ב״מ למחלוקת:

וכל שאין לו בבשר כו׳. שנאמר (שם ו) עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה כך מצאתי:

אפילו טמא בשעת זריקת דמים וטהור בשעת הקטר חלבים. לשון הר״ב שאין הכהן חולק עד שיהא טהור משעת זריקת דמים עד שעת הקטר חלבים ואם נטמא בין כך ובק כך אינו חולק. וכ״כ הרמב״ם. ולפ״ז י״ל דרבותא דאפילו קמ״ל דכ״ש איפכא כי טהור בזריקה וטמא בהקטר דטומאתו קרובה לשעת חלוק ואכילה. אלא דבגמרא לא אמרינן הכי אבל דייקי ממתניתין דהא טהור בשעת זריקת דמים וטמא בשעת הקטר חלבים חולק ומתניתין דלא כאבא שאול. דתניא אבא שאול אומר. לעולם אינו אוכל עד שיהיה טהור משעת זריקה עד שעת הקטר חלבים דאמר קרא המקריב את דם השלמים ואת החלב דאפילו הקטר חלב נמי בעי. ולפי זה רבותא דאפילו לא קאי אלא משום דטהור בשעת הקטר חלבים. וא״ת הרמב״ם והר״ב למה פירשו כאבא שאול ונ״ל משום דבתר הכי בעי רב אשי. נטמא בינתים מהו [כלומר וטבל]. בשעת זריקה ובשעת הקטר חלבים בעינן. והאיכא. או דלמא עד שיהא טהור משעת [*זריקה עד שעת] הקטר חלבים.והך בעיא לא קאי אלא אליבא דאבא שאול וכן פירש״י. ומש״ה משמע ליה להרמב״ם דהלכתא כוותיה וכן העתיק בחבורו ספ״י מה׳ מה״ק להא דאבא שאול והבעיא דרב אשי. והכ״מ לא העיר בזה ומ״ש הר״ב והרמב״ם בפירושו עד שעת הקטר כן הוא בגמרא. ובחבורו העתיק עד אחר הקטר. והא דכתבו ואם נטמא בין כך ובין כך אינו חולק. בחבורו כתב אם תפס אין מוציאין מידו משום דקאי בגמרא בתיקו:

ב **כל שלא זכה המזבח בבשרה**. פירש הר״ב כגון שאירע בה פסול קודם זריקה ואע״ג דבמ״ד תנן לאחר הפשטן עורותיהן לכהן. מתניתין בהווה דאין הפשט קודם זריקה. פירש״י מפני שאסור לשהות הדם כל כך. ומתניתין דלקמן אי אתרמי דאפשיט קודם זריקה ונפסל הבשר וזרק הדם עורותיהם לכהנים שהדם מרצה על העור בפני עצמו. אוקימתא דאביי בגמרא. ופסק הרמב״ם בסוף [פי״ט] הלכות פסולי המוקדשין.

עורה לכהנים. ומה שאמר עולה שעלתה לאיש אינו ר״ל עלתה משום חובה אבל ר״ל עלתה לגבי המזבח. הרמב״ם:

ואחד עולת אשה. כתב הר״ב דעור העולה ריבה עולת נשים ועבדים הכי. תניא [בגמרא]. וכתבו התוספות דמחד קרא ממעטינן. דהא ילפינן מהדדי בג״ש דלה לה [כמ״ש בפ״ג דברכות [פ״ג]] ועיין מ״ש במ״ח פ״ק דר״ה. ומ״ש הר״ב דאיש פרט למתפיס עולתו לבדק הבית כלומר דמקרי עולת הקדש ולא עולת איש ולא אתמר בגמרא מה ראית לרבות נשים ועבדים ולהוציא עולת הקדש ונ״ל דמדחזינן שברוב דיני התורה הושוו אשה לאיש כמ״ש בספ״ק דקדושין [מ״ו]:

ג **עורות קדשים קלים לבעלים**. כתב הר״ב דכתיב עור העולה וכו׳ מה עולה וכו׳ בברייתא איתא הכי אין לי אלא עור העולה עורות קדשי קדשים מנין ת״ל עור העולה אשר הקריב. יכול שאני מרבה אף קדשים קלים ת״ל עולה מה עולה כו׳ ור׳ ישמעאל יליף ליה בק״ו כדתנן במתניתין [*וא״צ מיעוט לקדשים קלים דודאי דליכא למילף בק״ו מעולה אלא כל שהוא קדשי קדשים כמוה] ואני תמה על הר״ב כיון דבמתניתין בק״ו מייתי ליה מאי דוחקיה לפרש דיליף ליה מקרא. ואע״ג דאמרינן בגמרא. ות״ק נמי תיפוק ליה מדינא ומשני מלתא דאתיא בק״ו טרח וכתב ליה קרא היינו לת״ק דלא יליף ליה אלא מקרא אבל מתניתין דיליף בק״ו למאי נפקא מינה נימא דס״ל נמי דטרח קרא וכתב ליה. ועוד דאמרינן בגמרא דלרבי ישמעאל איצטריך ליה קרא לענין אחר. [*ומיהו נראה לפרש דאף הר״ב לא הקדים לכתוב דכתיב עור העולה וכו׳. לרמוז על רישא דברייתא כלל. ולא נקט אלא משום סיפא בלבד. נ״ל]:

ד **שיאותו**. וכן הל׳ במ״ו פ״ח דברכות ופירש הר״ב שיהנו:

בעורו. אבל בבשרו לא. דאפילו לנכרי אסור דמידי דלא חזי לישראל. אסור להאכילו לנכרי. ואפי׳ לכלבי׳ אסור. והיינו טעמא. דדרשי׳ ואכלת. ולא לכלביך כלומר דבר שאינו עומד אלא לכלביך. אבל מידי דחזי לדידיה אשתרו לגמרי. כדתנן במ״ב פ״ה דבכורות. תוס׳ רפ״ח דף ע״א. ומ״ש הר״ב ואינו נשרף עיין מ״ש בזה לקמן:

[*שיאותו הכהנים בעורו. וכתב הרב דהלכה כר״ע כו׳. אבל לא התירו מומחה. לא. ומסיק הרא״ש שהוא בקבורה]:

וחכמים אומרים אין לא ראינו ראיה אלא יוצא לבית השריפה. כתב הר״ב והלכה כחכמים בבכור תמים דבשר בקבורה והעור בשריפה. וכ״כ הרמב״ם. וכן כתבו עוד במ״ב פ״ב דעדיות. וכן הרמב״ם בחבורו פ״ג מהלכות בכורות [ה״י]. ובגמרא אר״ח בר אבא א״ר יוחנן הלכה כר״ע. ואף ר״ע לא אמר אלא כשהתירו מומחה אבל לא התירו מומחה לא. והלכה כדברי חכמים בשר בקבורה והעור בשריפה. וכתב רש״י וז״ל העור בשריפה לא ידענא טעמא. ונראה בעיני דל״ג האי פירושא אלא ה״ג והלכה כחכמים ותו לא מידי. ותוספתא זו גירסת דתלמידי תרביצאי [פירש בערוך בתי מדרשות] היא וטעו במה ששנינו במשנתינו במלתייהו דרבנן יצא לבית השריפה. ואני אומר דרבנן לאו אדר״ע קיימי דאיירי בבכור בגבולין אלא אדר״ח קיימי דאיירי בקדשי מקדש. ע״כ. והיינו נמי דכתבו הרמב״ם והר״ב בבכור תמים. אלא דאכתי איכא בינייהו דלרש״י הכל בשריפה וכדאמרינן כל שפסולו בקדש בשריפה. וכתבו הר״ב בסוף תמורה. וס״ל לרש״י דאף הטריפה בכלל וכ״כ הרמב״ם עצמו בפ״ב מהלכות אסורי מזבח [הי״א] נשחטה ונמצאת טריפה הרי זו תצא לבית השריפה. ולפ״ז הא דבמ״ג פ״ט דמכילתין תנן טריפה בכלל שאין פסולן בקדש. ומשמע אפילו נשחטה ונמצאת טריפה. ותו תנן במסכת מנחות פ׳ התודה [מ״ג] שחטה ונמנאת טריפה לא קדש הלחם. וטעמא דלא היה פסולו בקדש לפיכך אין הקדש מקבלו ומסתברא דה״ה לענין לישרף. לאו כהלכתא נינהו. וקשיא על הרמב״ם מדידיה מהלכות אסורי מזבח אדידיה בה׳ בכורות ובפירושיו דהכא ועדיות דפסק דהבשר בקבורה דהיינו כמתניתין [ג׳ פ״ט] דמכילתין ודמנחות [*שאין טעם לחלק בין קדשי מקדש לקדשי גבולין בענין הזה וכדכתב רש״י]. ותו קשיא בהך פסקא גופיה מ״ט העור בשריפה כשהבשר בקבורה. והכ״מ לא העיר בכל זה ולי צ״ע. [*ומצאתי בתוספות פ״ה דבכורות סוף דף ל״ב שכתבו וז״ל אם היינו מחלקים בין נשחט שלא ע״פ מומחה לשאר פסול שאירע אחר שחיטה היתה מיושבת הגירסא אלא שנגרוס איפכא והלכה כחכמים בשר בשריפה ועור בקבורה ובזמן הזה הוא דקאמר שלא החמירו על העור לשורפו כמו הבשר. וא״ת מ״ש מהא דתנן בפ״ג דערלה [מ״ג] האורג מלא הסיט מצמר הבכור בבגד. ידלק הבגד. וי״ל כדמשני סוף מסכת תמורה [ל״ב ע״ב] דמחלק בין שק לשער [וכתבתיו שם פ״ז מ״ה] ע״כ ועיין מ״ש בספרי ספר לחם חמודות במסכת בכורות פרק הלוקח בהמה סעיף ז׳. והרא״ש מסיק דכולו טעון קבורה וע״פ פירוש רש״י מסיק כך:

ה נשרפים בבית הדשן. פירש הר״ב חוץ לג׳ מחנות כו׳ וע׳ מ״ש בפ״ה מ״ב:

בבית הבירה. פירש הר״ב פעמים וכו׳ שבהר הבית והוא בה״מ. כלומר שהר הבית ג״כ בכלל המקדש הוא. ולפיכך נקרא בית הבירה שכל המקדש קרוי בירה כריש לקיש בגמרא. ועיין ריש פ״ק דתמיד ומ״ש שם:

ו יצאו וכו׳. מטמאין בגדים. הוא קבלה. וסמכוה למה שנאמר בפר העלם (ויקרא ד׳:י״ב) והוציא את כל הפר אל מחוץ למחנה. אמר כיון שיצאו חוץ למחנה אחת המתעסק בהם מטמא בגדים. ור״ל במחנה אחת. מחנה שכינה שהיא העזרה. הרמב״ם:

ניתך הבשר אין השורף מטמא בגדים. ל׳ הר״ב נגמרה שריפתן אין המסייע כו׳. כל המסייעין בשעת שריפה. וכן לשון הברייתא השורף מטמא בגדים. ולא המצית את האור ולא המסדר את המערכה. ואיזהו השורף. המסייע בשעת שריפה. ומסיים הרמב״ם בפ״ה מה׳ פרה אדומה כגון המהפך בבשר והמשליך עצים והמהפך באש והחותה גחלים כדי שתבער האש וכיוצא בהן. ומ״ש הר״ב דכתיב והשורף כו׳. יכול המסייע לאחר שנעשה אפר וכו׳. יש לתמוה שהל״ל לאחר שניתך כלישנא דמתניתין. אבל הר״ב העתיק זה הלשון מהברייתא שבגמרא. ולא עיין בסיפא שהוזכר דברי ר״ש בזה הלשון. ניתך הבשר אין מטמאין בגדים. ואיכא בינייהו כדאמרינן בגמרא דשויא חרוכא. פירש״י דהוי ניתך הבשר ואפר מיהא לא הוי ע״כ. וז״ל הרמב״ם [בפירושו] ניתך נימס וניגר כאשר יהיה בתחלת השריפה. ע״כ. וכ״פ נמי דהא דלאחר שנעשו אפר הם דברי חכמים החולקים על ר״ש. ועיין במשנה ג׳ פ״ב דמעילה:

פרק יג

א שחט בחוץ והעלה בחוץ פטור. ור״ל פטור על העלייה אבל על השחיטה הכל מודים שהוא חייב. לפי שאמרה תורה (ויקרא י״ז:ד׳) ואל פתח אהל מועד לא *) כ״ה בפיה״מ להרמב״ם וכ״ה בד״פ וד״ק ובד״ח הגיהו הביאו דכתיב גבי שחיטה. יביאנו. הרמב״ם:

כיון שהוציאו פסלו. פירש הר״ב ואפ״ה חייב. כדכתיב בהעלאה ואל פתח אוהל מועד לא יביאנו. בראוין להביאן לפנים ולהעלותן הכתוב מדבר רש״י ריש דף ק״ז. ובגמרא ילפינן לאין ראוין לפנים ששחטן בחוץ כדתני דבי רבי ישמעאל ואליהם תאמר לערב פרשיות פירש״י וי״ו מוסיף על ענין ראשון ומערב הפרשיות לומר שאף שחוטי חוץ שהעלה בחוץ חייב. רבי יוחנן אומר אתיא הבאה הבאה מה להלן מוקטרי חוץ אף כאן מוקטרי חוץ ועיין מ״ש רפ״ק דכריתות:

ב **רבי יוסי הגלילי אומר טמא שאכל טהור וכו׳.** כתב הר״ב כשנטמא הגוף כו׳ כולי עלמא ל״פ דחייב כרת. דטעמא דר״י משום דאין איסור חל על איסור הוא. וכאן איסור טומאת הגוף קודם. רש״י. וכתב הרמב״ם ולפיכך [לא חייש] רבי יוסי במה שא״ל כיון שנגע בו טמאהו. ע״כ. ורבנן היו סבורין דרבי יוסי הגלילי פטר משום דמחולל ועומד הוא. וגמר מתרומה דפטרינן לטמא האוכל תרומה טמאה [כמ״ש בספ״ט דסנהדרין]. ואם תאמר ולרבנן היכי משכחת טמא שאכל תרומה שיהא במיתה הא מכי נגע בה טמאה. וי״ל כגון שתחב לו חבירו. והכא ידעי הנך רבנן דר״י הגלילי לא איירי בתחב לו. א״נ בשלא נכשרה. או בנילושה במי פירות. ועוד לפי האמת אפילו הוכשרה משכחת לה כגון שנטמא הגוף ואח״כ נטמא התרומה. ואיצטריך קרא דפטר בתרומה [במחוללת] כשנטמאת תחלה ולאשמועינן [בעלמא] דאין איסור חל על איסור. ולמאן דאמר חל בעלמא. שאני התם דגלי קרא. תוספות פ״ז דחולין דף ק״א [וכן בתוספות סנהדרין פ״ג ע״ב ד״ה פרט]:

שאינו חייב אלא על טומאת הגוף. פירש הר״ב דכתיב וטומאתו עליו ונכרתה. בטומאת הגוף הכתוב מדבר. מי שטומאה פורחת ממנו. רש״י:

ג **שהשוחט להדיוט חייב והמעלה להדיוט פטור.** פירש הר״ב דגבי שחיטה כתיב דם יחשב לאיש כו׳. וגבי העלאה כתיב לעשות אותו לה׳. ובגמרא. דבשחיטה נמי כתיב להקריב קרבן לה׳. ומיבעי ליה להוציא שעיר המשתלח עיין ר״פ דלקמן וצ״ע בתוספות דהכא. ועיין בהשגות הראב״ד. ובכ״מ פי״א מהלכות מה״ק ואין להאריך. והא דנסיב הר״ב דם יחשב לאיש. אכתוב בזה לקמן:

המעלה להדיוט פטור. לשון הר״ב משום העלאת חוץ. נתכוין למ״ש רש״י שחייב משום עכו״ם. ונחלקו עליו התוספות דמעלה לחברו אין שייך לחייבו משום עכו״ם כיון דאין מתכוין לשם עכו״ם:

והעלוהו חייבים. כתב הר״ב דכתיב איש איש כו׳. ואיש איש דכתיב גבי שחיטה אמרינן בגמ׳ לחייבו כששחט להדיוט. אבל לרבות לשנים שאחזו. לא. דהא כתיב מיעוטא האיש ההוא [ויש ט״ס בגמרא [*) בגמ׳ שלפניו ד׳ ווניצא הי׳ כתוב גבי העלאה נמי כתיב איש איש מיבעיא ליה לשניים שאחזו בסכין ושחטו שאחזו באבר עד לשניים שאחזו בסכין.] וכצ״ל מיבעי ליה לב׳ שאחזו באבר והעלוהו דחייבים א״ה ה״נ [כו׳] לשנים] ולפיכך אני תמה על הר״ב שפירש דשחיטה להדיוט ילפינן ליה מדכתיב דם יחשב לאיש. וגם הרמב״ם בפירושו ובחיבורו פי״ח מהלכות מה״ק נסיב לדרשא זו. וההיא דרשא לר״י הוא דסבר דאף בהעלאה שנים פטורין. דאיש איש לאו רבוי אלא דברה תורה כלשון בני אדם. כדאיתא בגמרא:

חייב על כל אחת ואחת. נאמר במעלה חוץ לעשות אותו לה׳. על כן אמר ר׳ שמעון. אותו. נופל על כל אבר ואבר. ולפיכך העלה בחוץ חייב על כל אבר ואבר ואפילו היה חסר. ור״י אומר שהוא נופל על האבר כולו וע״כ אומר על השלם חייב ולא על החסר. הרמב״ם בנאי והן דברי ר״י בגמרא. וכך פסק בפי״ט מה׳ מה״ק וע׳ בסוף פרקין:

עד שיעלה לראש המזבח. שיבנה מזבח לשם כך ויעלה. רש״י. ובגמרא הכתיב במנוח (שופטים י״ג:י״ט) ויעלהו על הצור לה׳. ומשני הוראת שעה היתה:

אפילו העלה על הסלע כו׳. פירש הר״ב דכתיב וזרק כו׳. ולא מזבח בבמת יחיד. פירש״י בשעת היתר הבמות ע״כ. ומסיים בברייתא בגמרא ולפיכך [בשעת איסור] [הבמות] העלה על הסלע או על אבן חייב:

ד **אחד קדשים כו׳.** ילפינן לכל קדשים מדכתיב זבח. וילפינן להקומץ וכולהו. מדכתיב ואל פתח אה״מ לא יביאנו כל הבא לאהל מועד חייבין עליו בחוץ:

המעלה כזית כו׳. כיון דלר״י לעיל המעלה אבר חסר פטור כמ״ש שם. הכא בשאותו כזית הוא אבר. א״נ כשהוא ממקום שאינו אבר כגון שהוא בשר או חלב כ״כ הכ״מ בפי״ט מה׳ מה״ק. ועיין לקמן:

מן העולה ומן האימורים. פירש הר״ב חצי זית מזה כו׳. לשון הרמב״ם שם עולה ואימוריה. ועמ״ש משנה א׳ ב׳ פ״ד דמעילה:

מנחת נסכים. עיין במשנה ב׳ פ״ו דמנחות:

שהקריב מא׳ מהן כזית בחוץ חייב. קסבר כי כתיב אותו על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר. אשיעור הקטרה כתיב והיינו כזית. רש״י:

רבי אליעזר פוטר עד שיקריב את כולו. מדלא פליג אורישא גבי עולה. אותו ה״נ דריש ליה אשיעור הקטרה כרבנן. ומיהו עולה דלא מיפסלה בחסרון. דכלעצמה בדם תלויה כפרתה. חייב בכזית. אבל בהני פליג דקא סבר קומץ כוליה היינו שיעור הקטרתו אף בפנים דהא מיפסל בחסרון וכן כולם שכולם מתירין כו׳. רש״י:

שחסרו כל שהן. משיעורה הכשר דבלבונה שחסרה פליגי במנחות פ״ק דלר״ש כשירה אפי׳ עמדה על קורט א׳ ולר״י בב׳ קרטין. רש״י. וע״ש בפירש הר״ב במ״ג:

ה **המקריב קדשים ואימוריהן בחוץ חייב.** פירש הר״ב משום אימורין ולא אמרינן הרי הבשר חוצץ כו׳. ודכוותה בפנים לאו העלאה היא וכו׳ המעלה בחוץ נמי לא יהא חייב. כר׳ יוסי [במ״ג והלכה כוותיה] דאמר אינו חייב עד שיעלה לראש המזבח כהקטרת פנים. רש״י. ומ״ש הר״ב לא אמרינן הכי לפי שמין במינו אינו חוצץ. וכלומר דאף בפנים לא אמרינן בכה״ג. לפי שמין במינו וכו׳. כנ״ל וכן מוכח מחזר קומצה לתוכה דבסיפא. וכתבו התוספות והא דאמרינן לעיל [במשנה דרפ״ב] עומד ע״ג רגל חבירו פסול. אין דרך שירות בכך:

מנחה שלא נקמצה כו׳ פטור. לפי שהקומץ [אינו] ידוע הוא כמו האימורים הלא תראה כי כשנקמץ וחזר לתוכה הרי דומה לאימורים וחייב. הרמב״ם:

קמצה וחזר קומצה לתוכה כו׳. חייב. פירש הר״ב שכיוצא בה בפנים כשירה כדתנן במ״ג פ״ג דמנחות ועמ״ש שם:

ו **הזורק כו׳.** נפקא ליה מדתניא דם יחשב לרבות הזורק. דברי רבי ישמעאל. רע״א או זבח לרבות את הזורק. גמרא ד׳ ק״ז. והתם מפרש לקראי. למר אליביה דמר ולמר אליביה דמר. ואין להאריך בזה:

הזורק מקצת דמים בחוץ חייב. ולא פליג ר א דאפילו בחטאות הפנימיות שכל מתנותיהם מעכבות [כדתנן בפ״ד] אפ״ה אם נשפך הדם אחר שנתן מתנה אחת מהניא הך דיהבא ומביא פר אחר ומתחיל. רש״י. כדתנן [בספ״ה דיומא] ר״א ור״ש אומרים ממקום שפסק הוא מתחיל. גמרא:

רבי אליעזר אומר אף המנסך מי החג כו׳. פירש הר״ב דסבר ניסוך המים בחג דאורייתא ואין הלכה וכו׳ וניסוך המים בחג לאו דאורייתא אלא הל״מ. וכ״פ הרמב״ם ותמיהני דמה לי מפורש מדאורייתא מה לי הל״מ שהרי שתים זו שמענו מפי הגבורה ולמה לא יהא חייב על מה שהוא הל״מ כמו על מה שהוא מדאורייתא ותו דבגמרא סלקא דעתין דטעמיה דר״א דיליף ונסכיה בב׳ ניסוכים הכתוב מדבר א׳ ניסוך המים וא׳ ניסוך היין ופרכינן דאי הכי מה להלן ג׳ לוגין אף כאן ג׳ לוגין והא מי החג קאמר דמשמע דאפילו פחות מג׳ לוגין וכו׳ ומסקינן דטעמיה דהל״מ הוא והשתא קשיא לי דבמ״ט פ״ד דסוכה כתבתי דמסקנא דגמרא דהל״מ היא. וא״כ אמאי אין הלכה כר״א. והרמב״ם בחיבורו פי״ט [ה״ג וד׳] מה׳ מה״ק פסק המנסך שלשה לוגין מים בחוץ חייב פחות מכן פטור הואיל וחסר השיעור הרי אינן ראוין להתקבל בפנים ולפ״ז יראה לי דלא אתא ר״א למימר אלא דחייב אפילו בפחות מג׳ לוגין וכדדייק למימר מי החג דמשמע אפילו פחות כמ״ש לעיל משמא דגמרא וטעמא משום דס״ל דאין שיעור כלל. אפילו דלא כר״י דס״ל לוג בפ״ד דסוכה שם ומיהו לכ״ע הל״מ היא בין למתניתין דסוכה כמש״ש. בין לר״א. כדמסיק הכא בגמרא. אלא דלר״א אין להם שיעור ולרבנן יש להן שיעור למר כדאית לי׳ ולמר כדאית לי׳ במ״ט פ״ד דסוכה. ולפי דקי״ל כמ״ד בסוכה דבעינן ג׳ לוגין לכך פסק הרמב״ם דלא כר״א דהכא. ובנא״י כ׳ ר״א סבר שזה חייב מן התורה ולפיכך אמר שהמנסך מי חג בחג בחוץ חייב ואפילו נסך שיעור מועט. ואין הדבר כן לפי שאינו אלא הל״מ ואם נסך ג׳ לוגין מים בחוץ חייב לדברי הכל ע״כ וזה כפי פסקו שבחיבורו אבל נשאר עדיין הקושיא שהקשתי לשאול מ״ש הל״מ ממדאורייתא לנדון דידן. ועוד דבגמרא המסקנא בהדיא דטעמא דר״א דלאו דאורייתא אלא הל״מ הלכך המחוור כמ״ש:

רבי נחמיה אומר שירי הדם כו׳. כתב הר״ב בפנימים איירי וסבר דמעכבים כלומר דלא כסתמא דמתניתין ריש פ״ה:

ז **מלק בחוץ כו׳.** כתב הר״ב וא״ת והלא כל הנעלים כו׳ התם רחמנא רבייה כדכתיבנא בריש פרקין בדבור כיון שהוציאו כו׳:

שחט בחוץ והעלה בחוץ חייב. פירש״י שחיטה בחוץ בעוף רבייה רחמנא מאו אשר ישחט ואהעלאתו נמי אמרינן ואליהם תאמר לערב פרשיות דכל שמתחייב על שחיטתו בחוץ אם חזר כו׳:

רבי שמעון אומר כל שחייבין כו׳. כתב הר״ב במלתיה דת״ק חסורי מחסרא וה״ק וכן השוחט בהמה בלילה בפנים וכו׳ פירש״י אפילו עלתה תרד ור׳ יהודה היא דאמר הכי בפ״ט משנה ב׳ ע״כ. ומ״ש הר״ב אבל אם שחט בלילה בחוץ כו׳ שהשחיטה בחוץ בלילה כשירה. פירש״י דבשחיטת חוץ ל״ש לילה מיום. דהא ראוי הוא לבא אל פתח אוהל מועד למחר ובהעלאתו נמי חייב דהא כתיב ואליהם תאמר ע״כ. ומ״ש הר״ב ופליג ר״ש בהא ואמר. כל שחייבים כו׳ כך אם שחט בפנים בלילה כו׳ פירש״י דהא בפנים אם עלתה לא תרד אית ליה בפ״ט [שם]:

חוץ מן השוחט בפנים. פירש הר״ב שוחט עוף בפנים. וא״ת לר״ש מ״ש שוחט בהמה בלילה בפנים משוחט עוף בפנים. וי״ל דשוחט עוף בפנים מקטל קטליה ואם עלה ירד אפילו לר״ש אע״ג דלא מטמא בגדים אבית הבליעה [*כדלעיל ספ״ז] תוס׳:

ח **בפנים וחזר ונתן בחוץ חייב.** כתב הר״ב ומתניתין ר״נ היא. גמרא. וא״כ מתניתין דוקא בדמים הפנימים כדפירש הר״ב במשנה ו׳:

נתן שניהם בפנים פטור. בכל הספרים נדפס כך וכן בסיפא ומצאתי ברישא שנמחק ולא ידעתי למה לא ג״כ בסיפא. ובלשון הר״י קורקוס שהביא הכ״מ בסוף הלכות מה״ק העתיק הסיפא בלא בבא זו ולגירסת הספרים יש לדחוק דכולי גווני קתני:

למה הדבר דומה. בגמרא מפרש דאגמרינן במאי דמדמינהו. דמתניתין רבי היא דאמר בספ״ד דתמורה אבודה בשעת הפרשה מתה וה״ק טעמא דאבדה דדמי׳ לכוס דחוי. הא הפריש ב׳ חטאות לאחריות כי מתכפר באחת השניה תרעה ואם שחטה סתם כשר לעולה ומשכחת לה בחטאת שעיר דנשיא שהוא זכר כמו עולה:

שתיהן בחוץ חייב על כל אחת ואחת. כתב הר״ב דבשעת שחיטה כו׳. וכ״כ רש״י והכי נמי כשיש ידיעה בינתים. וסמכו אדלעיל. ועיין במשנה ב׳ פ״ג דכריתות:

כשם שדמה פוטר וכו׳. לשון רש״י ואשחט שניהם בפנים קאי כו׳ אבל [משום] שחוטי חוץ לא אצטריכא ליה דכמאן דקטלינהו דמי ולית בהו מעילה. כדאמרינן בשמעתא קמייתא קדשים שמתו יצאו מידי מעילה ואגב גררא נסבא הכא איידי דנקטה משום שחיטת חוץ וברפ״ק דמעילה נמי קתני [לה] לכולה ע״כ:

כשם שדמה פוטר כו׳. פירש הר״ב משום חטאת שנתכפרו בעליה דקי״ל חטאות המתות לא נהנין ולא מועלין. וכפירוש רש״י. וכתבו התוספות וקשה לפירושו דבמשנה ב׳ פ״ק דמעילה תנן אר״ע כו׳ לא כשם שדמה כו׳ ומוקמינן דוקא כששחט שניהם בבת אחת רצה מזה זורק רצה מזה זורק. אבל בזה אחר זה לא [כדפירש הר״ב שם] ואי חשיב כחטאות המתות אפילו בזה אחר זה נמי. אלא ודאי כיון שנשחטה קודם זריקת דמה של חברתה שראוי להתכפר לא הוי חטאת המתה. והיינו טעמא דיש חילוק בין בת אחת לזה אחר זה. דבבת אחת חשיבי תרוייהו כחד גופא ולכך פוטר את בשר חברתה וכן מוכחת הסוגיא ע״כ:

פרק יד

א **פרת חטאת ששרפה כו׳**. לשון הר״ב אם שחטה כו׳. וז״ל התוספות פרת חטאת ששחטה חוץ מגתה ברוב ספרים גרסי׳ שרפה וכן במסכת פרה פ״ד תנן שרפה חוץ לגיתה פסולה וה״ה בשחיטה שאין חיוב חוץ לא בשחיטה ולא בהעלאה כדמוכח בגמרא ועיקר גת ניתקן לשריפה שהוא כעין גומא כדפירש בערוך ושורפין אותה שם ואוספין אפרה. ע״כ:

חוץ מגיתה. פירש הר״ב מערכה של עצים מסודרין כמין גת. וכ״פ הרמב״ם וכן פירש הר״ב ברפ״ד דפרה אבל שם פ״ג מ״י מפרש בע״א. גם הרמב״ם מפ׳ שם בע״א כמ״ש שם בס״ד:

וכן שעיר המשתלח לאחר וידוי. דאי קודם וידוי בעי ליכנס להתוודות עליו. גמרא. [*וכלומר והרי הוא ראוי לבא]:

ב **הרובע והנרבע וכו׳**. מפורשים ברפ״ו דתמורה ועמ״ש שם בס״ד ועי׳ במשנה ד׳ פרק בתרא דבכורות:

שנאמר לפני משכן ה׳. ובגמרא פריך וה״נ תיפוק ליה מואל פתח אהל מועד לא הביאו דלעיל ומשני דמהתם ליכא למשמע אלא כל שאינו ראוי לבא כלל.ושעיר משתלח נמי משיצא לאחר וידוי. אינו ראוי לבוא. אבל כי נראה ונדחה כי הני דמתניתין אימא לא. איצטריך לפני משכן ה׳. ומפרשים לה בגמרא דכולהו דמתניתין משכחת להו שנאסרו אחר שהיו נראין. ואין להאריך בזה:

בלא תעשה. פירש הר״ב דלא תעשון ככל אשר אנחנו וגו׳. אמר להו משה לישראל כי עליתו לארץ י״ד שנים שכבשו ושחלקו ישרות תקריבו דהיינו נדרים ונדבות. חובות לא תקריבו ואפילו בבמת ציבור. עד שתבואו אל המנוחה זו שילה. וגלגל לגבי שילה מחוסר זמן הוא וקא״ל משה לא תעשון. גמרא:

תורים שלא הגיע זמנן. בלשון הר״ב הגהתי כדתנן וכו׳ שכן הוא בפירוש רש״י ומדמצינו הר״ב שמפרש הזמן בבני יונה וכדפירש רש״י הדעת מכרעת שגם בכאן העתיק ל׳ רש״י ונשמטו מידי הסופר וא״נ על ידי עצמו והרי היא כשגגה שיצאה מלפני השליט:

אותו ואת בנו ומחוסר זמן כו׳. כתב הר״ב וצריכא כו׳. גמרא. ומ״ש הר״ב ובני יונה כתב רש״י דל״ג לה. ומ״ש משום דלא חזי ואדחו וכו׳ לרווחא דמלתא נקטינן הכי ובלא״ה המ״ל דאימא מודי וכו׳ וכדמסיק נמי לקמן:

וחכמים אומרים כל שאין בו כרת אין בו בל״ת. אין הענין שחייב כרת ומלקות [שזה] לא יבא לעולם כמו שבארתי בכתובות [פ״ג] ובב״ק ובמכות אבל הכוונה שהלאו הזה הוא אזהרה לכרת שאין לוקין עליו הרמב״ם:

ג **ומצורע**. לשון רש״י ל״ג במתניתין ע״כ. וטעמא דהא בגמרא פרכינן ואמרינן תני כו׳ כמ״ש הר״ב ומ״מ נ״ל ליישב גירסת הספר דאמרינן בגמרא [קי״ד ע״ב] דמצורע. קבעוה תנאי למתני במתניתין:

עולותיהן ושלמיהן בחוץ חייבין. ל׳ הר״ב שהן מתקבלות בפנים נדבה לשמן. לאחר שהקריבו חטאתם וכו׳. בתחלה אני אומר דעירוב פירושים כתב הר״ב דמ״ש נדבה לשמן ל׳ רש״י הוא ולדידיה בקודם שהקריבו מיירי. דהא מתקבלות בפנים לנדבה קאמר. וז״ש לאחר שהקריבו וכו׳ ל׳ הרמב״ם בפירושו הוא. ולכן הקרוב אלי שיש להגיה בלשון הר״ב שצ״ל א״נ לאחר כו׳. ועכשיו אפרש ואומר דז״ש נדבה לשמן דלהכי מדקדק לשמן משום דשלא לשמן אמרי׳ בגמרא דאפילו אשם נמי הואיל וראוי שלא לשמן בפנים. וכן פסק הרמב״ם בחבורו פי״ח מה׳ מה״ק. אבל ז״ש לאחר שהקריבו כו׳ קשיא טובא. דא״כ מלתא דפשיטא הוא ומאי איריא עולותיהן ושלמיהן. ובחבורו פי״ח מה׳ מה״ק כתב אבל אם שחטו עולותיהן בחוץ בתוך ימי

הספירה חייבין. שהעולה דורון הוא וכו׳. ע״כ. וכן מצאתי בנא״י. וז״ל ואין ראויין להקרבה עד שישלימו ימי הספירה. אבל העולה היא דורון אפילו הוקרבה בתוך ימי הספירה. וכן אם הקריבו שלמים בתוך ימי הנזירות חייב. כי עיקר הכפרה שלא תועיל אלא אחר תשלום הימים הקבועים. הם החטאת והאשם. ע״כ:

[*והקומץ. נפלאתי על שלא נשנה הקומץ אצל העבודה של המנחות והפסיק ביניהם במסדר ומטיב. וא״א לומר דטעות נפל בספרים שכן הוא ג״כ בברייתא דף קט״ו ע״ב ואף הרמב״ם בה׳ מה״ק פי״ט העתיק כן. וצ״ע].

אין חייבים עליהם לא משום זרות. כל הנך הקטרות בדבר שדרכן לאכול לאו הקטרה נינהו. וכל הנך עבודות הואיל ויש אחריהן עבודה. אין זר חייב עליהן מיתה כדאמר בפרק [בראשונה במסכת יומא] עבודת מתנה ולא עבודת סילוק. עבודה תמה ולא עבודה שיש אחריה עבודה. רש״י. [*ושם דף כ״ד מפרש רש״י סיפא דקרא והזר הקרב יומת עבודת מתנה שאתה נותן על המזבח. ולא עבודת סילוק שאתה מסלק וסר מעל המזבח כגון תרומת הדשן. עבודה תמה. עבודה שהיא גומרת ומתממת את הדבר. ולא שיש אחריה עבודה כגון שחיטה וקבלה והולכה שיש אחריה זריקה. אבל זריקה עבודה אחרונה שבדם כו׳].

ולא משום טומאה. דאזהרת זרות ושמוש בטומאה מחד קרא נפיק מוינזרו ולא יחללו בכל הזבחים תניינא [דף ט״ז] מאי דמחייב אזרות מחייב אשימוש טומאה. רש״י:

ולא משום מחוסר בגדים. דאינהו נמי בזמן שאין בגדים עליהן אין כהונתן עליהם וה״ל זרים. הכי נפקא לן בפ״ב [דף י״ז]. רש״י:

ולא משום רחוץ ידים ורגלים. גמר חוקה חוקה ממחוסר בגדים התם לענין אחולי עבודה. ולענין מיתה נמי אנן גמרינן לה מהתם. רש״י:

ד אין פירוש

ה **[*באו לגלגל**. וימי הגלגל י״ד שנה שכבשו וחלקו. כ״כ הר״ב במתניתין דלקמן ומפורש בגמרא מדאמר כלב [ביהושע י״ד] (ז׳) בן מ׳ שנה אנכי בשלוח משה וגו׳ ועתה החיה ה׳ אותי כאשר דבר זה מ״ה שנה. ושלוח מרגלים היתה בשניה ליציאת מצרים הרי ששבע כבשו. ומדשבע שכבשו שבע נמי שחלקו [סברא בעלמא היא. רש״י] ואיבעית אימא דלא משכחת לה י״ד שנה אחרי אשר הוכתה העיר דיחזקאל ואין להאריך בזה]:

ו **באו לשילה נאסרו הבמות**. כתב הר״ב דכתיב כי לא באתם וגו׳. כלומר כשתעברו את הירדן לא תקריבו בבמות ככל אשר אנחנו עושים פה היום שאנו מקריבין במשכן חטאות ואשמות אלא איש כל הישר בעיניו תעשו. דהיינו נדרים ונדבות. כי בעוד שתכבשו ותחלקו לא באתם עד עתה אל המנוחה. ועברתם את הירדן וישבתם בארץ. היינו לאחר ירושה וישיבה והיה המקום וגו׳ השמר לך וגו׳. היינו איסור במות רש״י. [*וימי שילה שס״ט כ״כ הר״ב במשנ׳ דלקמן. שהרי בנין הבית נאמר במלכים א׳ ו׳ שהיה ת״פ שנה ליציאת מצרים צא מהן מ׳ שבמדבר. וי״ד שכבשו וחלקו. ונ״ז שבנוב וגבעון כמ״ש הר״ב במשנה דלקמן שהן קי״א שנים נשארו שס״ט לשילה:

ויריעות מלמעלן. פירש הר״ב שלא היה שם תקרה (של) גג של נסרים. רש״י]:

ז **באו לנוב ולגבעון**. כמו שנאמר (שמואל א כ״א:ז׳) אין לחם חול [וגו׳] כי אם לחם קדש *) בשט״מ מגיה המוסרים מלפני ה׳ והוא בפסוק ז׳ שם. אשר לפני ה׳. אלמא שלחן ומזבח. התם הוה. חרבה נוב בימי שאול באו לגבעון. כדכתיב במלכים (א׳ ג׳) כי היא הבמה הגדולה. רש״י. [*ומ״ש הר״ב שימי נוב וגבעון היו נ״ז שנה דכתיב (שמואל א ז׳:ב׳) ויהי מיום שבת הארון בקרית יערים וגו׳ ויהיו כ׳ שנה הם משחרבה שילה שנשבה הארון והוחזר לקרית יערים. ואז לקחו דוד מקרית יערים אחרי שמלך בחברון ז׳ שנים ומלך אח״כ בירושלים ל״ג שנים כמפורש הכל בכתוב הרי נ״ג שנה ושלמה מלך ד׳ שנה כשבנה הבית כדכתיב במלכים א׳ ו׳. הרי נ״ז שנה]:

בכל ערי ישראל. דהא בכל [מקום] שהוא שם עושה במה ומקריב. רש״י. וכתב הרמב״ם ולא נאמר בזמן הגלגל בכל ערי ישראל. לפי שלא היו לישראל עדיין ערים ברשותן אבל היו עסוקין בכבושן. ע״כ:

ח **והיא היתה נחלה**. [שנתקיימה] קדושתה ועמידתה לעולם ועליה אמר הנביא (תלים צ״ד) ונחלתו לא יעזוב. לפי שאמר בתחלת דבריו שהשם בחר בירושלים לשכינתו ובחר לישראל לסגולתו אחר כך אמר שהקב״ה ישמור העם [הזה] אשר בחר בו במקום ההוא אשר בחר בו. שנאמר (שם קל״ב) כי בחר ה׳ בציון וגו׳. הרמב״ם. [*ואמרינן נמי בסוגיא דירושלים אקרי נחלה שהיא נחלה עולמית. אבל] בברייתא בגמרא מייתי לה מדכתיב (ירמיהו י״ב:ח׳) היתה לי נחלתי כאריה ביער. ואמר (שם) העיט צבוע נחלתי לי:

לפנים מן הקלעים. לפנים לכותלי העזרה. הרמב״ם. וע׳ בפירוש הר״ב מ״ג פ״ה:

לפנים מן החומה. של ירושלים. שהיא במקום מחנה ישראל שבמדבר. כדכתיב (דברים י״ד:כ״ו) ואכלת שם לפני ה׳ אלהיך. רש״י:

ט **[*ואין חייבים עליהם כרת.** פירש הר״ב דומיא דמדבר וכ״כ הרמב״ם. וכלומר דעיקר פרשת שחוטי חוץ על אותן שבמדבר נאמרה. ומ״ש הר״ב דבכרת דשחוטי חוץ כתיב כו׳ זאת להם כו׳ ה״פ דבברייתא בר״פ השוחט והמעלה מפרשינן דכל הענין של אותה פרשה בתחלתה עד פסוק ולא יזבחו וגו׳ שענש כרת על השוחט בחוץ והמעלה בחוץ מדבר בקדשים שהקדישן בשעת איסור במות והקריבן בשעת איסור במות דהיינו משהוקם המשכן. ומפסוק ולא יזבחו ולהלן מדבר בקדשים שהקדישן בשעת היתר במות. והקריבן בשעת איסור במות וכדכתיב (ויקרא י״ז:ה׳) אשר הם זובחים על פני השדה. והכי משמע אשר הם זובחים שהיו עומדים לישחט בבמה. אם הקריבם בשעת איסור במות. כאילו הקריב על פני השדה. ושם נאמר והביאום לה׳ מצות עשה. ולא יזבחו עוד. מצות ל״ת. יכול יהא ענוש כרת ת״ל זאת להם וכו׳ זאת להם עונש עשה ול״ת. ולא אחרת להם. כרת]:

י **סמיכה ושחיטה כו׳.** עמ״ש במגילה פ״ק מ״י:

רבי יהודה אומר אין מנחה בבמה. כתב הר״ב דזבחים אמר קרא כו׳. גמרא. פירש״י וזבחו זבחי שלמים לה׳ אותם (שם) ואוקימנא להאי קרא בקדשים שהקדישן בשעת היתר במות. וכתיב אותם מיעוטא. אלמא זבחים הוא דהוו נהיגי בהו. ולא עופות [דבגמרא ממעט נמי עופות] ומנחות ע״כ. וכתבו התוספות דמנחה לא הוה דומיא דאינך דמאן דאית ליה אין מנחה בבמה. היינו דלא קרבה כלל אפילו בבמה גדולה. ע״כ. וש״מ דכיהון לאו דברי ר״י הן. וא״ת ואמאי סדרו רבי בינייהו. וי״ל דשייך לגבי הגשה שהיא במנחה. והיינו נמי דנקט מנחה ולא עופות. אע״ג דאית ליה נמי הכי. כדאיתא בגמרא. נ״ל:

[*וריח ניחוח. פירש הר״ב אברים שצלאן כו׳ ודוקא כו׳. דהכי איתא לעיל במשנה דספ״ד ומריח לחוד ילפינן לה התם כמ״ש שם הר״ב. וניחוח מפקינן התם למלתא אחריתא. וא״כ לא נקט הכא אלא באשגרת לישנא ודומיא דר״פ ב׳ דברכות]:

הזמן. יליף בברייתא בגמרא מוזאת תורת זבח השלמים לעשות זמן בבמה קטנה כזמן במה גדולה.

והנותר. נמי מפגול יליף מג״ש דעון עון. רש״י:

והטמא. פירש הר״ב שאין טמא מקריב. וכ״פ הרמב״ם ותמיהני למה לא פירשו כמו בכ״מ דמתניתין פיגול נותר טמא דטמא לענין אכילה. וכן פירש רש״י הכא וטמא נמי בההיא פרשתא [דוזאת תורת זבח השלמים] כתיב והנפש אשר תאכל וגו׳ ע״כ והרמב״ם סיים על פירושו שכן פירש הגמרא. ולא נמצא כן בגמרא שבידינו:

נשלמה מסכת זבחים